

UDGIVER:

PROJEKT
GOD
FORKYNDELSE

CARSTEN HJORTH PEDERSEN

GOD FORKYNDELSE

PROJEKTRAPPORT MED ANALYSER,
KONKLUSIONER, VURDERINGER
OG ANBEFALINGER

GOD FORKYNDELSE

PROJEKTRAPPORT MED ANALYSER, KONKLUSIONER, VURDERINGER OG ANBEFALINGER

Carsten Hjorth Pedersen

I samarbejde med Kurt Kristensen, Arne Pedersen og Reidar Puggaard Poulsen

Konsulent på de kvantitative og kvalitative undersøgelser: Kirsten Grube Juul

Grafisk tilrettelægning: Amalie Puggaard Poulsen

Samarbejdende organisationer:

Dansk Bibel-Institut

Den danske Israelsmission

Evangelisk Luthersk Mission

Evangelisk Luthersk Netværk

Indre Mission

Kristeligt Forbund for Studerende

Kristent Pædagogisk Institut

Luthersk Mission

Luthersk Missions Børn og Unge

Menighedsfakultetet

Ordet og Israel

Projekt God Forkyndelse

Juni 2015

INDHOLD

7 KAPITEL 1. FORORD

- 7 1.1 Læsevejledning
- 8 1.2 Projektets organisationer

9 KAPITEL 2. OM UNDERSØGELSERNE

- 9 2.1 Undersøgelseernes teologiske, homiletiske og kommunikative forudsætninger
- 10 2.2 Den kvantitative undersøgelse
- 11 2.3 De 138 manus
- 11 2.4 Den kvalitative undersøgelse
- 13 2.5 Signifikans, validitet, reliabilitet og bortfald

14 KAPITEL 3. KARAKTERISTIK AF RESPONDENTERNE I DE KVANTITATIVE UNDERSØGELSER

- 14 3.1 Antal besvarelser
- 14 3.2 Kønsfordeling
- 15 3.3 Alder
- 15 3.4 Geografi
- 16 3.5 Uddannelse
- 16 3.6 Hvilken betydning har den kristne tro for respondenterne?
- 17 3.7 Hvor tit og hvor længe har respondenterne hørt kristen forkyndelse?
- 18 3.8 Hvilke foreninger eller menigheder er tilhørerne tilknyttet?
- 19 3.9 Hvilke foreninger eller menigheder er forkynderne tilknyttet?
- 20 3.10 I hvor høj grad gæster forkynderne andre "huse"?
- 20 3.11 Er forkynderne erfarne og aktive?
- 21 3.12 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 3

23 KAPITEL 4. HVORDAN BØR FORKYNDELSEN VÆRE?

- 24 4.1 Hvad er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse *ifølge tilhørerne*?
- 24 4.2 Hvad er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse *ifølge forkynderne*?
- 25 4.3 Indtryk fra interviews med tilhørere
- 26 4.4 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 4

27 KAPITEL 5. FORKYNDELSENS INDHOLD

- 27 5.1 Indhold og form
- 27 5.2 Udvælgelsen af de ti indholdskategorier
- 28 5.3 Er forkyndelsen forankret i Bibelen?
- 29 5.4 Skildrer forkyndelsen Guds kærlighed til os?
- 30 5.5 Formidler forkyndelsen, hvad Kristus har gjort for os?
- 31 5.6 Har forkyndelsen en tydelig evighedsdimension?
- 33 5.7 Udfordrer forkyndelsen til discipelskab/efterfølgelse af Kristus?
- 35 5.8 Opmuntrer forkyndelsen til mission?
- 37 5.9 Formidler forkyndelsen Guds dom over synden?
- 38 5.10 Rummer forkyndelsen ofte et kald til omvendelse?

- 39 5.11 Appellerer forkyndelsen ofte til at åbne sig for Helligåndens kraft?
40 5.12 Er det muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen?
43 5.13 Forkyndelsens indhold i menigheder og organisationer
45 5.14 Evighed, discipelskab, mission og forståelighed i forskellige menighedstyper
46 5.15 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 5
46 *Forkyndelsen for de ikke-kirkelige – stor forskel på vurderingen*
47 *Forskel på ældre og yngre tilhørere*
47 *Det står "værre til" ifølge de 138 manus*
47 *Evighed, mission og efterfølgelse står svagt*
48 *Forkyndelse af dom og omvendelse er under forandring*
49 *Forkyndelsen af Helligånden står svagt*

50 KAPITEL 6. HVAD KARAKTERISERER DEN AKTUELLE FORKYNDELSE?

- 50 6.1 Ifølge tilhørerne
52 6.2 Ifølge forkynderne
53 6.3 Ifølge de 138 manus
54 6.4 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 6
54 *Stor forskel på forkyndernes og tilhørernes vurdering*
54 *Tekstnær og Kristuscentreret*

56 KAPITEL 7. TILHØRERNES UDBYTTE AF FORKYNDELSEN

- 56 7.1 Hvor meget får tilhørerne ud af forkyndelsen?
58 7.2 Årsager til, at udbyttet af forkyndelsen er stort
60 7.3 Årsager til, at udbyttet af forkyndelsen er lille
64 7.4 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 7
64 *Kvinder, ældre og folkekirkegængere får mest ud af forkyndelsen*
64 *Både forkynder og tilhørere har ansvar for såvel stort som lille udbytte*

66 KAPITEL 8. FORKYNDELSENS FORM OG TILRETTELÆGGELSE

- 66 8.1 Betydningen af diasshow og uddelte papirer
67 8.2 Betydningen af eksempler
68 8.3 Betydningen af erfaringer
70 8.4 Betydningen af aktuelle begivenheder
71 8.5 Betydningen af bibelfortælling
72 8.6 Betydningen af dialog
74 8.7 Betydningen af internettet
75 8.8 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 8
75 *Billeder, eksempler, egne erfaringer og begivenheder er vigtige*
75 *Bibelfortællingen bør oprustes*
75 *Dialogens betydning*
75 *Forkyndere bør frekventere forkyndelse på internettet*

76 KAPITEL 9. HVILKEN BETYDNING HAR FORKYNDELSEN FOR TILHØRERNE?

- 76 9.1 Forkyndelsens plads i forhold til andre kilder
78 9.2 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 9
78 *Forkyndelsen betyder meget*
78 *Bøn og bibellæsning står for svagt*

79 KAPITEL 10. MANDLIGE OG KVINDelige FORKYNDERE

79 10.1 Forskelle og ligheder mellem de to køn

80 10.2 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 10

81 KAPITEL 11. FORKYNDERENS FORBEREDELSE

81 11.1 Hvordan forbereder forkynderen sig?

87 11.2 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 11

87 *Grundig, åndelig forberedelse*

87 *Der bør arbejdes med manusformer*

87 *Prædikenworkshop*

88 KAPITEL 12. FORKYNDERENS SPARRINGSPARTNERE, VURDERING, BEHOV OG FORHÅBNINGER

88 12.1 Sparring og vurdering

89 12.2 Behov og forhåbninger

91 12.3 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 12

91 *Flere forkyndere skal tilbydes sparring*

91 *Forkynderne efterspørger substans og redskaber*

91 *Forkyndernes håb om, hvad tilhørerne får ud af det, svarer ikke (helt) til tilhørernes vurdering*

93 KAPITEL 13. INTENTION OG RECEPTION

93 13.1 Det handler om reception

93 13.2 Præst, 60 år

94 13.3 Lønnet forkynder, 48 år

95 13.4 Lønnet forkynder, 57 år

96 13.5 Lønnet forkynder, 32 år

96 13.6 Fritidsforkynder, 50 år

97 13.7 Præst, 34 år

98 13.8 Fritidsforkynder, 27 år

98 13.9 Præst, 36 år

99 13.10 Fritidsforkynder, 35 år

100 13.11 Fritidsforkynder, 52 år

101 13.12 Fortolkninger, konklusioner og vurderinger på grundlag af data i kapitel 13

102 KAPITEL 14. SAMLEDE VURDERINGER OG ANBEFALINGER

102 14.1 Korrigeret definition

102 14.2 Forkyndere

102 *Indhold*

103 *Form*

104 14.3 Tilhørere

105 14.4 De lokale menigheder eller forsamlinger samt møde- og gudstjenesteledere

105 14.5 Organisationer

106 14.6 Guds store projekt

108 BILAG

108 Bilag 1: Spørgeskema til tilhørere

114 Bilag 2: Spørgeskema til forkyndere

120 Bilag 3: Analyse af indsendte manus

121 Bilag 4: Interviewguide, tilhørere

KAPITEL 1.

FORORD

Denne rapport er resultat af de undersøgelser, som *Projekt God Forkyndelse* satte i værk, da 11 organisationer påbegyndte arbejdet i august 2013. Målet har siden starten været – på empirisk grundlag – at undersøge den forkyndelse, som finder sted i de 11 organisationers bagland, og på baggrund heraf svare på, hvad der kendetegner god forkyndelse i 2010'erne samt inspirere til, hvordan vi får mere god forkyndelse ud fra en grundlæggende overbevisning om, at kristen forkyndelse er – og fortsat bør være – en livsnerve i disse organisationers virke. Projektet er vigtigt for at identificere, hvilke udfordringer forkyndelsen af Guds ord står over for i dag, og for at inspirere såvel forkyndere som tilhørere.

Der finder altid en vurdering af forkyndelsen sted. Her er den blot sat i system. Den mere hverdagslige vurdering af forkyndelsen kan have sin værdi; men den er også subjektiv. At foretage en empirisk undersøgelse som den, vi fremlægger her, kan have sin værdi, fordi den bidrager med *evidens* og *præcision*, der kvalificerer vurderingen og objektiverer den til en vis grad.

Det er vort håb, at også organisationer og kirkelige sammenhænge, som ikke direkte har været en del af projektet, vil kunne få glæde og inspiration af denne rapport. Rapporten er skrevet til alle, der interesserer sig for kristen forkyndelse, men i særdeleshed dem, der har ansvar for den: Lokale og nationale ledere og forkyndere samt uddannelsesinstitutioner – fx bibelskoler og teologiske uddannelsessteder. Men rapporten er også skrevet til tilhørere, idet vi er overbevist om, at ikke blot forkyndere har ansvar for at fremme god forkyndelse. Det har tilhørerne i høj grad også.

Rapporten er blevet til på den måde, at først er de kvantitative data samlet og analyseret. Disse er blevet fortolket og vurderet, og der er foretaget foreløbige konklusioner. Derefter er de kvalitative data inddraget og indarbejdet, og de endelige konklusioner er foretaget.

Vi ser ikke det at foretage en sådan undersøgelse som et forsøg på "at gå Helligånden i bedene". Som det fremgår af afsnit 2.1, er vi os bevidst, at vi kun kan analysere forkyndelsens håndværksmæssige side. Men så sandt som enhver forkyndelse også har en menneskelig side, er det så også legitimt at foretage en undersøgelse – blot man hele tiden holder sig for øje, at Helligåndens virke er det afgørende for at skabe det, som budskabets giver, Gud, vil.

1.1 LÆSEVEJLEDNING

Kapitel 2 rummer information om de kvantitative og kvalitative undersøgelsers forudsætninger, karakter og faglige niveau.

Kapitel 3-13 behandler undersøgelsernes mange data. I hvert af disse 11 kapitler skelnes der mellem to niveauer: 1. *Data og analyser*, som holder sig på det strikte facts-niveau. 2. *Fortolkninger, konklusioner og vurderinger*, som i højere grad er forfatterens anvendelse og applicering af det første niveau; disse optræder som sidste underafsnit i hvert kapitel.

Kapitel 3 giver en karakteristik af de kvantitative undersøgelsers 1785 tilhøreres og 406 forkynnderes respondenter.

Kapitel 4 rummer tilhørernes og forkyndernes svar på, hvordan forkyndelsen bør være. Mens de følgende kapitler søger at svare på, hvordan den er.

Kapitel 5 giver en grundig karakteristik af forkyndelsens indhold, vurderet af de 1785 tilhørere og 406 forkyndere, som deltog i de to kvantitative undersøgelser, samt de 10 forkyndere og 25 tilhørere, som deltog i de kvalitative undersøgelser.

Kapitel 6 handler om, hvad der karakteriserer den aktuelle forkyndelse – både hvad form og indhold angår.

Kapitel 7 drejer sig om tilhørernes udbytte af forkyndelsen og om årsagerne til såvel stort som lille udbytte.

Kapitel 8 går i detaljer med, hvilke forskellige elementer – fx slides, personlige erfaringer, bibelfortælling og dialog – der betyder hvad for forkyndelsen, ifølge såvel tilhørere som forkyndere.

Kapitel 9 ser nærmere på, hvordan forholdet er mellem forkyndelsen og andre åndelige kilder – i erkendelse af, at forkyndelsen er én blandt flere kilder for tilhørerne.

Kapitel 10 handler om forskelle og ligheder mellem mandlige og kvindelige forkyndere.

Kapitel 11 ser nærmere på, hvad der kendetegner forkyndernes forberedelse.

Kapitel 12 drejer sig om forkyndernes sparringspartnere, vurderinger, behov og forhåbninger.

Kapitel 13 sætter særlig fokus på de data fra de kvalitative undersøgelser (interviews), som kan sige noget om forholdet mellem forkynderens intentioner, den faktisk afholdte forkyndelse og tilhørernes reception.

Kapitel 14, der er af konkluderende art, rummer rapportens anbefalinger til projektets 11 deltagerorganisationer og andre.

1.2 PROJEKTETS ORGANISATIONER

De 11 organisationer, som er gået sammen om *Projekt God Forkyndelse*, er følgende. Forkortelser, som benyttes i denne rapport, anføres i parentes. Efter hver organisation nævnes navnet på den person, der har repræsenteret organisationen i styregruppen.

Dansk Bibel-Institut (DBI). Børge Haahr Andersen

Den danske Israelsmission (DIM). Arne Pedersen

Evangelisk Luthersk Mission (ELM). Peder Østergaard Jensen

Evangelisk Luthersk Netværk (ELN). Henrik Nymann Eriksen

Indre Mission (IM). Kurt Kristensen

Kristeligt Forbund for Studerende (KFS). Anna-Kathrine Thunbo Pedersen

Kristent Pædagogisk Institut (KPI). Carsten Hjorth Pedersen

Luthersk Mission (LM). Reidar Puggaard Poulsen

Luthersk Missions Børn og Unge (LMBU). Lars B. Larsen

Menighedsfakultetet (MF). Leif Andersen

Ordet og Israel (O&I). Torben Mathiesen

Når netop disse organisationer har fundet sammen om dette projekt, er det udtryk for, hvor stor vægt de lægger på forkyndelsen, ligesom det afslører, at de – uden at de ser ens på alle detaljer – har en fælles forståelse af forkyndelsens karakter.

Flere steder i rapporten skrives der om organisationernes *baglande*. Dermed menes de grupper af tilhørere og forkyndere, som organisationerne når ud til eller har kontakt med, uden at de nødvendigvis er medlemmer af organisationen.

KAPITEL 2.

OM UNDERSØGELSERNE

2.1 UNDERSØGELSERNES TEOLOGISKE, HOMILETISKE OG KOMMUNIKATIVE FORUDSÆTNINGER

Ingen kvantitativ eller kvalitativ undersøgelse er neutral eller forudsætningsløs. Fra projektets begyndelse har vi derfor været åbne om forudsætningerne for disse undersøgelser. I grundlagsdokumentet er det udtrykt sådan:

Da undersøgelsesernes og homiletikkens genstandsfelt er det samme, nemlig forkyndelsen af Guds ord, er det relevant at præcisere vores homiletiske og teologiske grundlag:

- *Bibelen er Guds inspirerede og troværdige ord. Den er absolut autoritet i alle spørgsmål vedrørende kristen tro, lære og livsførelse.*
- *Den evangelisk-lutherske kirkes bekendelse er en ret forståelse af Bibelen.*
- *Forkyndelsen af Guds ord opfattes som et nådemiddel, der ved dette ords iboende kraft og Helligåndens virke kan skabe og bevare troen på Jesus Kristus.*
- *Guds ord og Helligånden virker suverænt. Men vi, som er sat til at forkynde, kan og bør tage ansvar for den menneskelige – eller håndværksmæssige – side af forkyndelsen, hvilket vi forsøger at gøre gennem dette projekt.*

Desuden hviler undersøgelserne på nogle kommunikative forudsætninger, der er udtrykt sådan i grundlagsdokumentet:

Da forståelsen af forholdet mellem forkynder og tilhører er af afgørende betydning for dette projekt, skitseres her nogle positioner, som projektet er baseret på.

Forkynderens opgave er – under Helligåndens vejledning og inspiration – at lægge krop, sjæl og ånd til Guds ord. I de fleste tilfælde i forhold til en konkret bibeltekst. Forkyndelsen er således både "Åndværk" og "håndværk". Da forkynderen er et begrænset og faldent menneske, vil enhver forkyndelse være behæftet med fejl, mangler og skævheder. Disse skal ideelt set både erkendes og minimeres.

Tilhørerne er ikke passive receptorer, men aktive, ansvarlige medspillere i formidlingsprocessen. Tilhørerne vil aldrig høre nøjagtig det samme, som forkynderen har sagt eller ment; men begge parter bør have det som et mål, at der bliver størst muligt sammenfald mellem det, der er sagt eller ment, og det, der er hørt eller modtaget. Samtidig skal begge parter være åbne for, at forkyndelsen fx kan skabe nyttige og opbyggelige associationer, som forkynderen ikke har planlagt, og som er tilhørerens "ejendom".

Der eksisterer en ligeværdig asymmetri mellem forkynderen og de personer, som interaktivt lytter til eller deltager i det forkyndende samvær. Relationen er ligeværdig, fordi begge parter er mennesker, der står til ansvar for Gud. Relationen er asymmetrisk, fordi forkynderen har – men også skal gøre sig fortjent til at have – taleretten og tiltaleretten. Vi vedgår, at der er magt i forkyndelsens rum; men netop ved at se dette i øjnene kan vi øve os i at færdes i dette rum med maksimal etisk bevidsthed, så magten ikke misbruges, men bruges i sagens tjeneste.

Der består en udtalt kontrakt imellem forkynderen og tilhørerne, som fastlægger denne relation imellem dem, men som også fastlægger, at formålet med det forkyndende samvær er at bringe et møde i stand mellem den levende Gud og nulevende mennesker, hvilket såvel forkynder som tilhørere har ansvar for.

På dette grundlag giver det god mening at foretage de undersøgelser, som refereres i denne rapport.

Skønt vi har forsøgt at formulere spørgsmålene og svarmulighederne i den kvantitative undersøgelse så præcist som muligt, vil der ikke desto mindre være forskel på, hvordan respondenterne forstår både spørgsmål og svarmuligheder. Der vil også være forskel på, hvor grundige respondenterne har været. Nogle har formentlig reflekteret grundigt, inden de "satte deres kryds", mens andre har gjort det i hast og ureflekteret.

Sådanne forhold er forudsætningen for – og styrken ved – en undersøgelse som denne. Den store mængde af besvarelser (1785 tilhørere og 406 talere i de kvantitative undersøgelser, samt 10 talere og 25 tilhørere i de kvalitative undersøgelser) bevirker desuden, at de mange forskellige personlige svar kan samles til tendenser. Vedr. undersøgelseernes signifikans, validitet, reliabilitet og bortfald, se afsnit 2.5.

Uanset hvilket emnefelt man vælger at undersøge, vil den givne undersøgelse både være en del af og et øjebliksbillede af den virkelighed, man ønsker at undersøge. Således også med dette projekt. Uanset hvilken metode vi vælger, kan vi kun give et øjebliksbillede af en del af virkeligheden. Det er den præmis, man må underkaste sig, når man foretager en sådan undersøgelse.

I nærværende undersøgelse ønsker 11 organisationer fra den såkaldte bibeltro¹, evangelisk-lutherske fløj i dansk kirkeliv at undersøge, hvad forkyndere og tilhørere i deres eget bagland betegner som god forkyndelse. Og i denne sammenhæng samler vi os om den monologiske forkyndelse. Liturgisk, musisk og kreativ forkyndelse er fx ikke medtaget.

For at besvare det spørgsmål besluttede vi os for at indsamle både kvantitative og kvalitative data, da vi dermed både vil få afdækket undersøgelsesområdet mere systemiske karakteristika og aktørrelaterede karakteristika.

I det metodiske paradigme, som ligger til grund for undersøgelsen, har vi dels valgt at placere os i cultural studies-traditionen samt at trække på klassisk receptionsanalyse².

2.2 DEN KVANTITATIVE UNDERSØGELSE

Det, som den kvantitative metode kan, er at afdække kvantitative kvaliteter. Eller sagt med andre ord: Den måler *hvor meget af noget*. Derudover måler den kvantitative undersøgelse "ligheder", hvilket vil sige, at metoden i sin natur går ud fra, at de eller det undersøgte fænomen har de samme kvaliteter, som man kan måle og sammenligne værdien af.

I nærværende undersøgelse gav dette sig udslag i to forskellige spørgeskemaer (se bilag 1 og 2), som henvendte sig til henholdsvis tilhørerne og forkynderne. Vi differentierede ikke mellem de forskellige organisationers baglande, som er med i undersøgelsen, da vi gik ud fra, at sprogetonen i spørgeskemaet ville være genkendelig på tværs af disse baglande. Spørgeskemaet gav os en ressourcemæssig fordel, idet vi kunne sende spørgeskemaet bredt ud til de forskellige baglande samt oprette spørgeskemaet elektronisk og på den måde indsamle mange data over en forholdsvis kort periode.

Spørgeskemaet skulle tjene til at få besvaret det overordnede spørgsmål om, hvad respondenterne i de 11 organisationer mente om, hvad god forkyndelse er. Derudover stillede vi en række andre mere uddybende spørgsmål, som til en vis grad skulle tjene til at kvalificere respondenternes svar på, hvad god forkyndelse er.

Spørgeskemaets design blev udarbejdet af forretningsudvalget for *Projekt God Forkyndelse* i samarbejde med Kirsten Grube Juul. Hun er cand. scient. soc. i socialvidenskab og psykologi. Hun er ansat som sekretariats- og projektleder på Center for Ungdomsstudier (CUR), som projektet har indgået aftale med. Kirsten Grube Juul har også haft ansvar for samling, sortering, oplisting

1 Hvad der mere præcist forstås ved dette begreb, fremgår af citaterne fra grundlagsdokumentet ovenfor.

2 *Klassisk receptionsanalyse* hævder, at mediebrug og betydning må begribes ud fra samspillet mellem tekst, modtager og kontekst. Tilhørere og publikum forudsættes aktive i dette samspil. *Cultural studies* er en hovedstrømning i receptionsanalysen, der fastholder, at mennesker konstant vil forhandle mediers og medieteksters indhold og betydning, samt at der ikke nødvendigvis er overensstemmelse mellem disse teksters indkodning og afkodning.

og kondensering af alle kvantitative data. Analyser, fortolkninger, vurderinger og anbefalinger ud fra data er foretaget af projektets leder, Carsten Hjorth Pedersen, i nær kontakt med projektets forretningsudvalg/styregruppe og Kirsten Grube Juul.

Vi brugte primært de enkelte organisationers netværk til at finde respondenter. Dette skete både via organisationsblade og netværket i de enkelte organisationer, hvor mails blev sendt ud til lokale repræsentanter, som så igen kunne udnytte deres eget netværk. Derudover blev spørgeskemaet delt via sociale medier.

De kvantitative undersøgelser er altså åbne. De er ikke bygget op over henvendelser fx via afgrænsede medlemskartoteker, bl.a. fordi flere af organisationerne ikke har sådanne kartoteker, og fordi det forventeligt ville have genereret færre respondenter. Der blev inviteret bredt og meget intenst i data-indsamlingsperioden (5. februar til 15. april 2014) – og det lykkedes at få respons fra store grupper af såvel tilhørere som forkyndere. Se mere nedenfor.

De optalte besvarelser af spørgeskemaerne for tilhørere og forkyndere er tilgængelige på www.godforkyndelse.dk.

2.3 DE 138 MANUS

138 af de 406 forkyndere, som har svaret på spørgeskemaet, har tillige indsendt et manus. De fik følgende besked:

Det vil være en stor hjælp for projektet, hvis du sammen med din spørgsmålsbesvarelse også indsender manus på en tilfældig – så vidt mulig repræsentativ – af dine prædikener eller taler, - som er holdt inden for det seneste år.

- som ikke er holdt ved en bestemt lejlighed eller højtidelighed (fx begravelse, jubilæum, jul eller påske).

Din prædiken vil blive behandlet fortroligt og kun anvendt i et forsøg på at skabe overblik over, hvilke tekster og temaer, der prædikeres over i de kirkelige sammenhænge, som denne undersøgelse omfatter.

De 138 manus blev fordelt mellem styregruppens 11 medlemmer, som blev sat til at læse hvert af deres ca. 12 manus én gang grundigt igennem, hvorefter en række spørgsmål skulle besvares med et kryds i en af de fem rubrikker – som et kvalificeret skøn. Dette afkrydsningsskema optræder som bilag 3 i denne rapport.

Naturligvis er der tale om subjektive skøn; men dels har de 11 personer haft tæt kontakt til hvert enkelt manus, dels vurderes det at være en fordel, at 11 forskellige, men hvad prædikener angår også erfarne personer, har foretaget dette skøn.

Imidlertid er data fra analyserne af de 138 manus ikke så "stærke" som de øvrige, fordi 138 tilfældige manus ikke kan påberåbe sig repræsentativitet. Ifølge de svar, som de 406 forkyndere har givet på spørgsmål 9, om hvor hyppigt de forkynder, så holder disse 406 forkyndere i alt mindst 9.500 prædikener eller taler pr. år. 138 manus er blot 1-2 % heraf. Derfor vil data fra analyserne af de 138 manus optræde på de følgende sider, men ikke på linje med data fra de to spørgeskemaundersøgelser. Til gengæld var det muligt at gå i dybden med analysen af de 138 prædikeners indhold, hvilket vi har gjort.

2.4 DEN KVALITATIVE UNDERSØGELSE

Den kvalitative metode kan afdække de kvaliteter, som er karakteristisk for undersøgelsens genstandsfelt, samt afdække de kvaliteter, som får et givent fænomen til at adskille sig fra lignende fænomener.

I nærværende undersøgelse gav det sig udslag i to forskellige kvalitative interviews. I denne del af undersøgelsen ønskede vi at kvalificere de svar, vi fik gennem spørgeskemaundersøgelsen, ved at spørge nærmere ind til opfattelsen af god forkyndelse hos både forkyndere og tilhørere. Derudover

ville vi undersøge sammenhængen – eller manglen på samme – mellem det, som forkynderen ønskede at kommunikere til tilhørerne, det som blev kommunikeret og så tilhørernes faktiske optagelse af budskabet. Med andre ord ville vi undersøge, om forkynderen sagde det, han troede, han sagde, og i hvilken grad det intentionelle budskab også var det budskab, som tilhørerne hørte.

Dette blev gennemført med kvalitative telefoninterviews af 10 forskellige forkyndere samt gennemførte fokusgruppeinterviews i alle de 10 sammenhænge, hvor den interviewede forkynder netop havde forkyndt. Hvert sted udvalgte forkynderen to-tre – så vidt muligt repræsentative – tilhørere. Såvel telefoninterviews med forkynderne som fokusgruppeinterviews blev altså gennemført i umiddelbar forlængelse af forkyndelsen. Desuden har alle 10 forkyndere udfyldt spørgeskemaet for forkyndere. Alle interviews er efterfølgende blevet transskriberet (106 sider tekst).

De ti forkyndere (otte mænd og to kvinder), som er udgangspunktet for den kvalitative del af projektet, blev udvalgt, idet vi forsøgte at få en jævn fordeling af følgende otte parametre:

1. Alder – ung / ældre
2. Erfaring – meget erfaring / lidt erfaring
3. Geografi – land / by, samt forskellige dele af Danmark
4. "Kendthed" – meget kendt / mindre kendt
5. Organisation – projektets organisationer
6. Uddannelse – teolog / ikke-teolog, lønnet / ulønnet
7. Forsamlingsform – missionshus, folkekirke, frimenighed, valgmenighed
8. Køn – m / k

De ti forkyndere blev i løbet af foråret 2014 besøgt af Kirsten Grube Juul ved en anledning, hvor de skulle forkynde. Den pågældende tale/prædiken er blevet lydoptaget og efterfølgende transskriberet (52 sider tekst). Billedoptagelse blev fravalgt, da det skønnedes at blive for indgribende og forstyrrende ved de ti gudstjenester eller møder.

Alle besøg, lydoptagelser, interviews og transskriptioner er foretaget af Kirsten Grube Juul.

Som interviewguide i forhold til forkynderne blev spørgeskema for forkyndere anvendt. Interviewguide i forhold til tilhørere, der foreligger som bilag 4 til denne rapport, er udviklet af projektet i nært samarbejde med Kirsten Grube Juul. Hun har også foretaget kondenseringen af de kvalitative data samt udvalgt repræsentative citater. Analyser, konklusioner, vurderinger og anbefalinger af kvalitative data er foretaget af Carsten Hjorth Pedersen i nær kontakt med projektets forretningsudvalg/styregruppe og Kirsten Grube Juul.

Hovedessensen i det kvalitative forskningsinterview er at forsøge "at forstå verden fra interviewpersonens synspunkt, udfolde meningen i folks oplevelser, afdække deres livsverden, førend der gives videnskabelige forklaringer".³ I denne forståelse kommer interviewformens subjektive karakter tydeligt frem. De data, som produceres via interviews, er derfor ikke objektive, men subjektive i deres natur. Når man alligevel finder det kvalitative interview bredt repræsenteret som metode, hænger det sammen med den metodiske bevidsthed, forskeren har om bl.a. spørgsmålsformer og interaktionsdynamik.

I valget af fokusgruppeinterviews er vi klar over, at vi ikke nødvendigvis får den enkeltes opfattelse af forkyndelsessituationen og det modtagne budskab frem. Interviews i en social sammenhæng vil nødvendigvis påvirke respondenternes svar – enten bevidst eller ubevidst. Men det er samtidig netop denne sociale situation, der giver en fri og åbenhjertig atmosfære, hvor den styrede samtale genererer information, som måske ellers ikke var kommet frem.

Citater og omtaler af forkynderinformanter benævnes med deres opgave som forkynder (præst, fritidsforkynder eller lønnet forkynder) og alder, men ikke med køn; det sidste af hensyn til anonymiteten. Citater og omtaler af tilhører-informanter benævnes med køn og alder.

3 Steinar Kvale (2004): *Interview - en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzels Forlag, side 15.

Transskriberede – og anonymiserede – versioner af samtlige interviews kan fås ved henvendelse til projektets leder, Carsten Hjorth Pedersen, e-mail: chp@kpi.dk.

2.5 SIGNIFIKANS, VALIDITET, RELIABILITET OG BORTFALD

De to kvantitative undersøgelser er som nævnt blevet gennemført som *åbne* undersøgelser, hvor der er inviteret bredt blandt tilhørere og forkyndere i de 11 organisationer til deltagelse. Dette har nogle fordele og ulemper, som kort skal ridses op her.

Signifikans drejer sig om sandsynligheden for at opnå et givet resultat *tilfældigt*. Naturligvis er det vores ønske, når data fra de kvantitative undersøgelser krydskøres med hinanden, at bestemte sammenhænge da ikke skyldes tilfældigheder. Vi har derfor løbende benyttet os af qhi-square-tests, der undersøger graden af statistisk signifikans. Hvis resultatet af testen er gående mod 0,000, er der høj statistisk signifikans og stor sandsynlighed for, at der ikke er tale om tilfældigheder. Vi har *ikke* medtaget krydskørster med en score på 0,003 eller højere, hvilket sikrer *høj* signifikans. At der er tale om *statistisk* sammenhæng, er dog ikke ensbetydende med, at der er tale om *kausal* sammenhæng. Dette er blevet vurderet i hvert enkelt tilfælde.

Validitet drejer sig om undersøgelsens *gyldighed*, altså om man måler det, man ønsker at måle. Vi har *øget* undersøgelsens gyldighed gennem grundige pilot-tests, hvor vi har forsøgt at afstemme undersøgelsens hensigt med test-personernes tolkning af spørgsmålene og besvarelser. 11 repræsentative tilhørere og 10 repræsentative forkyndere har gennemført pilottests. Som nævnt ovenfor er den enkelte besvarelse naturligvis personlig – hvilket også ligger i selve måden, der spørges på – men den store mængde data sikrer en relativ stor validitet.

Reliabilitet drejer sig om undersøgelsens *pålidelighed*, altså om det, som måles, har stabil karakter – med andre ord: om gentagne målinger giver samme resultat. Som det fremgår af afsnit 3.2 - 3.5, kan vi ved at sammenholde undersøgelsens data med organisationernes viden om især forkynderne konstatere, at de indkomne data er pålidelige og gennemsnitlige. Hvad tilhørerne angår, har det ikke været muligt på samme vis at fastslå, hvem og hvor mange potentielle svarere der findes. Alligevel er det vores vurdering, at undersøgelsens reliabilitet er høj. Vi har primært samlet respondenter gennem de 11 organisationers egne netværk, og om end spørgeskemaet har været offentligt tilgængeligt, så enhver har kunnet besvare det, kan vi se ud fra resultaterne, at det primært har været mennesker, der lytter til forkyndelse i de 11 organisationer og disses bagland, som har besvaret, hvilket også har været formålet med undersøgelsen. Ved at finde respondenter på disse måder har vi fået samlet en homogen respondentgruppe, hvilket vurderes at give en høj reliabilitet.

Bortfald drejer sig om de grupper, som ikke har svaret på spørgeskemaundersøgelserne. Her har undersøgelserne en svaghed, som følger af, at vi har valgt at gennemføre en åben undersøgelse, for i modsætning til en lukket undersøgelse er det ikke muligt at karakterisere dem, der ikke har svaret. Vi ved dog, at det ikke i særlig høj grad er lykkedes at få besvarelser fra dem, der står på tærskelen på vej ind i eller ud af menighederne. Hvad angår forkynderne, ser de ud til at være stærkt repræsentative og tilmed i meget stort antal, hvorfor bortfaldet i denne gruppe dels er relativt lille, dels ikke skævrider resultaterne i særlig høj grad. Se også afsnit 3.6 - 3.12.

Havde vi valgt en lukket undersøgelse, hvor spørgeskemaer fx var sendt ud til medlemmer, ville vi have haft større muligheder for at kontrollere undersøgelsens reliabilitet samt have undersøgt bortfaldet; til gengæld ville undersøgelsen så formodentlig have været præget af:

- en væsentlig mindre mængde data,
- at vi ikke ville være nået så langt ud i de 11 organisationers baglande med undersøgelsen,
- en endnu større grad af forudsigelighed i resultaterne.

Konklusionen er således, at vi præsenterer en undersøgelse med høj signifikans, validitet og reliabilitet, mens vores viden om bortfaldet – især hos tilhørerne – er svag. Til gengæld har vi fået en forholdsvis bred og en meget stor mængde af besvarelser at arbejde med.

KAPITEL 3.

KARAKTERISTIK AF RESPONDENTERNE I DE KVANTITATIVE UNDERSØGELSER

3.1 ANTAL BESVARELSER

I løbet af indsamlingsperioden fra 5. februar til 15. april 2014 indkom der 1785 gyldige tilhører-besvarelser. Vores mål var 1000, så vi fik væsentligt flere end forventet.

Det er meget vanskeligt at estimere, hvor mange *forskellige* potentielle tilhørere, der er i de 11 samarbejdende organisationer og deres baglande. Mange af respondenterne er fx både missionshus- og kirkegængere. I meget runde tal er der formodentlig mellem 20.000 og 30.000 forskellige tilhørere, skønnet ud fra antallet af venner eller medlemmer i organisationerne samt kirkegængere i de aktuelle præsters kirker.

Det giver en svarprocent mellem 6 og 9 %, hvilket ikke er overvældende, men tilfredsstillende.

I løbet af indsamlingsperioden indkom der 406 gyldige besvarelser fra forkyndere. Vores mål var 100, så vi fik godt fire gange så mange som forventet.

Vi har estimeret, at der er ca. 800 *forskellige* forkyndere i de 11 samarbejdende organisationers baglande. Hertil regnes lønnede og ulønnede forkyndere i de 11 organisationer samt sogne-, fri- og valgmenighedspræster, som i en eller anden grad identificerer sig med Dansk Bibel-Instituts eller Menighedsfakultetets teologiske grundlag.

Det giver en svarprocent på ca. 51 %, hvilket er overvældende højt.

Når vi får så forskellige svarprocenter fra tilhørere og forkyndere, skyldes det nok primært måden, svarene er blevet samlet ind på: Forkynderne har typisk fået tilsendt spørgeskemaet fra den organisation, som vedkommende er tilknyttet, mens tilhørerne er blevet inviteret mere bredt.

I alt 119 personer har indsendt spørgeskema eller prædiken-manus med *ordinær* post. Dette tal vidner også om stor interesse for undersøgelsen.

3.2 KØNSFORDELING

I tilhørerundersøgelsen er der 53 % kvindelige og 47 % mandlige respondenter. Altså tal, der ligger tæt på kønsfordelingen i hele landet, som har en lille overvægt af kvinder. En evt. formodning om, at der er langt flere kvindelige end mandlige tilhørere i de 11 organisationer, bekræftes altså ikke af denne undersøgelse. Desuden er det generelt sådan, at kvinder føler sig mere forpligtede på at svare på undersøgelser af denne karakter end mænd.

I forkynderundersøgelsen er der 11 % kvindelige og 89 % mandlige respondenter. Disse procenter ligger langt fra fx fordelingen af mandlige og kvindelige præster i Folkekirken, som i 2014 ligger på 45 % mænd og 55 % kvinder. Men ca. en tiendedel kvindelige og ni tiendedele mandlige forkyndere virker realistisk og repræsentativt for de 11 organisationer, hvoraf de fleste har en teologisk og traditionsmæssig begrundet modstand mod ordningen med kvindelige præster og for nogles vedkommende mod kvindelige forkyndere/prædikanter i det hele taget.

3.3 ALDER

Aldersfordelingen i de to undersøgelser ser sådan ud – sammenholdt med aldersfordelingen af den voksne (+18 år) danske befolkning:

	Tilhørere	Forkyndere	Den voksne danske befolkning 2. kvartal 2014
18-29 år	26 %	14 %	18 %
30-49 år	27 %	33 %	33 %
50-69 år	34 %	41 %	33 %
70 år eller derover	12 %	11 %	16 %
Uoplyst	1 %	1 %	0 %

Hos både tilhørere og forkyndere er der en aldersfordeling, som ikke ligger meget langt fra den danske befolkning som helhed, hvilket i sig selv er tankevækkende. For forkynderne er der dog en markant ophobning af de 30-69-årige (i alt 74 %). At der dog er 14 % forkynder-besvarelser mellem 18 og 29 år, skulle give basis for en analyse af, hvordan disse ser på forkyndelsen i forhold til dem, der er ældre.

3.4 GEOGRAFI

Geografisk set samles respondenterne i tre grupper:

1. *Storbyer*: Hovedstadsområdet⁴, Aarhus, Odense, Aalborg og Esbjerg.
2. *De 12 største provinsbyer*: Randers, Kolding, Horsens, Vejle, Roskilde, Herning, Helsingør, Hørsholm, Silkeborg, Næstved, Fredericia og Viborg.
3. *Mindre byer og landområder*

Den geografiske spredning i de to undersøgelser ser sådan ud – sammenholdt med fordelingen af den danske befolkning⁵:

	Tilhørere	Forkyndere	Den danske befolkning 2013
1. Fem storbyer	29 %	30 %	33 %
2. Tolv største provinsbyer	12 %	15 %	10 %
3. Mindre byer og landområder	59 %	55 %	57 %

Fordelingen af tilhørere og forkyndere er stort set den samme. Det viser sig desuden, at respondenterne ligger meget tæt på landsgennemsnittet. Respondenterne er altså fordelt nogenlunde på samme vis som den danske befolkning.

4 København, Frederiksberg, Albertslund, Brøndby, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Lyngby-Taarbæk, Rødovre, Tårnby og Vallensbæk kommuner.

5 Den danske befolkning er sorteret efter bopælskommuner, mens tilhørere og forkyndere er sorteret efter postnumre. Her kan der optræde en mindre fejlmargen, fordi postnumrene ikke altid følger kommunegrænserne.

3.5 UDDANNELSE

Fordelingen, hvad angår uddannelse, ser sådan ud, sammenholdt med den danske befolkning i 2013:

Spørgsmål: Hvad er din højest gennemførte uddannelse?

	Tilhørere	Forkyndere	Den danske befolkning 2013
Grundskole/folkeskole	9 %	6 %	29 %
Almen gymnasial udd.	16 %	7 %	9 %
Erhvervsudd. eller anden praktisk udd.	19 %	14 %	32 %
Kort videregående udd. (under 3 år)	9 %	6 %	4 %
Mellemlang videregående udd. (3-4 år)	33 %	24 %	15 %
Lang videregående udd. (5 år eller derover)	14 %	43 %	7 %
Uoplyst	0 %	0 %	4 %

Det mest markante i disse tal er, at forkynderne ligger under tilhørerne i de første fem grupper (= de laveste uddannelsesniveauer), mens de ligger markant højere, hvad angår lang videregående uddannelse. Fra en side set er dette ikke overraskende, da mange forkyndere er akademisk uddannet, fx cand. teoler. Fra en anden side set er det en udfordring, som såvel tilhørere som forkyndere skal være bevidste om.

Når tallene fra undersøgelserne sammenholdes med den danske befolkning, viser det sig, at undersøgelsens tilhørere og forkyndere generelt er væsentlig højere uddannede end det danske landsgennemsnit.

Tallene siger naturligvis kun noget om *respondenternes* uddannelsesmæssige baggrund, ikke om organisationernes bagland som sådan. Der kan være en fejkilde gemt i det forhold, at de, der har højest uddannelse, også har været flittigst til at svare på spørgeskemaerne. Men det ved vi strengt taget ikke. I alle tilfælde er forskellene markante: Vi taler om mindst dobbelt så mange respondenter med mellemlang eller lang videregående uddannelse – i forhold til det danske landsgennemsnit.

Vores konklusion er, at de miljøer, som de 11 organisationer dækker, i et vist omfang ikke ser ud til at være repræsentative for den danske befolkning, hvad angår uddannelsesniveau.

3.6 HVILKEN BETYDNING HAR DEN KRISTNE TRO FOR RESPONDENTERNE?

Spørgsmål: Hvilken betydning havde den kristne tro i det hjem, hvor du voksede op?

Altafgørende	51 %
Vigtig	34 %
Nogenlunde vigtig	7 %
Mindre vigtig	4 %
Ikke vigtig	4 %

Disse tal viser, at 85 % af de 1785 tilhørere er vokset op i hjem, hvor betydningen af den kristne tro var stor. Men der er trods alt også 15 % af tilhørerne, for hvem den var af mindre betydning.

Når det gælder respondenternes *nuværende* tro, ændrer billedet sig:

Spørgsmål: Hvilken betydning har den kristne tro for dig i dag?

Altafgørende	78 %
Vigtig	21 %
Nogenlunde vigtig	1 %
Mindre vigtig	0 %
Ikke vigtig	0 %

For 99 % af tilhørerne er den kristne tro altafgørende eller vigtig. Det viser sig altså, at gruppen af tilhørere udgøres af personer, som må forventes at være dybt integrerede i de foreninger og menigheder, som de er en del af. Det er de mest dedikerede, vi har fået besvarelser fra, mens personer, som er mere spørgende og uafklarede i forhold til den kristne tro, ikke er stærkt repræsenteret blandt de 1785 svarere. Og måske det ikke bare er en metodisk udfordring, men også en konstatering af, at organisationerne som udgangspunkt oplever det som en stor udfordring at skulle nå nogen med en ikke-kirkelig baggrund (se uddybning i afsnit 5.12).

Dette kan ses som en ulempe eller som en fordel for undersøgelsen. En ulempe er det, fordi de spørgende og uafklarede måske kunne have sagt noget væsentligt om forkyndelsen i de sammenhænge. En fordel kan det være, da undersøgelsen altså spejler dem, der må forventes at kende forkyndelsen særdeles godt i de pågældende sammenhænge.

Når de to tabeller sammenholdes, kaster det også den betydningsfulde information af sig, at der er en del af de 1785 tilhørere, som ikke er vokset op i hjem, hvor den kristne tro var altafgørende eller vigtig. Men da vi ikke kender bortfaldet, siger disse tal til gengæld intet om, hvad troen i dag betyder for dem, der er vokset op i hjem, hvor den kristne tro betød meget.

3.7 HVOR TIT OG HVOR LÆNGE HAR RESPONDENTERNE HØRT KRISTEN FORKYNDELSE?

Samme tendens, som blev påvist i afsnit 3.6, viser sig, når vi ser på, hvor hyppigt respondenterne lytter til kristen forkyndelse for voksne:

Spørgsmål: Hvor ofte møder du kristen forkyndelse for voksne (+ 18 år)?

En eller flere gange om ugen	68 %
2-4 gange om måneden	29 %
2-5 gange i kvartalet	3 %
Sjældnere	0 %

Der ses altså – ikke overraskende – et stort sammenfald mellem den betydning, som den kristne tro har for respondenterne (afsnit 3.6), og så, at de møder kristen forkyndelse meget hyppigt. Til sammenligning går gennemsnitlig 10 % af Folkekirkens medlemmer i kirke mindst en gang om måneden, mens 41 % gør det mindst en gang om året (tal fra 2008).

Vi har altså i denne undersøgelse at gøre med en gruppe respondenter, der møder rigtig meget forkyndelse, og som må formodes at kende den forkyndelse, de er blevet bedt om at vurdere i undersøgelsen, særdeles godt.

Det viser sig imidlertid, at ikke alle har lyttet lige længe til kristen forkyndelse for voksne:

Spørgsmål: Hvor længe har du, siden du blev 18 år, lyttet til kristen forkyndelse for voksne (+18 år)?

0-3 år	11 %
4-10 år	17 %
11-24 år	19 %
25 år eller mere	53 %

72 % har ganske vist mindst 11 års erfaring, men 28 % har trods alt mindre erfaring end det. Nogle af de mindst erfarne er givetvis respondenter, som er mellem 18 og 28 år på svartidspunktet, så de af den grund har lyttet til forkyndelse for voksne i mindre end 10 år, men samtidig kender de måske fra barnsben de nævnte miljøer.

3.8 HVILKE FORENINGER ELLER MENIGHEDER ER TILHØRERNE TILKNYTTET?

Udsagn: Den forkyndelse, du her udtaler dig om, har du inden for de seneste 2 år primært mødt i/fra:

Indre Mission. Ordinært IM-samfund	31 %
Indre Mission. Valg- eller frimenighed.	4 %
Luthersk Mission. Ordinær LM-kreds.	20 %
Luthersk Mission. Valg- eller frimenighed.	9 %
Evangelisk Luthersk Mission. Ordinær ELM-kreds	4 %
Evangelisk Luthersk Mission. Valg- eller frimenighed.	1 %
Folkekirke	17 %
Andre	14 %

Formodentlig har mange respondenter haft vanskeligt ved at sætte ét kryds i dette spørgsmål, da mange lytter til forkyndelse i mere end én af ovennævnte sammenhænge. Dette kan også have betydet, at respondenterne har haft vanskeligt ved at skelne mellem, om de i besvarelsen relaterede til fx forkyndelsen i Folkekirken eller i missionshuset. Med disse forbehold kan følgende konkluderes:

35 % af tilhørerne relaterer deres besvarelse til forkyndelsen i Indre Mission. 29 % af tilhørerne relaterer til forkyndelsen i Luthersk Mission. 5 % af tilhørerne har primær tilknytning til Evangelisk Luthersk Mission.

Skemaet herover viser, at LM har en væsentlig højere andel af fri- eller valgmenigheds-tilhørere end både IM og ELM.

17 % af respondenterne har en folkekirkemenighed som primær reference ved besvarelse af spørgeskemaet. Det må formodes, at de fleste af disse fortrinsvis relaterer til forkyndere (altovervejende præster), som identificerer sig med den teologiske linje, som DBI og MF er kendetegnet ved, eftersom disse to organisationer er med i projektet. Men vi ved det strengt taget ikke. Vi ved heller ikke – på samme måde som for de tre missionsforeninger – hvor mange potentielle folkekirkelige tilhørere, der er tale om og dermed, hvor stor en procent de 303 folkekirke-respondenter udgør.

Med disse forbehold vil der længere fremme i undersøgelsen alligevel kunne siges noget om tilhørernes vurdering af forkyndelsen i Folkekirken i forhold til fx missionsforeningerne.⁶

Hvis vi indskrænker os til at se på de tre missionsforeninger (IM, LM og ELM), som udgør 69 % (1207 personer) af den samlede mængde respondenter, hvem har så været flittigst til at svare?

Meget omtrentlige tal fra foråret 2014 siger, at IM har ca. 20.000 venner, LM har ca. 5000 medlemmer og ELM har ca. 500 medlemmer. Respondenterne fordeler sig med 620 til IM, 507 til LM og 82 til ELM. Omregnet til procenter:

78 % af den samlede gruppe "missionsfolk" er altså fra IM, 20 % er fra LM og 2 % er fra ELM. Når man ser på respondenterne, er 51 % fra IM, 42 % fra LM og 7 % fra ELM (når man udelukkende ser på de tre missionsforeninger).

Det vil sige, at LM-erne og ELM-erne procentuelt har været flittigere til at svare på undersøgelsen, end IM-erne har. Ser vi isoleret på den enkelte missionsforening, har 3 % af IM-erne svaret på undersøgelsen, 10 % af LM-erne og 16 % af ELM-erne. I alle tilfælde er der tale om pæne svarprocenter, som kan danne grundlag for ikke blot at give en samlet vurdering af forkyndelsen i baglandet, men også gøre det i hver af de tre missionsforeninger.⁷

6 De sidste 14 % af tilhørerne kommer fra en bred vifte af sammenhænge: Dansk Oase 3 %, Ordet og Israel 3 %, KFS 2 %. Hertil kommer 6 % fra vidt forskellige menigheder som Apostolsk Kirke, KFUM & K, Augustanakirken samt nogle, som markerer, at de primært lytter til forkyndelse på podcast eller internet.

7 Længere fremme i rapporten vil vi også se på de tilhørere, der relaterer deres besvarelser til den forkyndelse, de har mødt i O&I (2,8 %), KFS (1,8 %) og DIM (0,1 %) m.fl. – Med det forbehold, at disse procenter er forholdsvis små.

3.9 HVILKE FORENINGER ELLER MENIGHEDER ER FORKYNDERNE TILKNYTTET?

Tæt på halvdelen (46 %) af de 406 forkyndere er *lønnede* som forkyndere, mens den anden halvdel (54 %) er *ulønnede*.⁸ Dette giver god basis for at vurdere begge grupper og deres indbyrdes forhold.

Lad os først se på de *lønnede forkyndere*: 33 % af dem er præster i Folkekirken. 16 % er ansat i Indre Mission. 11 % er ansat i en fri- eller valgmenighed, 7 % er ansat i Luthersk Mission.⁹

15 % af alle forkynderne – og 33 % af alle de *lønnede forkyndere* – er præster i Folkekirken. Det er en relativ høj andel, som dog ikke majoriserer undersøgelsen, for andre 34 % af de *lønnede* er ansat i IM, LM eller valg- og frimenighed.

De 11 % i valg- og frimenigheder kan være vanskelige at "placere". Nogle af dem er givetvis ansat i fri- eller valgmenigheder med tilknytning til IM, LM, ELM eller ELN. Andre kan være ansat i fri- eller valgmenigheder med anden organisationstilknytning. Atter andre er mere fritstående.

Disse tal skulle give basis for at foretage sammenligninger mellem præster i Folkekirken, præster og forkyndere i fri- og valgmenigheder og forkyndere i missionsforeningerne.

Lad os dernæst se på de *ulønnede forkyndere*: 46 % af disse er forkyndere i LM, 20 % i IM, 11 % i ELM, 5 % i fri- eller valgmenighed, 4 % i O&I og 3 % i DO.¹⁰

Hvis vi indskrænker os til at se på de tre missionsforeninger (IM, LM og ELM), som udgør 50 % (203 personer) af den samlede mængde respondenter, hvem har så været flittigst til at svare?

Aktuelle tal fra foråret 2014 siger, at

- IM har 73 lønnede og 112 ulønnede forkyndere.
- LM har 32 lønnede og 146 ulønnede forkyndere.
- ELM har 4 lønnede og 35 ulønnede forkyndere.

Respondenterne fordeler sig således:

- Fra IM har 30 lønnede og 40 ulønnede forkyndere svaret.
- Fra LM har 14 lønnede og 92 ulønnede forkyndere svaret.
- Fra ELM har 4 lønnede og 23 ulønnede forkyndere svaret.

Omregnet til procenter:

- 41 % af IMs lønnede forkyndere har svaret.
- 36 % af IMs ulønnede forkyndere har svaret.
- 44 % af LM's lønnede forkyndere har svaret.
- 63 % af LM's ulønnede forkyndere har svaret.
- 100 % af ELM's lønnede forkyndere har svaret.
- 66 % af ELM's ulønnede forkyndere har svaret.

Der er altså tale om høje svarprocenter, som kan danne grundlag for at give en dækkende karakteristik af, hvordan forkynderne i de tre missionsforeninger vurderer forkyndelsen. Procentuelt har LM- og ELM-forkynderne været (endnu) flittigere til at svare på undersøgelsen end IM-forkynderne har.¹¹

8 Her omtales de to grupper af forkyndere som henholdsvis lønnede og ulønnede. Det skaber nemlig forvirring at benytte de alternative begreber ansatte / frivillige, fordi IM benævner deres frivillige forkyndere som fritidsansatte.

9 Resten er fordelt med 2 % eller derunder mellem projektets øvrige organisationer eller andre som Blå Kors, Baptistkirken, Nyt Liv eller Indenlandsk Sømandsmission.

10 De sidste 11 % fordeler sig mellem KFS, MF og en lang række andre menigheder eller foreninger som Baptistkirken, Bibellæser-Ringen, NLM Norge, Heimamissionen Færøerne samt præster emeriti.

11 Længere fremme i rapporten vil vi også se på forkynderne tilknyttet KFS (2,6 % af de lønnede og 1,0 % af de ulønnede), MF (1,6 % af de lønnede og 0,5 % af de ulønnede), DBI (2,6 % af de lønnede og 0,0 % af de ulønnede), O&I (2,1 % af de lønnede og 3,5 % af de ulønnede) og DIM (3,2 % af de lønnede og 0,0 % af de ulønnede) m.fl. – Med det forbehold, at disse procenter er forholdsvis små.

3.10 I HVOR HØJ GRAD GÆSTER FORKYNDERNE ANDRE "HUSE"?

Det er også blevet undersøgt, i hvor høj grad de 406 forkyndere forkynder andre steder end den kirke, hvori de er præster, eller den organisation, hvori de er ansat, eller hvortil de har en fast tilknytning. Spørgsmål 7 i forkynder-spørgeskemaet lyder: *Forkynder du lejlighedsvis andre steder end de steder du har markeret i spørgsmål 5 (lønnet tilknytning) eller 6 (ulønnet tilknytning)?*

24 % svarer *nej*, og 76 % svarer *ja* på dette spørgsmål. Det vil altså sige, at der i meget høj grad er tale om, at forkynderne i denne undersøgelse benyttes andre steder end i den kirke, hvor de er præst, eller i den organisation, som de er lønnet af eller formelt tilknyttet.

Denne procent er overraskende høj og er måske mere end nogen anden indikator for, hvor stort fællesskabet og homogeniteten er de 11 organisationer imellem. Dette relativt store cross-over indebærer for øvrigt også, at den forkyndelse, der vurderes i "egen" menighed, reelt er en vurdering af forkyndelse fra den anden organisation, som gæste-forkynderen kommer fra.

Vi har også undersøgt, *hvilke andre sammenhænge forkynderne gæster*. De 76 %, som lejlighedsvis forkynder andre steder, gør det i følgende sammenhænge:

Organisation/Menighed:	IM	LM	KFS	Valg- eller frimenighed	ELM	O&I	MF	DO	ELN	DIM	DBI
Procent:	52 %	33 %	19 %	12 %	12 %	7 %	6 %	6 %	5 %	4 %	3 %

Hertil kommer en lang række af organisationer eller menigheder, hvor nogle få af de 406 respondenter forkynder lejlighedsvis, så som Baptistkirken, Folkekirken, Evangelisk Alliance, efterskoler, I Mesterens Lys, forskellige ungdomsorganisationer og diverse steder i Jerusalem.

Mens antallet af gæste-forkyndere i de tre missionsforeninger fordeler sig nogenlunde i forhold til deres størrelse, så er antallet af gæster i KFS forholdsvis stort, idet 19 % af dem, der lejlighedsvis forkynder andre steder, gør det i KFS. Det tal siger dels noget om, i hvor høj grad KFS gør brug af forkyndere, som ikke er ansat i KFS, dels noget om, hvor stor opbakningen til KFS er fra gruppen af forkyndere med ansættelse i eller fast tilknytning til Folkekirken og organisationerne.

Det ses også, at relativt mange af gæsteforkynderne optræder i valg- og frimenigheder (12 %).

3.11 ER FORKYNDERNE ERFARNE OG AKTIVE?

To spørgsmål drejer sig om forkyndernes erfaring og den hyppighed, hvormed de forkynder.

Spørgsmål 8: *Hvor mange års erfaring har du som forkynder for voksne (+18 år)?*

3 år eller derunder	4-9 år	10-19 år	20 år eller derover
12 %	18 %	19 %	51 %

Det er altså de mest erfarne, som har svaret flittigst, idet de, som har forkyndt i 10 år eller mere, udgør 70 %. Eller også er der reelt flere erfarne forkyndere. Men glædeligvis er der også pæne svarprocenter fra forkyndere, som har mindre end ti års erfaring (30 %).

Her er et overblik over, hvordan erfaringen fordeler sig:

	3 år eller derunder	4-9 år	10-19 år	20 år eller derover
Folkekirken	2 %	3 %	27 %	68 %
Valg- og frimenigheder	7 %	17 %	33 %	43 %
Dansk Oase	6 %	25 %	17 %	52 %
Missionshuse	7 %	12 %	17 %	64 %
Andre	14 %	34 %	18 %	34 %

De mest erfarne forkyndere findes altså i Folkekirken (68 % med 20 år erfaring eller mere) og missionsforeninger (64 % med 20 år erfaring eller mere). Gruppen "Andre" har flest forkyndere med op til 9 års erfaring (14 % med 3 år eller derunder samt 34 % med 4-9 års erfaring). "Andre" er fx MF, DBI, KFS, O&I samt DIM; og måske har respondenter, der forkynder i LMU og IMU, også krydset af under "andre". Så denne gruppe dækker formodentlig over organisationer, som ikke er deciderede menighedssammenhænge samt over ungdomsorganisationer.

Spørgsmål 9: Hvor mange prædikener, taler eller forkyndende bibelundervisninger har du holdt inden for de sidste 2 år?

En eller flere om ugen	2-4 om måneden	2-5 i kvartalet	Sjældnere
29 %	24 %	32 %	15 %

85 % af forkynderne forkynder altså mindst to gange i kvartalet, heraf 29 % en eller flere gange om ugen. Det er altså en gruppe af aktive forkyndere, vi har fået respons fra. Kun 15 % forkynder sjældnere end to gange i kvartalet. Når disse tal omregnes, betyder det, at de 406 forkyndere holder minimum 9.500 årlige prædikener eller taler.

Følgende tabel viser, hvor de mest og mindst aktive forkyndere befinder sig menighedsmæssigt:

	En eller flere gange pr. uge	2-4 gange pr. måned	2-5 gange pr. kvartal	Sjældnere
Folkekirken	84 %	10 %	5 %	2 %
Valg- og frimenigheder	47 %	33 %	17 %	3 %
Dansk Oase	42 %	40 %	13 %	6 %
Missionshuse	7 %	27 %	35 %	12 %
Andre	21 %	32 %	32 %	11 %

Det er meget markant, at de mest aktive forkyndere er sognepræster i Folkekirker. De mindst aktive er lønnede eller ulønnede forkyndere i missionshusene. Præster i valg- og frimenigheder (herunder Dansk Oase) udgør en mellemgruppe. Det gør gruppen "Andre" også, dog med lavere "prædikefrekvens" end præster i valg- og frimenigheder.

3.12 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 3

Som det fremgår af ovenstående, viser besvarelserne:

- en jævn fordeling af mænd og kvinder i tilhørerundersøgelsen,
- en jævn aldersfordeling,
- en fordeling mellem by og land, der stort set svarer til den danske befolknings,
- at respondenter – i forhold til det danske landsgennemsnit – er højere uddannede,
- at det er dem, for hvem den kristne tro har størst betydning, der har deltaget,
- at alle projektets organisationer er dækket ind,
- at forkynderne er erfarne og aktive.

Den mest tungtvejende usikkerhedsfaktor er formodentlig, at der vil være en tendens til, at de mest positive er overrepræsenteret blandt respondenterne. De, som er kritiske eller står i periferien, vil være mindre tilbøjelige til at besvare et af de to spørgeskemaer.

Når hertil lægges, at vi har en svarprocent mellem 6 og 9 % på tilhørersiden og en svarprocent på ca. 51 % på forkyndersiden, vil det være rimeligt at antage, at respondenterne stort set er repræsentative for de 11 organisationers baglande eller "missionsfolket". Men altså med det væsentlige forbehold, at vi i overvejende grad har hørt fra de mest positive eller dem, der i højest grad identificerer sig med en eller flere af organisationerne.

Der viser sig et forholdsvis stort crossover i gruppen af forkyndere. Mange forkyndere i de 11 organisationer benyttes på tværs af organisationerne, hvilket bestyrker opfattelsen af de 11 organisationer som relativt tæt forbundne. Dette får – formodentlig – den konsekvens, at de menigheder og forsamlinger, hvor forkyndelsen finder sted, ikke skiller sig så meget ud fra hverandre – hvad forkyndelsen angår – som det formodentlig har været tilfældet før i tiden.

KAPITEL 4.

HVORDAN BØR FORKYNDELSEN VÆRE?

Langt de fleste spørgsmål i spørgeskemaerne går på, hvordan forkyndelsen er, ikke på, hvordan den bør være. Men spørgsmål 13 til tilhørerne og spørgsmål 12 til forkynderne er en undtagelse. Der spørges nemlig til det ideelle: Hvad er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse?

For at få svar på dette spørgsmål lod vi begge grupper skrive tre ord eller korte sætninger i prioriteret rækkefølge. Respondenternes mange ord og korte sætninger er blevet kondenseret. Derefter er det regnet ud, hvilke kategorier der fremkommer hyppigst som 1., 2. og 3. prioritet.

Lad os som eksempel tage kategorien *Bibeltro/tekstnær/bibelfunderet*. Den vil altså optræde både under 1., 2. og 3. prioritet. Som førsteprioritet kan den fx fremkomme som den fjerde hyppigste, som anden prioritet kan den fremkomme som den hyppigste, mens den som tredje prioritet kan fremkomme som den femte hyppigste.

For at få overblik over, hvor karakteristisk respondenterne vurderer en kategori til at være, er første prioriteter blevet tildelt tallene fra 17 ned til 3, anden prioriteterne er blevet tildelt tallene fra 16 ned til 2, og tredjeprioriteterne er blevet tildelt tallene fra 15 ned til 1. Således foretages en vægtning af de enkelte kategorier, der både tager hensyn til, om de er første, anden eller tredje prioritet, og til, hvor højt de enkelte kategorier scorer inden for hver prioritet.

De kendetegn, som respondenterne fremkommer med her, er en blanding af indhold og form. Vort ønske har været at få et spontant svar på, hvad der er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse.

De mange forskellige formuleringer, som respondenterne har givet på spørgsmål 13 (tilhørere) og 12 (forkyndere) er blevet samlet i ca. 40 kategorier. Det er oplagt, at dette valg af kategorier kan diskuteres. Hvorfor lige disse ca. 40? Går det an at medtage såvel form- som indholdskategorier, som vi har gjort? Desuden må det medgives, at flere af kategorierne ligger tæt og kunne have været slået sammen, ligesom andre kategorier kunne have været splittet op.

Disse svagheder til trods har denne måde at spørge på dog én styrke: at vi ikke lægger respondenterne svarmuligheder i munden/pennen. Den store force ved denne måde at spørge på er, at vi får respondenternes spontane og personlige svar på, hvordan de mener, forkyndelsen bør være.

Når disse åbne spørgsmål kombineres med en række lukkede spørgsmål med fastsatte svarmuligheder, og når kun fem af forkynderspørgeskemaets 32 spørgsmål og kun fire af tilhørerspørgeskemaets 27 spørgsmål er af denne åbne karakter, finder vi fremgangsmåden forsvarlig – med de nævnte forbehold.

Af de ca. 40 valgte kategorier er kun de 12 højst scorende medtaget her. Kategorier, som ikke er blandt de tolv højst scorende, er fx: evangelisk-luthersk, omvendelse/vækkelse, mission, sandhed/sandt og det kristne håb. Det kan naturligvis diskuteres, om nedennævnte grupper er for brede eller for smalle, og om der er overlap. Men da mellem 1349 og 1505 af de 1785 tilhørere har benyttet muligheden for at skrive en, to eller tre ting i deres spørgsmål 13, og da mellem 306 og 317 forkyndere har gjort det samme i deres spørgsmål 12, giver det alligevel et kvalificeret fingerpeg om, hvad begge grupper spontant mener, der bør kendetegne god forkyndelse.

Sat ind i et skema ser det således ud (i parentes nævnes det samlede antal "points," hvert kendetegn har fået):

4.1 HVAD ER DE VIGTIGSTE KENDETEGN PÅ GOD FORKYNDELSE IFØLGE TILHØRERNE?

Kendetegn:	Bibeltro/ Tekstnær/ Bibelfunderet	Relevant/ Vedkommende/ Nutidig/Aktuel	Personlig/ Varm/Levende/	Troen på Jesus/ Jesu gerning for os/Kristus- centreret	God retorik/ Pædagogisk/ Tydelig	Provokerende/ Udfordrende
Samlet prioritet	1. [46]	2. [46] ¹²	3. [41]	4. [39]	5. [36]	6. [35]

Kendetegn:	Frelse og/ eller nåde	Troværdig/ Ærlig/ Autentisk	Guds kærlighed/ Kærlighed til næsten	Jeg er en synder/ selvransagelse	Efterfølgelse/ Discipelskab	Gud som skaber
Samlet prioritet:	7. [25]	8. [24]	9. [21]	10. [17]	11. [14]	12. [12]

Tilhørerne vælger en indholdskategori – *bibeltro/tekstnær/bibelfunderet* – som det primære kendetegn på god forkyndelse. De vælger to formkategorier – *relevant/vedkommende/nutidig/aktuel* samt *personlig/varm/levende* – som det andet og tredje kendetegn på god forkyndelse. Og de vælger en indholdskategori – *troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristuscentreret* – som det fjerde kendetegn på god forkyndelse. Af de sidste otte kategorier går de fem på indhold og de tre på form.

Tilhørerne har altså en nogenlunde lige stor vægtning af indhold og form, når de skal karakterisere god forkyndelse. Det er påfaldende, at *bibeltro/tekstnær/bibelfunderet* her og samtlige andre steder i undersøgelsen bliver vurderet vigtigere og mere karakteristisk for den aktuelle forkyndelse end *troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristuscentreret*.

Kendetegnet *efterfølgelse/discipelskab* kan have et vist sammenfald med *kærlighed til næsten*, der her er slået sammen med *Guds kærlighed*.

4.2 HVAD ER DE VIGTIGSTE KENDETEGN PÅ GOD FORKYNDELSE IFØLGE FORKYNDERNE?

Kendetegn:	Bibeltro/ Tekstnær/ Bibelfunderet	Relevant/ Vedkommende/ Nutidig/Aktuel	Troen på Jesus/ Jesu gerning for os/Kristus- centreret	God retorik/ Pædagogisk/ Tydelig	Personlig/ Varm/Levende	Frelse og/eller nåde
Samlet prioritet	1. [46]	2. [44]	3. [43]	4. [41]	5. [33]	6. [33] ¹³

Kendetegn:	Troværdig/Ærlig/ Autentisk	Gud som skaber	Lov/ evangelium	Målgruppe- rettet	Jeg er en synder/ selvransagelse	Guds kærlighed/ Kærlighed til næsten
Samlet prioritet:	7. [28]	8. [26]	9. [21]	10. [17]	11. [13]	12. [13] ¹⁴

12 "Bibeltro/tekstnær/bibelfunderet" og "Relevant/vedkommende/nutidig/aktuel" får begge 46 point, så rækkefølgen kunne også have været modsat.

13 "Personlig/varm/levende" og "Frelse og/eller nåde" får begge 33 point, så rækkefølgen kunne også have været modsat.

14 "Jeg er en synder/selvransagelse" og "Guds kærlighed/Kærlighed til næsten" får begge 13 point, så rækkefølgen kunne også have været modsat.

Også forkynnderne vægter indhold og form nogenlunde lige højt. Syv af de 12 kendetegn har med indhold at gøre. Fem har med form at gøre.

4.3 INDTRYK FRA INTERVIEWS MED TILHØRERE

I interviews pointeres såvel bibeltroskaben som det Kristus-centrerede. Desuden lægges der stor vægt på forkyndelsens relevans:

Det, der gør en god forkyndelse for mig, det er, at Jesus bliver malet stor for mine øjne – og det andet er faktisk, at det bliver appliceret til konkrete anbefalinger ind i mit liv. Lige nu kan jeg sige Yes, men hvad kan jeg bruge det til på mandag eller tirsdag? Altså, der kommer jo en opvask mandag eller tirsdag, og det kan jeg måske godt nogle gange savne; at det bliver mere konkret. Det bliver nogle gange lidt for diffust. (Kvinde, 48 år)

Forkyndelsen skal være både hverdagsnær og tekstnær. Altså, sådan at man ikke mister perspektivet. Det skal tage udgangspunkt i teksten, hvor man kommer igennem teksten, må meget gerne have noget med min hverdag at gøre. At det kommer til at hænge sammen på en naturlig måde. Gerne med små billeder og små historier, så husker jeg det langt bedre. Men det er min læringsstil – det vil være anderledes for andre. Og så er der det, jeg har sagt – muligheden for sjælesorg. Muligheden for at tænke med eller meditere med. Det kan jeg direkte dykke ned i. Det kan jeg bruge. Sådan at man ikke bare lever videre, men går hjem og tænker: Hvad har det egentlig ændret for mig? (Kvinde, 54 år)

Hver gang skulle jeg gerne være en lille smule anderledes, når jeg går hjem. Jeg ville gerne, at der var plads til noget mere sjælesorg generelt i forkyndelsen. I vores sammenhæng bruger man ikke samtalen så meget – der er ikke så mange, der har en personlig medvandrer – det er måske en fejl – men noget af det kan man få i forkyndelsen. Hvis nu vi alle sammen havde det ved siden af, så ville behovet ikke være så stort, men jeg tror måske, vi er lidt for blufærdige med det, og det er en fejl, fordi vi går glip af noget velsignelse med det. Walk-and-talk er til at tage at føle på, men vil du være min medvandrer, så gå lidt tættere på. (Kvinde, 54 år)

Taleren skal være nærværende. At man kan mærke, at de gerne vil være her. At man kan mærke, at de brænder for det, de siger. Også det med at man kan mærke, at de har sat sig ind i det. Det er ikke bare noget, de skal komme og fortælle. Også det med at der er noget baggrund for det. Nogle gange har man brug for noget baggrundsviden for at kunne forstå, hvad det er, de taler om. Det skal ikke være for højt teologisk viden. De skal tage udgangspunkt i, at man er forskellige i rummet. Jeg kan også godt lide, at der nogle gange er en opsummering til sidst. For nogle gange kan der godt være rigtig mange ting, så man lige får samlet op, hvad det var. (Kvinde, 22 år).

To tilhørere er enige om tre karakteristika for god forkyndelse:

1. Forkyndelsen skal være bibeltro, men med fokus på Jesus:

Bibelen er ligesom udgangspunktet – det er ikke bare nogle forestillinger om, hvad vi går og tænker og tror. Selvom man tror, det er bibeltro, så er det måske ikke Jesuscentreret, så kan det måske få os længere væk fra Jesus. Det kan f.eks. være lidt for mange helvedes-prædikener eller sådan noget. (Kvinde, 39 år).

2. Engagement:

I forhold til det personlige må der gerne være rigtig mange vidnesbyrd. Og ikke bare sådan en teoretisk fremlægning. Altså, hvis det er helt tømt for det her med, at det har rørt den person, der fortæller det

– så synes jeg næsten, at det er et foredrag frem for forkyndelse (...). Men altså det med det personlige vidnesbyrd – det kunne jeg nok godt bruge noget mere af. Det er måske en gang imellem. Men jeg ved jo – at talere har jo også forskellige dage, ikke også? Men så kunne han måske bare sige, at så skulle man lave noget helt andet en aften. Men det er sådan lidt, at når man er blevet bestilt som taler, så skal man gerne komme og levere. (Kvinde, 39 år).

3. Relevans. Forkyndelsen skal kunne relateres til egen hverdag:

Det er vigtigt, at den er hverdagsrelateret. Det er noget, jeg kan bruge i mit liv. For ellers bliver det tom tale for mig (...) Nogle gange bliver det så teoretisk og teologisk, at man ikke forstår, hvad der bliver sagt - at det hverdagsrelaterede ryger, hvor jeg tænker; hvad skal jeg bruge det til i min hverdag, i mit trosliv? (Kvinde, 37 år)

4.4 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 4

Generelt er der en påfaldende enighed mellem tilhørere og forkyndere om, hvad der kendetegner god forkyndelse. Det ses af, at de fem højst-scorende kategorier er de samme for tilhørere og forkyndere, nemlig:

- *Bibeltro/Tekstnær/Bibelfunderet* (1. prioritet hos både tilhørerne og forkynderne)
- *Relevant/Vedkommende/Nutidig/Aktuel* (2. prioritet hos både tilhørerne og forkynderne)
- *Troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristus-centreret* (4. prioritet hos tilhørerne og 3. prioritet hos forkynderne)
- *Personlig/Varm/Levende* (3. prioritet hos tilhørerne og 5. prioritet hos forkynderne)
- *God retorik/Pædagogisk/Tydelig* (5. prioritet hos tilhørerne og 4. prioritet hos forkynderne)

Desuden samler de øvrige kategorier sig også om det samme for tilhørere og forkyndere, idet fem kategorier er fælles om at optræde på en af de sidste syv positioner. To kategorier skiller sig ud hos tilhørerne, og to andre skiller sig ud hos forkynderne:

Provokerende/Udfordrende, der i denne sammenhæng er tænkt som et positivt kendetegn, opnår sjette prioritet hos tilhørerne, mens den ikke opnår prioritet hos forkynderne. Dette kan være et signal til forkynderne om, at de – i positiv forstand – gerne må være mere provokerende og udfordrende, når tilhørerne skal sige det!

Efterfølgelse/discipelskab opnår 11. prioritet hos tilhørerne, mens den hos forkynderne opnår 13. prioritet og dermed lige akkurat ikke er med i oversigten.

Hos forkynderne opnår *Lov og evangelium* 9. prioritet og *Målgrupperettethed* 10. prioritet, mens disse to grupper ikke er blandt de 12 højst scorende hos tilhørerne.

I projektets grundlagsdokument udviklede vi en definition på god forkyndelse, der lyder sådan: *Bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden.*

Tilhørernes og forkyndernes forståelse af god forkyndelse ligger tæt op ad tre af de fem hovedord i projektets definition, nemlig *bibelsk, frigørende og hverdagen*. Det må nemlig formodes, at der er et stort sammenfald mellem det frigørende og Kristus-centreret forkyndelse med fokus på, hvad Jesus har gjort.

De to sidste ord i projektets indledende definition – *forpligtende og evigheden* – ser derimod ikke ud til at være højt prioriteret i tilhørernes og forkyndernes opfattelse af, hvad der kendetegner god forkyndelse. Det forpligtende – hermed tænkes på efterfølgelse og discipelskab – opnår dog 11. prioritet hos tilhørerne. Evigheds-dimensionen optræder ikke, men den kan dog ligge skjult i *Bibeltro/Tekstnær/ Bibelfunderet* og *Troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristus-centreret*.

Alligevel er det tankevækkende, at efterfølgelsesaspektet og evighedsaspektet står så svagt i såvel tilhørernes som forkyndernes opfattelse af, hvad der kendetegner god forkyndelse. Ikke mindst, når det i næste kapitel også viser sig, at disse to aspekter står svagt i den forkyndelse, som faktisk finder sted.

KAPITEL 5.

FORKYNDELSENS INDHOLD

5.1 INDHOLD OG FORM

Det er en bærende intention i *Projekt God Forkyndelse*, at vi vil undersøge både indhold og form. Begrundelsen for dette er, at forkyndelsens indhold og form – skønt det er vigtigt at skelne imellem dem – hænger uløseligt sammen. Hvis der sker ændringer i indholdet i forkyndelsen, vil det få følger for formen, og modsat. Et hvilket som helst indhold kan fx ikke presses ned i en hvilken som helst form, og en ændret form – fx for disposition og stemmeføring – får også betydning for, hvilket indhold tilhørerne får med sig. Man får derfor kun et dækkende billede af forkyndelsen – her: i de baglande, som de 11 organisationer repræsenterer – dersom man spørger til såvel indhold som form.

En anden grund til at undersøge begge dele er, at *hvis* der viser sig mangler eller skævheder i forkyndelsen, kommer man ikke langt i problemløsningen, hvis man kun ser på formen. Vi ønsker altså ikke at forudsætte, at indholdet er i orden, og at vi kun skal arbejde med formen. Vi ønsker at stille centrale indholdsmæssige spørgsmål, som kan være med til at undersøge, om indholdet i den forkyndelse, der finder sted i de miljøer, som undersøgelsen samler sig om, svarer til den definition, vi har sat op for god forkyndelse. Og hvis ikke, da at motivere til, at der foretages ændringer. Men altså samtidigt med, at vi undersøger, om formen er ideel, adækvat og nutidig.

Derfor drejer spørgsmål 10 – med dets 10 underspørgsmål – i de to spørgeskemaer sig om indhold.

Spørgsmål 11-13 i spørgeskemaet for *tilhørere* drejer sig om både indhold og form, mens spørgsmål 14-22 drejer sig om form.

Spørgsmål 11-12 i spørgeskemaet for *forkyndere* drejer sig om både indhold og form, mens spørgsmål 13-31 primært drejer sig om form.

Ca. halvdelen af de spørgsmål, der stilles til de 138 manus, drejer sig om indhold, mens den anden halvdel drejer sig om form.

5.2 UDVÆLGELSEN AF DE TI INDHOLDSKATEGORIER

De ti indholdskategorier er udvalgt, fordi de – i undersøgelsens kontekst – er væsentlige kriterier for indholdet i god forkyndelse, jf. projektets indledende definition af god forkyndelse: *Bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden*.

Vi kunne naturligvis have valgt flere eller færre indholdskategorier; men et udvalg var vi i alle tilfælde nødt til at foretage. Hvis vi slet ingen kategorier havde valgt, ville undersøgelsen vanskeligt kunne konkretiseres, og hvis vi valgte for mange, ville den blive uoverskuelig.

Vi hævder ikke, at det er de ti vigtigste indholdsspørgsmål, vi har valgt; men de er i hvert fald vigtige. Flere af spørgsmålene lapper også over hinanden, hvilket ikke kan undgås. Desuden er det interessant, om der ses nogle *tendenser*, når de ti indholdskategorier ses i forhold til hinanden.

Vi har bevidst valgt en dobbeltstrategi for at finde ud af mest muligt om indholdet i forkyndelsen. Vi har dels udvalgt ni centrale indholdskriterier = underspørgsmål I – IX i spørgsmål 10 (underspørgsmål X går på både indhold og form). Men desuden har vi i spørgsmål 11 givet respondenterne mulighed for efter eget valg at anføre tre karakteristika (form og/eller indhold) ved den forkyndelse, de lytter til. På denne måde får vi både standardiseringens fordel og den (relativt) frie associations fordel.

Lad os nu se på de ti underspørgsmål i spørgsmål 10 – med et udblik til vurderingerne af de 138 manus og den kvalitative undersøgelse.

Det skal bemærkes, at tilhørerne er blevet bedt om at vurdere forkyndelsen i deres primære kirkelige kontekst generelt, mens forkynderne er blevet bedt om at vurdere deres egen forkyndelse.

Som introduktion til hvert af afsnittene 5.3 til 5.12 anføres fire linjers forklaring på, hvad der menes med det pågældende spørgsmål. Denne uddybende forklaring har ikke været kendt af respondenterne (det ville have gjort spørgeskemaet uoverskueligt og tungt). De er projektgruppens forklaring til projektrapportens læsere om, hvad vi har lagt i de pågældende spørgsmål.

Det skal også pointeres, at der er forskel på bredden af de ti indholdskategorier. De kan så at sige rumme mere eller mindre. Spørgsmål 1 (Er forkyndelsen forankret i Bibelen?) kan i højere grad gøres gældende for al forkyndelsen end fx spørgsmål 8 (Rummer forkyndelsen ofte et kald til omvendelse?).

5.3 ER FORKYNDELSEN FORANKRET I BIBELEN?

Dette spørgsmål afgøres ikke af, hvor mange skrifthenvisninger forkyndelsen rummer, ej heller af, om den har form som en bibelgennemgang. Spørgsmålet går derimod på, om forkyndelsens indhold og budskab dybest set er et ekko af Guds åbenbaring i Bibelen. Har forkynderen en grundlæggende ambition om at formidle et bibelsk budskab, ikke bare opbyggelige mennesketanker?

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, er forankret i Bibelen.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse er forankret i Bibelen.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	1 %	2 %	97 %
406 forkyndere	1 %	1 %	98 %

På dette første indholdsspørgsmål ser vi et næsten unisont svar. Både tilhørere og forkyndere giver udtryk for, at forkyndelsen har en stærk forankring i Bibelen.

Det samme billede viser sig i vurderingen af de 138 manus – dog med en væsentlig lavere procent (81 %) i højeste kategori:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	4 %	15 %	81 %

I fokusgruppeinterviewene med tilhørerne viser det sig, at de ofte benytter sig af begrebet bibeltro; men de har dog sværere ved at udfolde, hvad der mere specifikt ligger heri. Det kan dreje sig om:

- at finde referencer i Bibelen,
- at prædiken er "funderet" i Bibelen,
- at forkyndelsen er "teologisk solid",
- at vide, hvor man selv står i forhold til synd og fortabelse mv.,
- holdninger til homoseksualitet mv.

En tilhører kan fx sige det sådan:

Når denne præst prædiker, så bliver Paulus taget seriøst. Lige præcis med de to forskellige køn og resten af prædiken er meget tekstnær. Det er rigtig godt. (Mand, 28 år)

Tre tilhørere peger på, at forkynderens troværdighed først og fremmest skyldes, at budskabet er forankret i Bibelen. En af dem siger det sådan:

Det er det med, at hun bruger Bibelen så meget. Det er ikke bare noget, hun står og siger. Det er Guds ord. Det gør, at hun virker troværdig. Hun tager Bibelen meget med i det. Hun viser, at det ikke bare er noget, hun har fundet på. Det kan så godt være, at der er nogen, som kun bruger Bibelen to gange

under en tale, men hvis du kender Bibelen, så kan man høre, at det er fra Bibelen. Men hvis du ikke er inde i Bibelen, så kan man godt tænke; hvor kommer det fra? (Mand, 32 år)

Det er i det hele taget værd at lægge mærke til, at tilhørerne tillægger bibeltroskaben stor betydning, selvom de som udgangspunkt ikke selv har læst specielt meget i Bibelen – eller måske derfor?

De interviewede forkyndere ser sig generelt som formidlere af Bibelens budskab; som talerør for Guds ord, der formidler noget, der er større end dem selv:

Bibelen er jo Guds sande ord fra ende til anden. Det er det, Gud ønsker at virke i til os. Det er det, der står i Bibelen. Det er det, som jeg ønsker at give videre. Hverken mere eller mindre. (Fritidsforkynder, 50 år)

At jeg bruger flere bibelvers, som jeg kommer med. Både at udlægge dem og fortælle, hvad de betyder for mig. Det er altid Bibelen, der fylder i forkyndelsen, og det skal det være. (Lønnet forkynder, 57 år)

Men forkynderne lægger også vægt på, at Bibelen ord først skal rettes til dem selv, og den skal skabe nysgerrighed over for teksten hos tilhørerne:

Gud har valgt at bruge mennesker med de evner og de talemåder og indsigter, han nu har givet os, så for at det ikke bare bliver kold formidling, må man selv være den første tilhører. (Lønnet forkynder, 48 år)

Jeg håber, at det kommer til udtryk ved, at forkyndelsen er tekstnær og prøver på at lukke teksten op og dermed skabe en nysgerrighed over for, hvad der står i Bibelen, sådan at dem, der lytter – sådan at tilhørerne ikke er færdige med bibelteksten, når jeg har sagt Amen, men har fået inspiration til at gå hjem og læse teksten igennem igen og selv finde nyt guld i den her bibeltekst. (Lønnet forkynder, 32 år)

5.4 SKILDRER FORKYNDELSEN GUDS KÆRLIGHED TIL OS?

Guds kærlighed kommer til udtryk på mange måder. Den viser sig i den skabte verdens visdom og skønhed. Den viser sig også gennem de evner, mennesket har fået til at skabe. Guds kærlighed viser sig i hans omsorg for os og hans gode vilje, som han har åbenbaret. Guds kærlighed viser sig tydeligst i Jesus Kristus og det åndelige, evige liv, som Helligånden skaber ved troen på ham.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, skildrer Guds kærlighed til os.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse skildrer Guds kærlighed til os.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	1 %	4 %	95 %
406 forkyndere	0 %	3 %	97 %

På det andet indholdsspørgsmål svarer 95 % af tilhørere og 97 % af forkyndere, at de er enige eller meget enige i, at forkyndelsen skildrer Guds kærlighed til os. Altså meget høje procenter.

Markant anderledes forholder det sig med vurderingen af de 138 manus:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	14 %	30 %	56 %

Her vurderes kun 56 % (13 % i meget høj grad + 43 % i høj grad) af de konkrete prædikener eller taler at skildre Guds kærlighed til os. Knap en tredjedel er "medium", mens 14 % ligger derunder.

Vi vil dog lægge større vægt på svarene fra de 1785 tilhørere og 406 forkyndere, da disse statistisk set har større tyngde. De 11, der har vurderet de 138 manuskripter, er forholdsvis kritiske, når de skal

vurdere, hvordan det står til med forkyndelsen af Guds kærlighed. Det er imidlertid ikke overraskende, at "udenforstående", som analyserer konkrete manuskripter, er mere kritiske end forkynderne, der vurderer deres egen forkyndelse, og end tilhørerne, der vurderer forkyndelsen generelt.

De ti interviewede forkyndere lægger stor vægt på Guds kærlighed i deres forkyndelse. For en sognepræst (60 år) er det vigtigt at få sagt, at Gud reagerer med *kærlighed* imod det enkelte menneskets ondskab (synd). For en frimenighedspræst (34 år) er det magtpåliggende, at tilhørerne oplever, at de er elsket af Gud, og at de er værdifulde. Han mener også, at det præger hans forkyndelse. En tredje udtrykker det sådan:

Det er vigtigt for mig, fordi det er simpelthen grundlaget for alting. Grundlaget for, at vi lærer Gud at kende som den, han er. Guds kærlighed, som både betyder, at han elsker mig, men at han samtidig er vred over synden. Altså, Guds kærlighed får begge udtryk, og det er vigtigt for mig at få begge sider med, fordi det er Bibelens beskrivelse af Gud. (Fritidsforkynder, 52 år)

5.5 FORMIDLER FORKYNDELSEN, HVAD KRISTUS HAR GJORT FOR OS?

Anden trosartikel om Jesus Kristus er blevet kaldt den akse, som første og tredje trosartikel drejer om. "Hvad Kristus har gjort for os" dækker alt fra hans evige præeksistens hos Gud, over hans inkarnation, liv, lidelse, død, opstandelse, himmelfart og nuværende tjeneste som vores talsmand hos Gud frem til hans genkomst og hans evige rige for alle sine.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, formidler, hvad Kristus har gjort for os.*

Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse formidler, hvad Kristus har gjort for os.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	1 %	3 %	96 %
406 forkyndere	0 %	1 %	99 %

Spørgsmålet om Guds kærlighed (afsnit 5.4) og Kristi frelsesgerning (afsnit 5.5) er ikke identiske; men de har meget med hinanden at gøre. Ikke overraskende ser vi også den samme tendens i besvarelsen af disse to spørgsmål: Tilhørere og forkyndere vurderer samstemmende, at formidlingen af, hvad Kristus har gjort for os, i meget høj grad formidles i forkyndelsen.

Mens vurderingen af de 138 manus ligger væsentligt lavere:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	22 %	25 %	53 %

Samme overvejelser som nævnt under 5.4 kan også gøres her.

De færreste tilhørere, som interviewes, nævner spontant, at forkyndelsen skal være Jesus- eller Kristus-centreret. Som regel nævnes bibeltroskab eller forkynderens troværdighed først. Men i et tilfælde – efter prædiken ved en præst (36 år) – nævnes det Jesus-centrerede som et centralt punkt:

Det vigtigste er, at forkyndelsen er Jesus-centreret. (Mand, 19 år)

Det med "hvad Kristus har gjort for os" kan også benævnes som "det frigørende evangelium", og det optager flere af forkynderne, som interviewes: Med "frigørende" mener flere af forkynderne, at det er noget, der skal få tilhøreren i en hvileposition i stedet for at skulle præstere noget. Forkyndelsen skal være frigørende i forhold til alle præstationer og i forhold til skyld og skam. Med frigørende menes, at tilhøreren skal efterlades uden krav i forhold til, at Gud skal synes om den enkelte. Gud elsker den enkelte for Jesu skyld, og ikke fordi man har formået at leve op til en vis åndelig standard.

En forkynder understreger, at det centrale i forkyndelsen er 'det fuldbragte værk'. Hvad Kristus har gjort for mennesker, er nøglen til alt andet. Al forkyndelse skal derfor linkes til korset. Hvis ikke det bliver nævnt i forbindelse med forkyndelsen, bliver det bragt op i nadveren bagefter. Hver prædiken behøver dog ikke indeholde det, men kan også udfolde, hvad det vil sige at være discipel af Jesus (valgmenighedspræst, 36 år).

Det nævnes også, at det frigørende og det forpligtende hænger sammen:

Den forpligtende side kan så godt opleves lidt som det modsatte, men det er ikke en modsætning – det er en spænding. Evangeliet forpligter også (...) Og jeg er først og fremmest forpligtet på min næste – frem for på mig selv. Og hvis du ikke fanger det, jamen så har du heller ikke fanget det frigørende i evangeliet. Det handler jo netop om, at der var en, der forpligtede sig på dig ved at ofre sig selv. (Ansæt forkynder, 48 år)

5.6 HAR FORKYNDELSEN EN TYDELIG EVIGHEDSDIMENSION?

Med dette spørgsmål menes, om forkyndelsen tydeligt tematiserer det evige liv, som vi ved dåb og tro får del nu og siden. Hermed sigtes til den kristne tros overbevisning om, at langt størsteparten af vores tilværelse ligger efter døden. Der sigtes dermed også til den dobbelte udgang af livet, som Bibelen taler om, altså spørgsmålet om evig frelse eller fortabelse.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, har en tydelig evighedsdimension.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse har en tydelig evighedsdimension.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	5 %	17 %	78 %
406 forkyndere	4 %	16 %	80 %

Også her har tilhørere og forkyndere stort set sammenfaldende vurdering: Evighedsdimensionen er markant i forkyndelsen, men dog ikke lige så markant som "Bibelsk forankring", "Guds kærlighed" og "Kristi frelsesværk". I forhold til de tre første spørgsmål er der tale om et procentfald på 18 fra ca. 97 % til ca. 79 %.

Endnu mere markant vurderes 47 % af de 138 manus til i meget lav eller lav grad at have en tydelig evighedsdimension, og kun 36 % af dem til i meget høj eller høj grad at have en tydelig evighedsdimension:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	47 %	17 %	36 %

Der spørges til evighedsdimensionen, ikke specifikt til fx den dobbelte udgang, det kristne håb eller kødets opstandelse. Var der blevet spurgt specifikt til en af disse tre ting, måtte man nok forvente, at procenterne havde været lavere, da "evighedsdimensionen" er en form for samlebetegnelse.

Hvis vi ser på *aldersfordelingen* af de 78 % af tilhørerne og de 80 % af forkynderne, som er enig eller meget enig i, at forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension, fordeler de sig sådan:

	Tilhørerne	Forkynderne
Under 30 år	70 %	75 %
30-49 år	77 %	69 %
50-69 år	84 %	90 %
70 år eller derover	86 %	88 %

Om end tallene er lidt ujævne for forkynderne, viser de to oversigter dog samme tendens: Jo yngre, desto *mindre* vurderer man, at evighedsdimensionen fylder i andres eller egen forkyndelse. Og jo ældre, desto *mere*. Disse tal kan være udtryk for, at de yngste lytter til eller selv formidler én type forkyndelse, hvor evighedsdimensionen ikke er så tydelig, mens de ældste lytter til og selv formidler en anden type forkyndelse, hvor evighedsdimensionen er mere tydelig.

Men tallene kan også være udtryk for, at yngre og ældre udtaler sig om – stort set – samme forkyndelse, men altså ikke *hører* den ens. De yngste hører mindre evighed i forkyndelsen, end de ældste gør. Hvis det er den samme forkyndelse, de udtaler sig om, siger det meget om, hvor aldersbestemte ørerne, munden og sindet, der lytter eller taler, er. Måske kan det også handle om, at de ældste tilhørere – statistisk set – er "tættere" på evigheden. Måske er det udtryk for, at de unge synes, der er for lidt evighed i forkyndelsen. Vi lytter og forkynder i hvert fald alle sammen ud fra den livssituation, vi er i.

Hvis vi ser på *erfaringen* blandt de 78 % af tilhørerne og de 80 % af forkynderne, som er enig eller meget enig i, at forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension, fordeler de sig sådan:

	Tilhørerne		Forkynderne
0-3 års erfaring	69 %	0-3 års erfaring	63 %
4-10 års erfaring	71 %	4-10 års erfaring	73 %
11-25 års erfaring	74 %	11-20 års erfaring	79 %
Mere end 25 års erfaring	85 %	Mere end 20 års erfaring	87 %

De mindst erfarne tilhørere vurderer altså, at evighedsdimensionen er mindst tydelig, men de mest erfarne tilhørere vurderer, at den er mest tydelig.

Blandt forkynderne er tendensen den samme: 63 % af de mindst erfarne mener, at der er en tydelig evighedsdimension i deres forkyndelse, mens 87 % af de mest erfarne mener, at deres forkyndelse rummer en tydelig evighedsdimension. Der er 24 procentpoint til forskel. Tendensen kan være udtryk for, hvor forskelligt erfarne og mindre erfarne vurderer deres egen og andres forkyndelse.

Hvis vi ser på *den geografiske fordeling* af de 78 % af tilhørerne og de 80 % af forkynderne, som er enig eller meget enig i, at forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension, fordeler de sig sådan:

	Tilhørerne	Forkynderne
Storbyer¹⁵	73 %	71 %
Provinsbyer	76 %	75 %
Øvrige	82 %	87 %

Hvis vi forudsætter, at tilhørere og forkyndere giver en dækkende og saglig vurdering af forkyndelsen, forkyndes der altså mest om evighed på landet og mindst i storbyerne.

Der er ingen signifikant sammenhæng mellem kristentroens betydning i respondenternes hjem (spørgsmål 5) og deres vurdering af, om forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension (spørgsmål 10 IV). Der er derimod en signifikant sammenhæng mellem, hvor længe respondenterne har lyttet til forkyndelse og så, i hvor høj grad de vurderer, om forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension:

Tilhørerne har lyttet til forkyndelse i ...	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
... 0-3 år	8 %	23 %	69 %
... 4-10 år	7 %	23 %	70 %
... 11-25 år	5 %	21 %	74 %
... mere end 25 år	4 %	12 %	84 %

15 Se definition af storbyer, provinsbyer og øvrige i afsnit 3.4

Tendensen er, at jo længere tid tilhørerne har lyttet til kristen forkyndelse, i desto højere grad er de enige i, at forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension – og vice versa: jo kortere tid de har lyttet, i desto højere grad er de uenige i, at forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension.

Om dette er tegn på, at de mest erfarne blot *formoder*, at forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension (for det er de ligesom vant til, at den bør have!), eller det er udtryk for, at de mindst erfarne ikke – endnu – har formået at bryde sprogkoderne, eller om der er en helt tredje forklaring, står hen i det uvisse.

Den samme tendens gør sig i øvrigt gældende, hvad angår forkyndelse til discipelskab, efterfølgelse og mission: Jo længere tid tilhørerne har lyttet til kristen forkyndelse, i desto højere grad er de enige i, at forkyndelsen opmuntrer til discipelskab, efterfølgelse og mission – og vice versa: Jo kortere tid de har lyttet, i desto højere grad er de uenige i, at forkyndelsen opmuntrer til dette.

En af de interviewede forkyndere giver udtryk for, at forkyndelsen skal have kontakt med tiden, hverdagen og det levede liv; men at den *samtidig* skal have kontakt til evigheden og håbet, der rækker bag ved det midlertidige på jorden. Evighedshåbet skal være i forkyndelsen til at sætte dagens udfordringer i et andet lys. Det er noget, denne forkynder forsøger at være bevidst om i sin forkyndelse:

Jeg skal have fat i noget større end bare at give livshjælp her og nu. Det er nok der, jeg vil have min vægtning. Og det er det, som skal kaste glans ind over dagen i dag. (Lønnet forkynder, 48 år)

En anden forkynder nævner flere gange den dobbelte udgang og evighedsdimensionen i sin tale. For ham er der en direkte sammenhæng mellem at glæde sig til at komme i Himlen og at nå mennesker med evangeliet – og det er et element, han forsøger at integrere i sin forkyndelse. (Lønnet forkynder, 57 år)

En tredje forkynder ønsker at gøre forkyndelsen relevant og brugbar i hverdagen, men omvendt også at sætte hverdagslivet i perspektiv af evigheden. En fjerde pointerer, at det afhænger af, hvad prædiketeksten lægger op til:

Jeg tror på en mirakuløs Gud, men løftet om helbredelse har vi egentlig i princippet først i evigheden. Evigheden er en del af en håbsdimension. (Præst, 34 år)

Det er vigtigt at have fokus på, at livet er kort, og det er en evighed, der venter – det afhænger dog af, om prædiketeksten lægger op til et fokus på evighedsdimensionen. (Fritidsforkynder, 35 år)

Også tilhørerne lægger vægt på evighedsdimensionen – fx med denne begrundelse:

Jeg er ikke interesseret i at komme ud at høre noget, som ikke viser mig min reelle situation. Jeg skal vide, hvor jeg står henne over for Gud. Jeg har egentlig brug for at høre, hvor fortabt jeg er. Det har jeg brug for at høre – men så har jeg så også skrevet glæden ved frelsen og friheden. Det bliver så meget stærkere for mig. Altså, hvis der ikke var et helvede, eller hvis der ikke var fortabelse, så ville jeg ikke være kristen – hvorfor i alverden skulle jeg være det? Hvad er grunden til det? Altså, så kunne vi sidde her og være søde ved hinanden. Det giver ikke noget som helst. Jeg er nødt til at mærke inde i mig selv, hvem jeg er. Eller hvordan jeg er. (Mand, 47 år)

Dette citat siger samtidig noget om det spørgsmål, som behandles i næste afsnit. Denne mand ser ikke ud til at efterlyse en stærk efterfølgelsesdimension i forkyndelsen.

5.7 UDFORDRER FORKYNDELSEN TIL DISCIPELSKAB/EFTERFØLGELSE AF KRISTUS?

Discipelskab og efterfølgelse af Kristus er et tema, som Jesus og apostlene slår tydeligt an, og som er forudgrebet i den gamle pagts tale om det hellige – udskilte – Guds folk. Discipelskab og efterfølgelse

er den tone, som Bjergprædikenen og mange andre Jesus-ord er præget af, men også de mange formaninger, som brevene i NT sætter ord på, herunder helligørelsens evangelium.¹⁶

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, udfordrer til discipelskab/efterfølgelse af Kristus.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse udfordrer til discipelskab/efterfølgelse af Kristus.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	6 %	17 %	77 %
406 forkyndere	0 %	14 %	86 %

Hvad angår forkyndelsen af discipelskab og efterfølgelse af Kristus, ser vi en mindre forskel i vurderingen hos tilhørere og forkyndere. Mens ingen af forkynderne mener, at de forsømmer denne indholdsdel, mener 6 % af tilhørerne altså, at forkyndelsen af discipelskab og efterfølgelse af Kristus er forsømt. På tilsvarende vis er 86 % af forkynderne enige eller meget enige i, at forkyndelsen udfordrer til discipelskab/efterfølgelse af Kristus, mens kun 77 % af tilhørerne er enige eller meget enige heri.

Når vi ser på tilhørernes aldersfordeling, viser der sig en signifikant forskel:

Tilhørere	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
Under 30 år	10 %	18 %	72 %
30-49 år	6 %	19 %	75 %
50-69 år	4 %	16 %	80 %
70 år eller derover	2 %	16 %	82 %

De yngste (under 30 år) mener altså i væsentlig lavere grad end gennemsnittet, at forkyndelsen udfordrer til efterfølgelse og discipelskab. De 30-49-årige er meget tæt på gennemsnittet, mens de ældste tilhørere i noget højere grad mener, at forkyndelsen udfordrer til efterfølgelse og discipelskab.

Om dette skyldes, at de yngste tilhørere i højere grad har brug for denne udfordring til efterfølgelse, eller om det evt. skyldes, at de ældste tilhørere – næsten af sig selv eller pr. tradition – hører evangelieforkyndelsens implicite opfordring til efterfølgelse, giver undersøgelsen ikke svar på. (Med det sidste menes, at forkyndelsen af evangeliet – hvad Jesus Kristus har gjort for os – i sig selv kan motivere til efterfølgelse og discipelskab.)

Vurderingen af de 138 manus lægger sig tættere på tilhørernes end på forkyndernes vurdering, idet forkyndelsen til discipelskab og efterfølgelse af Kristus kun i knap halvdelen af tilfældene kommer klart til udtryk i de 138 manus, mens den i en tredjedel af tilfældene stort set ikke er til stede.

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	33 %	24 %	43 %

Der er ingen signifikant sammenhæng mellem kristentroens betydning i respondenternes hjem (spørgsmål 5) og deres vurdering af, hvorvidt forkyndelsen udfordrer til discipelskab/efterfølgelse (spørgsmål 10 V) eller ej.

En forkynder mener, at vedkommende udfordrer til discipelskab og efterfølgelse, ikke blot ved det, der siges, men også gennem egen praksis: Denne forkynder bruger hver dag tid på bøn og bibellæsning. Vedkommende beder fx fast for 200 mennesker hver dag og har altid et program for

¹⁶ Nogle respondenter opfatter formodentlig "efterfølgelse/discipelskab" som gående på lidelsesaspektet af kristenlivet, altså med vægt på prisen ved at være kristen, mens andre i højere grad lægger noget opmuntrende og befriende i "efterfølgelse/discipelskab".

kristne arrangementer på sig, som gives bort. Vedkommende mener også, at efterfølgelsen kommer frem i vidnesbyrdet:

Vidnesbyrdet er vigtigt. Det er det, jeg selv glæder mig til i forkyndelsen, det er liv, det er ægte. Kristentroen er nogle gange bare teori (...) men det skal føres ind i vores eget liv. Det er meget vigtigt at vidne, og folk må også gerne aflægge vidnesbyrd, når jeg er ude til møder. (Lønnet forkynder, 57 år)

5.8 OPMUNTRER FORKYNDELSEN TIL MISSION?

Med "mission" sigtes ikke blot til "ydre – eller international – mission", men til al form for mission, hvad enten man rejser til et andet land eller ej. Der spørges til, om forkyndelsen opmuntrer til et missionalt hverdagsliv, der både drejer sig om diakoni og formidling af evangeliet, både om lønnet og ulønnet arbejde, både om at give penge til mission og om selv at praktisere mission.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, opmuntrer til mission.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse opmuntrer til mission.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	7 %	26 %	67 %
406 forkyndere	1 %	23 %	76 %

Temaet mission er knyttet til det foregående indholdstema (discipelskab og efterfølgelse). Alligevel ser vi hos såvel tilhørere som forkyndere, at der bliver 10 % mindre i gruppen "enig eller meget enig". Disse 10 % "flytter" stort set til "hverken/eller".

Når vi ser på tilhørernes aldersfordeling, viser der sig en signifikant¹⁷ forskel:

Tilhørere	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
Under 30 år	8 %	29 %	63 %
30-49 år	8 %	27 %	65 %
50-69 år	5 %	23 %	72 %
70 år eller derover	3 %	22 %	75 %

Heraf ses to påfaldende tendenser: 1) Jo yngre tilhørerne er, i desto lavere grad vurderer de, at forkyndelsen opmuntrer til mission. Dette viser sig såvel i, at uenighedsgraden falder med alderen, og i, at enighedsgraden stiger med alderen. 2) Jo yngre tilhørerne er, desto mere er de tilbøjelige til at svare "hverken/eller". Usikkerheden er altså størst hos de yngste, hvilket ikke er så overraskende.

I forhold til den generelle forskel på yngre og ældre må man også tage i betragtning, at de ofte befinder sig i forskellige sammenhænge. Da der skulle findes interviewpersoner i forbindelse med den kvalitative undersøgelse, var det vanskeligt at finde yngre tilhørere i de "gamle missionshuse", mens der var væsentligt flere af dem i de større bykirker. Desuden var der en tendens til, at de yngste, der blev interviewet, virkede noget mere kritiske over for, hvad der blev sagt.

Vi ser altså samme tendens som i afsnit 5.7 (om efterfølgelse): De yngste tilhørere vurderer, at der er mindst forkyndelse om såvel efterfølgelse som mission. De to temaer ligger da også tæt. Måske opfatter mange tilhørere det ene som en underkategori til det andet.

Der viser sig en signifikant sammenhæng mellem kristentroens betydning i respondenternes hjem og deres vurdering af, om forkyndelsen opmuntrer til mission:

17 I dette tilfælde dog en svag signifikans på 0,003.

Tilhørere: I mit hjem var troen...	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
... altafgørende	5 %	22 %	73 %
... vigtig	8 %	30 %	62 %
... nogenlunde vigtig	6 %	27 %	67 %
... mindre vigtig	11 %	34 %	55 %
... ikke vigtig	11 %	28 %	61 %

Som det ses, er tendensen den, at jo vigtigere troen var i respondenternes barndomshjem, i desto højere grad vurderer de, at forkyndelsen opmuntrer til mission.

Tendensen til ikke at opmuntre til mission i forkyndelsen bliver endnu mere markant, når vi ser på analysen af de 138 manus, hvoraf hele 68 % vurderes at rumme temaet mission i lav (29 %) eller meget lav (39 %) grad, og kun 16 % i høj (10 %) eller meget høj (6 %) grad:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	68 %	16 %	16 %

Én af de ti interviewede forkyndere lægger meget stor vægt på mission. Det begrundes med fortabelsens mulighed:

Jamen, hvis ikke folk kommer til tro på Jesus og bliver frelst, så går de jo fortabt. Derfor må det ligge dybt i en, der elsker Jesus, at det vigtigste for de mennesker, jeg møder, er at de kommer til tro på Jesus. Det er også derfor, jeg bruger tid på at snakke med naboer. Forleden kom der nogen fra grundejerforeningen og sagde, at jeg gerne måtte holde en tale til Sankt Hans, og at jeg gerne måtte sige noget fra Bibelen. Altså, man kan vidne om Jesus i så mange forskellige sammenhænge. (Lønnet forkynder, 57 år)

En anden forkynder giver udtryk for, at det kan virke som et tungt krav til forkyndere på den såkaldt kirkelige højrefløj, at de skal komme ind på mission i enhver tale.

Der er også nogle forkyndelsesmæssige stereotyper, som er meget udbredt på højrefløjen. Det her med, at det ikke er en 'rigtig prædiken', medmindre der har været de og de elementer. Så er der jo også den, at hvis man er en dygtig forkynder, så er det også begrænset, hvor mange temaer, der er plads til. Så hvis man både skal have lov og evangelium og mission, så bliver det svært. (Valgmenighedspræst, 36 år)

Nært knyttet til spørgsmålet, om forkyndelsen opmuntrer til mission, er tilhørernes holdning og praksis i forhold til at leve missionalt. Her oplever de interviewede tilhørere, at der er betydelige barrierer forbundet med at invitere andre med eller at tale med andre om tro. Det skyldes primært:

- Der er ikke noget formål med at fortælle kammeraterne om det, hvis det ikke siger dem noget som helst, eller de har en masse fordomme.
- At gudstjeneste- eller mødeformen er gammeldags.
- Det er ikke vigtigt for tilhørerne selv at fortælle om det, eller de har en indre modstand imod at leve missionalt.
- En frygt for at overskride andres grænser.
- Det kan være svært at dele sin tro.
- Fællesskabet er ikke specielt åbent.
- Hvis der er en drivkraft, må det være de andres fortabelse.

For en tilhører har der dog været en oplevelse af, at kirkens diakoni- og ungdomsarbejde har været med til at nedbryde en del fordomme:

Altså, dem der er med til diakonien og til fællesspisning er jo meget væk fra en kirkelig tradition, men det er jo så, fordi de ser kirken være praktisk. Hist og pist er der også nogen, der kommer ind og ser til gudstjenesten. De får nogle relationer gennem kirken, enten gennem fællesspisning eller praktisk hjælp. Og bagefter kommer de og siger, nå, nu vil jeg se, hvad jeres gudstjenester er. (Kvinde, 43 år)

Følgende ordveksling mellem to tilhørere illustrerer, hvordan mission mere eller mindre er blevet tømt for indhold i den specifikke kirkelige sammenhæng:

- Jeg vil sige, selv i vores missionsuge, ville jeg blive overrasket, hvis der kom en mødefremmed.
- Vi ville ikke vide, hvad vi skulle stille op [griner].
- Altså, det hedder missionsuge, men der er da godt nok ikke meget mission over det.
- Vi har ændret navnet.
- Ja, men hvorfor har vi ændret navnet i stedet for at ændre ugen?
- Jeg vil sige, at det med mission har ændret sig meget inden for de senere år. Dels i takt med, at vi er blevet en lidt ældre forening, og vi er blevet lidt mindre, så man kan sige: vi er mange, der er på den anden side af 60, så mange af os føler nok ikke, at det er det, vi skal. Plus, vi må jo også konstatere, at vores ydre mission, i hvert fald her i huset, er meget reduceret. Tidligere havde vi jo møder to gange om året. Vi har også bede- og missionskredse, og vi beder for nogle missionærer, når vi ellers kan finde sedlen. (Kvinde, 35 år og mand, 62 år)

De interviewede tilhørere ved et af de ti møder/gudstjenester kunne i praksis ikke finde på at invitere nogen udefra med til deres kirkelige sammenhæng, hvilket primært skyldes, at de mener, at udefrakommende ikke ville kunne forstå, hvad de taler om. De har dog i den kirkelige sammenhæng en såkaldt fredagsspising, som består af spising, noget socialt og en andagt, som opleves mere tilgængelig. En af dem siger:

Et eller andet sted er det jo et problem, fordi jeg vil jo gerne nå mine naboer. Men det er bare lidt nemmere, når man ved, det er tilrettelagt for nogen, som ikke er vant til at høre Guds ord. (Kvinde, 35 år).

Hvis tilhørerne skulle overveje at tale med deres netværk om kristendom og tro, og hvis den forkyndelse, de selv hører, skulle give mening for andre, giver de udtryk for, at forkyndelsen skulle være "meget nemmere og ikke for tung". De skulle også selv være mere modige og ikke tænke over, om det kunne blive pinligt enten for dem selv eller for dem, de inviterer med.

5.9 FORMIDLER FORKYNDELSEN GUDS DOM OVER SYNDEN?

Der sigtes til en forkyndelse, som konfronterer tilhørerne med den sandhed om dem selv, at de er skyldige over for Gud og andre mennesker. Der spørges til en forkyndelse, der tematiserer Guds vrede og dom, ikke som et tomt skræmmemiddel, men som en barsk virkelighed. En sund forkyndelse af Guds dom over synden pointerer samtidig menneskets skabthed og høje værd.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, formidler Guds dom over synden.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse formidler Guds dom over synden.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	9 %	17 %	74 %
406 forkyndere	3 %	16 %	81 %

Tilhørerne og forkynderne har omtrent den samme vurdering af, hvor meget forkyndelsen af Guds dom over synden fylder i forkyndelsen.

Vi vælger her at hæfte os ved, at forkyndelsen af Guds dom over synden trods alt fylder så meget, som tilfældet er. For nogle vil det nok bekræfte en fornemmelse af, at der i de miljøer, som undersøgelsen dækker, er alt for meget fokus på synd, skyld og Guds dom, mens det for andre vil være overraskende positivt, at denne side af forkyndelsen trods alt stadig fylder så meget, hvilket den – ud fra projektets forudsætninger – også *bør* gøre, fordi den er en væsentlig forudsætning for, at forkyndelsen af Kristi frelsesgerning og Guds kærlighed giver mening.

De relativt høje procenter i tilhørernes og forkyndernes svar bekræftes imidlertid ikke af vurderingen af de 138 manus, hvoraf kun 40 % vurderes at rumme temaet i høj eller meget høj grad, mens hele 39 % vurderes at rumme temaet i lav eller meget lav grad.

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	39 %	21 %	40 %

Som nævnt under afsnit 5.6 kan denne dissens enten skyldes, at tilhørere og forkyndere svarer på, hvordan det ideelt set *bør* være, eller at de 11 "manus-vurderere" er for hårde i deres dom. Der kan naturligvis også være tale om, at de 138 forkyndere har haft tendens til ikke at indsende en prædiken, der formidler Guds dom over synden.

5.10 RUMMER FORKYNDELSEN OFTE ET KALD TIL OMVENDELSE?

Når der her spørges, om forkyndelsen ofte rummer et kald til omvendelse, går det ikke på, om det sker på samme måde og under den form, som vi kender fra historien, men om selve sagen er med: Om tilhørerne udfordres af det personlige ansvar om at vende enten ryggen eller ansigtet mod Gud, herunder en stærk pointering af, at det i sidste ende er Gud, der omvender os.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, rummer ofte et kald til omvendelse.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse rummer ofte et kald til omvendelse.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	13 %	30 %	57 %
406 forkyndere	8 %	27 %	65 %

Med dette spørgsmål falder tilhørernes og forkyndernes besvarelse yderligere 10 % i forhold til missions-temaet, når man ser på gruppen "enig eller meget enig". Dog med den forskel, at faldet på de 10 % "flytter sig" helt ned til gruppen "meget uenig eller uenig". Endnu engang vurderer forkynderne, at det pågældende tema fylder mere i deres forkyndelse, end tilhørerne gør.

Men i alle tilfælde er kaldet til omvendelse blandt de mindst italesatte temaer i den forkyndelse, som her vurderes, hvilket bekræftes af tallene fra de 138 manus:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	41 %	22 %	37 %

Hvis vi ser på *aldersfordelingen* af de 57 % af tilhørerne, som er enig eller meget enig i, at forkyndelsen ofte rummer et kald til omvendelse, fordeler de sig sådan:

Under 30 år	49 %
30-49 år	57 %
50-69 år	62 %
70 år eller derover	62 %

Vi ser den samme tendens som tidligere: De yngste vurderer, at forkyndelsen har mindre fokus på omvendelsen, end de ældste gør. Og atter: Enten siger det noget om, hvor forskelligt der høres, eller også lytter de yngste til en forkyndelse, som rummer mindre fokus på omvendelsen. Men netop på dette punkt er der nok stor forskel på, om der er tale om en traditionel forkyndelse eller en mere undervisende forkyndelse.

En forkynder nævner, at forkyndelsen i mindre grad rummer et kald til omvendelse. Det skyldes først og fremmest, at vedkommende sjældent står over for mennesker, der ikke tror og dermed heller ikke har behov for at omvende sig. (Fritidsforkynder, 27 år)

5.11 APPELLERER FORKYNDELSEN OFTE TIL AT ÅBNE SIG FOR HELLIGÅNDENS KRAFT?

Dette spørgsmål er – utilsigtet – blevet formuleret forholdsvis smalt. Som det er formuleret her, forstås det let, som om det går ensidigt på, om man vil åbne sig for Helligåndens kraft i form af tungetalens eller helbredelsens nådegave etc. Spørgsmålet burde være stillet bredere. Men som det fremstår nu, går det altså – populært udtrykt – på åbenheden for ”den karismatiske dimension”.

Selvkritisk vurderet er det måske typisk, at det netop er dette spørgsmål, som er dårligst formuleret i hele undersøgelsen. Vi påtager os ansvaret for dette. Alligevel gør den misforståelige formulering ikke besvarelsen ubrugelig.

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Den forkyndelse, jeg lytter til, appellerer ofte til at åbne sig for Helligåndens kraft.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Min forkyndelse appellerer ofte til at åbne sig for Helligåndens kraft.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	29 %	34 %	37 %
406 forkyndere	25 %	36 %	39 %

Her ser vi i modsætning til nogle af de foregående indholdskategorier en næsten sammenfaldende vurdering blandt tilhørere og forkyndere. Begge har omtrent den samme fordeling mellem de tre grupper: Godt en tredjedel vurderer, at forkyndelsen ofte appellerer til at åbne sig for Helligåndens kraft. Knap en tredjedel vurderer, at det sker i lav eller meget lav grad. Mens ca. en tredjedel krydser for ”hverken/eller”.

Skønt formuleringen af spørgsmålet er misforståelig, er det yderst tankevækkende, at den indholdsdel, som traditionelt knyttes til 3. trosartikel, står så svagt blandt både tilhørere og forkyndere.

Af oversigten i afsnit 5.13 fremgår det, at der er meget store udsving på, hvordan Helligåndens dimensionen vægtes i de forskellige organisationer, når man ser på enig-eller-meget-enig-svarprocenterne:

- fra 63 % blandt KFS´ tilhørere til 14 % blandt ELMs forkyndere,
- fra i gennemsnit 46 % blandt Folkekirkens og fri- og valgmenighedernes forkyndere og tilhørere, til i gennemsnit 31 % blandt IMs, LMs og ELMs forkyndere og tilhørere

Hvis vi ser på *aldersfordelingen* af de 37 % af tilhørerne, som er enig eller meget enig i, at forkyndelsen ofte appellerer til at åbne sig for Helligåndens kraft, fordeler de sig sådan:

Under 30 år	31 %
30-49 år	32 %
50-69 år	41 %
70 år eller derover	54 %

De ældste vurderer altså i højere grad, at forkyndelsen appellerer til at åbne sig for Helligåndens kraft, end de yngste gør. Eller også gemmer der sig bag springet på 23 procentpoint (fra 31 til 54 %) en forskellig fortolkning af ordet ”ofte” i spørgsmålet. Måske er der så nogenlunde den samme grad

af appel til at åbne sig for Helligåndens kraft, men de yngste synes ikke, det er ofte nok, mens de ældste synes, det er ofte nok. Der kan måske også være tale om, at de ældre tilhøreres højere procent skyldes, at de er "bange for" de unges krav om "mere Helligånd".

En fritidsforkynder (27 år) udtrykker sig sådan:

Jeg tænker i hvert fald, at jeg beder inden forkyndelsen, om at Gud må arbejde igennem mig, og at tilhørerne må være der, hvor de kan tage imod det. Der handler det jo om, at Helligånden er med inde omkring og er med. Men det er nok, fordi jeg tænker mere over i et eller andet karismatisk noget. Sådan noget som tungetale og sådan noget.

En fritidsforkynder (52 år) udtrykker sig sådan:

Var lidt usikker på spørgsmålet, men så hænger det måske også sammen med den, jeg selv er og mit fokus på GT. Jeg har aldrig selv været optaget af HÅ eller de særlige gaver. Eller nådegaver som noget særligt. Der har mit fokus egentlig mere været: Hvor er der brug for, at jeg eller mine tilhørere kan gøre en tjeneste i Guds rige og så give et kald til det? Og så tænker jeg, at så udruster Gud os. Så det er mere den vej rundt, jeg forkynder rundt omkring det.

En fritidsforkynder (37 år) udtrykker det sådan:

Jeg forestiller mig, at hvis man går ned i den lidt anden ende af vores kirkefløj, så vil jeg tro, man kan finde nogen, der kan vægte det væsentligt højere – det her med åndens gerninger – end som jeg lægger vægt på. Så det handler om teksterne, og så jeg jo også fuldt ud bevidst om, at jeg er rundet af et eller andet.

De to første af disse tre bekræfter, at spørgsmål 10.IX fra spørgeskemaet – som forkynderne i interviewene blev bedt om at forholde sig til – er formuleret misforståeligt; som om Helligåndens kraft udelukkende drejer sig om særlige nådegaver. Hvor stor forståelsen af og refleksionen om tredje trosartikel er, er det svært at vurdere på grundlag af disse citater.

5.12 ER DET MULIGT FOR IKKE-KIRKELIGE TILHØRERE AT FORSTÅ FORKYNDELSEN?

Dette spørgsmål går ikke entydigt på forkyndelsens indhold, men også på dens form. Spørgsmålet udfordrer tilhørere, forkyndere og de 11, der vurderer de 138 manus, på, om forkyndelsen er forståelig for ikke-kirkelige tilhørere, fx en nabo eller arbejdskammerat. Spørgsmålet går primært på den semantiske forståelighed, ikke på tilhørernes "åndelige modtageapparat".

Udsagnet, som tilhørerne skulle forholde sig til: *Det er også muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå den forkyndelse, jeg lytter til.* Udsagnet, som forkynderne skulle forholde sig til: *Det er også muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå min forkyndelse.*

	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
1785 tilhørere	23 %	37 %	40 %
406 forkyndere	3 %	18 %	79 %

Hele vejen i indholdsspørgsmålene har vi set, at forkynderne vurderer, at de selv forkynder mere om de pågældende temaer, end tilhørerne vurderer. Det er i sig selv tankevækkende, men springet bliver endnu større, når vi ser på vurderingen af, om det er muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen. 79 % af forkynderne mener, at deres forkyndelse i høj eller meget høj grad er til at forstå for ikke-kirkelige tilhørere, mens kun halvt så mange tilhørere (40 %) mener det. Tilsvarende

mener blot 3 % af forkynderne, at det i "lav eller meget lav grad" er muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå deres forkyndelse, mens hele 23 % af tilhørerne mener det, altså ca. otte gange så mange.

Når vi ser på tilhørernes aldersfordeling, viser der sig en signifikant forskel:

Tilhørere	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
Under 30 år	28 %	40 %	32 %
30-49 år	29 %	33 %	38 %
50-69 år	20 %	36 %	44 %
70 år eller derover	10 %	41 %	49 %

De ældste vurderer altså i væsentlig højere grad, at det er muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen, end de yngste gør. Næsten tre gange så mange unge som ældre er meget uenig eller uenig i, at det er muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen. Hverken/eller-gruppen har ikke store udsving på dette felt.

Der er ingen signifikant sammenhæng mellem kristentroens betydning i respondenternes hjem (spørgsmål 5) og deres vurdering af, om forkyndelsen kan forstås af ikke-kirkelige (spørgsmål 10 X). Dette er i sig selv interessant, da man måske kunne have forventet, at de tilhørere (8 %), som kommer fra ikke-kirkelige hjem, ville være særlig opmærksom på dette forhold.

Der er derimod signifikant sammenhæng mellem, hvor længe respondenterne har lyttet til forkyndelse, og så deres vurdering af, om den er til at forstå for ikke-kirkelige:

Tilhørerne har lyttet til forkyndelse i ...	Meget uenig eller uenig	Hverken/eller	Enig eller meget enig
... 0-3 år	25 %	42 %	33 %
... 4-10 år	31 %	36 %	33 %
... 11-25 år	30 %	32 %	38 %
... mere end 25 år	19 %	37 %	44 %

Det bemærkes, at "hverken/eller-besvarelsen" ligger forholdsvist højt: mellem 32 og 42 %. Men ellers er det tydeligt, at de, der har lyttet til forkyndelsen i kortest tid, er mest pessimistiske. Men samtidig må disse formodes at have den bedste baggrund for at vurdere spørgsmålet. At de, der har lyttet til forkyndelsen i mere end 25 år i langt højere grad end dem, der har lyttet til den i 0-3 år, mener, at den er til at forstå for ikke-kirkelige tilhørere, er ikke overraskende. Men de er altså heller ikke dem, der bedst kan vurdere det.

Vurderingen af de 138 manus falder meget anderledes ud:

	I meget lav eller lav grad	Medium	I høj eller meget høj grad
138 manus	51 %	20 %	29 %

I runde tal vurderes 50 % af de læste manus til i meget lav eller lav grad at være forståelige for ikke-kirkelige tilhørere. 30 % vurderes til i høj eller meget høj grad at være forståelige, mens 20 % er "medium". Altså en væsentlig mere pessimistisk vurdering end såvel tilhørernes som forkyndernes.

Der viser sig imidlertid en markant forskel på, hvilke forkyndere, der vurderer, at forkyndelsen er forståelig for ikke-kirkelige tilhørere:

Udsagn: Det er også muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå min forkyndelse.

	Enig eller meget enig
IMs ulønnede forkyndere	65 %
LMs ulønnede forkyndere	74 %
ELM ulønnede forkyndere	55 %
Præster i valg- og frimenigheder	89 %
Præster i folkekirker	97 %

Hvis man vælger at fæste lid til forkyndernes vurdering, tyder meget altså på, at forkyndelsen i Folkekirken er lettest at forstå for ikke-kirkelige tilhørere, derefter følger fri- og valgmenighederne, og ringest står det til i missionsforeningerne. Her må det nævnes, at præster i Folkekirken med deres besvarelse ikke alene tænker på søndagsprædikenen, men formodentlig i mindst lige så høj grad på lejlighedstaler ved bryllupper, begravelser og dåb.

Længere fremme i skemaet til tilhørere spørger vi: *Hvordan skal forkyndelsen være, for at du vil invitere din ikke-kirkelige nabo eller kollega med i kirke, menighed eller missionshus?* Svarerne fik mulighed for at "skrive nogle få sætninger". Disse er blevet kondenseret og samlet i nogle grupper, som rummer nogenlunde de samme karakteristika. Derefter er det regnet ud, hvilke kendetegn, der optræder hyppigst. 366 af de 1785 tilhørere valgte *ikke* at svare på dette spørgsmål.

De ti vigtigste kendetegn, som tilhørerne nævner, er følgende:

Kendetegn:	God retorik/ Pædagogisk/ Tydelig/Ikke indforstået	Relevant for hverdagslivet/ Vedkommende/ Konkret	Personlig/Varm/ Levende	Bibeltro/ Tekstnær/ Bibelfunderet	Troværdig/Ærlig/ Autentisk
Så mange procent nævner dette:	44 %	18 %	7 %	7 %	5 %

Kendetegn:	Skal ikke være anderledes	Jesus/ Kristuscenteret/ Troen på Jesus	Fællesskab/ Rummelig	Nutidig/Aktuel	Guds kærlighed/ Næstekærlighed
Så mange procent nævner dette:	4 %	4 %	2 %	2 %	1 %

Respondenterne er *ikke* blevet bedt om at skelne mellem form og indhold i dette spørgsmål. Man skal derfor nok ikke lægge så meget i, at det primært er forhold vedr. formen, som de nævner. Det er formodentlig det, der hurtigst falder respondenterne ind, mens forkyndelsens kristne indhold forudsættes.

Når det er sagt, er det imidlertid også tankevækkende, at én form-kategori (God retorik/ Pædagogisk/ Tydelig/ Ikke indforstået) har så stor betydning (44 %), og at en anden form-kategori (Relevant for hverdagslivet/ Vedkommende/ Konkret) har næststørst betydning (18 %). De øvrige karakteristika, der nævnes, om hvordan forkyndelsen skal være, for at respondenterne vil invitere deres ikke-kirkelige nabo eller kollega med i kirke, menighed eller missionshus, har 7 % eller derunder anført.

Når disse data sammenholdes med dem, der fremkom under 4.1 – *Hvad kendetegner generelt god forkyndelse?* – viser der sig mange sammenfald: Syv af ovennævnte kendetegn findes også i 4.1. Der ser altså ud til at være et sammenfald mellem det, som tilhørerne vurderer som god forkyndelse helt generelt, og hvad der gør, at forkyndelsen er forståelig for ikke-kirkelige.

Det er en generel vurdering i de ti fokusgruppeinterviews med tilhørere, at forkyndelsen i sin nuværende form sjældent appellerer til ikke-kirkelige tilhørere. De fordeler sig inden for tre forskellige holdningstilkendegivelser:

- 1) Skal en gudstjeneste overhovedet henvende sig til folk uden en kirkelig baggrund, eller som en tilhører formulerer det, "som ikke er et Guds barn"?
- 2) De er selv glade for forkyndelsen og ved måske godt, at den ikke appellerer til andre, men resignerer lidt i forhold til dette.
- 3) Hvis forkyndelsen skulle appellere til nye målgrupper, måtte den være anderledes og fungere under andre rammer.

Og så er der en specifik gruppe tilhørere, som umiddelbart mener, at forkyndelsen er forståelig for ikke-kirkelige tilhørere; det er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de dermed inviterer nogen med til eksempelvis gudstjeneste. En tilhører giver udtryk for, at hun har spurgt flere gange, men ofte har fået et nej, hvilket ikke har givet lyst til at invitere igen.

En tilhører udtrykker sig sådan:

Der vil være nogle budskaber, som den ikke-kristne ikke skal tage til sig, fordi det gælder ikke vedkommende, fordi vedkommende ikke er Guds barn. Det meste af vores forkyndelse er jo ikke en vækkelsesforkyndelse, som skal kalde ugudelige ind i Guds rige. Det er en opdragende forkyndelse for Guds folk, og sådan tænker jeg også, det skal være til en gudstjeneste. (Kvinde, 48 år).

En anden tilhører giver udtryk for, at gudstjenesten i udgangspunktet ikke er rettet mod mennesker 'udefra', men derfor kan Gud godt gøre et eller andet, som man ikke lige selv havde set komme. Hun mener, at man derfor ikke behøver være så bekymret for andre folks reaktioner.

En af de interviewede forkyndere har selv en ikke-kirkelig baggrund, hvilket gør, at vedkommende tænker meget over, hvordan man kan gøre sig forståelig, og hvis vedkommende ved, at der kommer kirkefremmede til en bestemt gudstjeneste, gøres der endnu mere ud af det. (Frimenighedspræst, 34 år)

En anden forkynder arbejder ikke specifikt med sit sprog, men forsøger at tage lidt afstand fra nogle af de formuleringer, man kun kender, når man har 35 år i missionshuset bag sig. Noget af det mest fremherskende ved denne fritidsforkynder (35 år) – og som noget af det, tilhørerne i høj grad lægger mærke til – var netop vedkommendes "ligefremme danske", som var blottet for de "klassiske termer".

5.13 FORKYNDELSENS INDHOLD I MENIGHEDER OG ORGANISATIONER

Ovennævnte tal gælder generelt for de 11 organisationer, som danner bagland for undersøgelsen. Men disse tal dækker over nogle forskelle mellem de enkelte menigheder, foreninger og organisationer.

Det fremgår af følgende skema, som viser svarfordelingen i de ti indholdskategorier, når man ser på enig-eller-meget-enig-svarprocenterne (forkyndere på hvid baggrund; tilhørere på blå baggrund):

Spørgsmål nr. 10:	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Vedrørende:	Bibelen	Guds kærlighed	Kristus	Evighed	Discipelskab	Mission	Dom o. synd	Omvendelse	HÅ	Ikke-kirk.
ALLE Forkyndere Antal: 406	98 %	97 %	99 %	80 %	86 %	76 %	81 %	65 %	39 %	79 %
ALLE Tilhørere Antal: 1785	97 %	95 %	96 %	78 %	77 %	67 %	74 %	57 %	37 %	40 %
Folkekirken Forkyndere Antal: 62	98 %	98 %	98 %	90 %	93 %	82 %	87 %	68 %	46 %	97 %

Skema fortsættes på næste side.

Folkekirken Tilhørere Antal: 303	94 %	96 %	96 %	85 %	83 %	68 %	71 %	57 %	50 %	71 %
Valg- og fri Forkyndere Antal: 21	100 %	100 %	100 %	89 %	94 %	94 %	89 %	67 %	47 %	89 %
Valg- og fri Tilhørere Antal: 290	97 %	92 %	94 %	76 %	79 %	74 %	70 %	62 %	39 %	47 %
IM alle forkyndere Antal: 70	100 %	98 %	97 %	81 %	88 %	69 %	86 %	74 %	48 %	74 %
IM Tilhørere ¹⁸ Antal: 619	98 %	96 %	97 %	77 %	75 %	64 %	74 %	53 %	34 %	30 %
LM alle forkyndere Antal: 101	99 %	94 %	96 %	86 %	79 %	72 %	77 %	67 %	26 %	73 %
LM Tilhørere ¹⁹ Antal: 507	96 %	94 %	95 %	78 %	71 %	67 %	77 %	59 %	25 %	27 %
ELM alle forkyndere Antal: 26	100 %	96 %	100 %	88 %	77 %	65 %	81 %	54 %	15 %	58 %
ELM Tilhørere ²⁰ Antal: 82	96 %	95 %	95 %	78 %	72 %	61 %	83 %	59 %	35 %	30 %
KFS Tilhørere Antal: 33	88 %	94 %	88 %	56 %	73 %	64 %	49 %	46 %	63 %	45 %
O&I Tilhørere Antal: 50	100 %	98 %	100 %	98 %	92 %	86 %	88 %	69 %	47 %	44 %

Vi udvælger nogle få steder med interessante tal:

Den organisation, der skiller sig mest ud, ser ud til at være KFS. Tilhørerne i KFS vurderer i de fleste spørgsmål, at den pågældende dimension – med undtagelse af én – ligger lavere end gennemsnittet. Evighedsdimensionen ligger fx på 56 % for tilhørerne i KFS, mens den er 78 % for alle tilhørere. Forkyndelse af dom ligger på 49 % i KFS, mens den er 74 % for alle. Til gengæld – og det er undtagelsen – ligger forkyndelsen af Helligånden på 63 % for tilhørerne i KFS, mens den er 37 % for alle tilhørere.

Til gengæld ser det ud til, at ELMs ulønnede forkyndere vurderer, at forkyndelsen af Helligånden står meget lavt: 15 % mod 39 % i den samlede gruppe af forkyndere.

Det ser også ud til, at der forkyndes mere discipelskab og efterfølgelsen af Kristus i Folkekirken, i valg- og frimenighederne og i Ordet og Israel. Det samme gælder for forkyndelsen til og om mission. Især valg- og frimenighederne ligger højt, når det gælder missionsdimensionen.

18 Alle tilhørere med tilknytning til IM, såvel missionshuse som valg- og frimenigheder.

19 Alle tilhørere med tilknytning til LM, såvel missionshuse som valg- og frimenigheder.

20 Alle tilhørere med tilknytning til ELM, såvel missionshuse som valg- og frimenigheder.

5.14 EVIGHED, DISCIPELSKAB, MISSION OG FORSTÅELIGHED I FORSKELLIGE MENIGHEDSTYPER

Tilhørerne kan også samles i fem typer af menigheder:

Menighedstyper	Procentuel fordeling af de 1785 tilhørere
Folkekirken	18 %
Valg- og frimenigheder (udenfor Dansk Oase)	14 %
Dansk Oase	4 %
Missionshuse	59 %
Andre	5 %

Hvis vi udvælger fire af indholdskategorierne, viser følgende udsving sig:

Udsagn: Forkyndelsen har en tydelig evighedsdimension.

	Meget uenig eller uenig Gennemsnit: 5 %	Hverken/eller Gennemsnit: 17 %	Enig eller meget enig Gennemsnit: 78 %
Folkekirken	5 %	10 %	85 %
Valg- og frimenigheder	4 %	16 %	80 %
Dansk Oase	4 %	34 %	62 %
Missionshuse	5 %	18 %	77 %
Andre	6 %	15 %	79 %

Det mest bemærkelsesværdige i denne tabel er, at evighedsdimensionen ligger markant lavere i Dansk Oase²¹ end i de øvrige menighedstyper, hvilket ses i søjlen "enig eller meget enig" – og dermed også i søjlen "hverken/eller", da "meget uenig eller uenig" er næsten den samme i de fem grupper.

Udsagn: Forkyndelsen udfordrer til discipelskab/efterfølgelse af Kristus.

	Meget uenig eller uenig Gennemsnit: 6 %	Hverken/eller Gennemsnit: 17 %	Enig eller meget enig Gennemsnit: 77 %
Folkekirken	4 %	13 %	83 %
Valg- og frimenigheder	8 %	15 %	77 %
Dansk Oase	0 %	3 %	97 %
Missionshuse	6 %	22 %	72 %
Andre	4 %	12 %	84 %

Det mest påfaldende i denne tabel er, at Folkekirken, valg- og frimenigheder samt missionshuse ligger meget tæt på gennemsnittet, mens Dansk Oase²² er markant anderledes. Forkyndelse, der udfordrer til discipelskab og efterfølgelse af Kristus, står langt stærkere i Dansk Oase end i de øvrige menighedsgrupper.

Den samme tendens viser sig, når vi ser på, om tilhørerne mener, at forkyndelsen opmuntrer til mission. Også her vurderer tilhørerne fra Dansk Oase²³, at forkyndelsen i højere grad end gennemsnittet opmuntrer til mission:

21 Det må dog bemærkes, at procenten for Dansk Oase er baseret på blot 4 % (57 personer) af den samlede mængde tilhørere.

22 Se fodnote 21.

23 Se fodnote 21.

Udsagn: Forkyndelsen opmuntrer til mission.

	Meget uenig eller uenig Gennemsnit: 7 %	Hverken/eller Gennemsnit: 26 %	Enig eller meget enig Gennemsnit: 67 %
Folkekirken	7 %	25 %	68 %
Valg- og frimenigheder	5 %	24 %	71 %
Dansk Oase	2 %	10 %	88 %
Missionshuse	7 %	29 %	64 %
Andre	5 %	18 %	77 %

Også når det gælder forståeligheden i forhold til ikke-kirkelige tilhørere, viser der sig markante forskelle mellem de fem grupper:

Udsagn: Det er muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen.

	Meget uenig eller uenig Gennemsnit: 23 %	Hverken/eller Gennemsnit: 37 %	Enig eller meget enig Gennemsnit: 40 %
Folkekirken	6 %	23 %	71 %
Valg- og frimenigheder	25 %	34 %	41 %
Dansk Oase	5 %	25 %	70 %
Missionshuse	31 %	44 %	25 %
Andre	19 %	35 %	46 %

Valg- og frimenigheder ligger meget tæt på gennemsnittet, mens tilhørerne i missionshusene vurderer, at det står forholdsvis sløjt til med forståeligheden i forhold til ikke-kirkelige. Folkekirken og Dansk Oase²⁴ ligger næsten ens: Tilhørerne i begge typer menigheder vurderer, at det står forholdsvis godt til med forståeligheden i forhold til ikke-kirkelige tilhørere.

5.15 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 5

Forkyndelsen for de ikke-kirkelige – stor forskel på vurderingen

Som det fremgår af afsnit 5.12, er 79 % af forkynderne enige eller meget enige i, at det også er muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen, mens kun 40 % af tilhørerne er enige eller meget enige heri.

Det interessante i denne forbindelse er egentlig ikke, om tilhørerne eller forkynderne har ret, men at der er så stor forskel på deres vurdering. Det overraskende er heller ikke, at forkynderne vurderer, at deres forkyndelse er let forståelig for ikke-kirkelige (kun ganske få vil vel vedgå, at det, de siger, ikke er til at forstå for en bestemt gruppe mennesker), men at tilhørerne ikke deler denne vurdering.

Naturligvis har de to grupper ikke udtalt sig om eksakt de samme taler eller prædikener, men tendensen er alligevel til at få øje på. Man kan vel heller ikke sige, at tilhørerne, som jo i dette tilfælde ikke selv er ikke-kirkelige, er større eksperter på at vurdere dette spørgsmål, end forkynderne er. Men alligevel bør forkynderne nok tænke lidt mere over, om det, de siger, er forståeligt for ikke-kirkelige – i hvert fald i de sammenhænge, hvor disse er til stede.

Tallene siger naturligvis ikke noget om, hvorvidt tilhørerne accepterer, at det ikke i særlig høj grad er muligt for ikke-kirkelige at forstå forkyndelsen, eller om de *begræder* det. Men i alle tilfælde må det være et stort problem for missionsorganisationer og "missionske præster", hvis det er sandt, at den forkyndelse, der finder sted i de pågældende miljøer, kun i meget lav grad er til at forstå for ikke-

24 Se fodnote 21.

kirkelige tilhørere. For alt andet lige vil motivationen for at invitere ikke-kirkelige med til forkyndende samvær være lav, når de kirkelige tilhørere vurderer, at forkyndelsen ikke er til at forstå for de ikke-kirkelige.

Det viser sig imidlertid, at forkyndelsen i Folkekirken er lettere at forstå for ikke-kirkelige, end den er i missionshusene (afsnit 5.13), hvilket bør være tankevækkende for missionsforeningerne.

Forskel på ældre og yngre tilhørere

Vi ser i flere af ovenstående afsnit, at de ældste tilhørere er "mildere" i deres bedømmelse af forkyndelsen end de yngre. Dette er formodentlig et fænomen, som er forholdsvis ordinært, og måske især i kristne kredse: De yngste er lidt mere "kantede", de ældre er lidt mere "runde". De tilhørere, som i mange år har lyttet til forkyndelsen, vil nok også have tendens til at høre ting med ind i forkyndelsen, emner eller bibelske dimensioner, som ikke siges eksplicit af forkynderen, men som den erfarne hører "mellem linjerne". Unge har derimod behov for en mere direkte og tydelig forkyndelse. Ting er ikke sagt, hvis de ikke er blevet konkrete, praktiske, livsnære og direkte.

Disse to måder at lytte på rummer både styrke og svaghed. Styrke, fordi en atmosfære af velvillighed er god for både tilhørerne og forkynderen. Men også svaghed, fordi ældre tilhørere så i mange år kan lytte til en mangelfuld forkyndelse og tro, at det hele er med, men langsomt får blinde vinkler, hvori værdifuldt stof bliver borte.

Det står "værre til" ifølge de 138 manus

En anden generel sag fra ovenstående afsnit er det, at de 138 manus vurderes konsekvent mere negativt end såvel tilhørernes som forkyndernes besvarelser.

Dette kan enten være udtryk for, at tilhørere og forkyndere vurderer forkert. Måske har de i for høj grad besvaret spørgsmålene ud fra, hvordan de ideelt set mener, det *bør* være med forkyndelsen af Guds kærlighed, eller måske går de (ubevidst) ud fra, at her hos os er det jo sådan – hvis vi tager afsnit 5.4 som eksempel – at Guds kærlighed forkyndes tydeligt i næsten alle prædikener; mens det i virkeligheden ikke er tilfældet.

Eller det kan være udtryk for, at de 11 manus-læsere har vurderet forkert. Måske fremgår "Guds kærlighed" ikke af manus, men kommer ikke desto mindre frem i talen, når den bliver holdt (ikke så sandsynligt), eller også har de 11 for snævre kriterier for, hvornår og hvordan forkyndelsen af Guds kærlighed giver sig udtryk.

Generelt er der stor forskel på en skreven tekst (manus) og det talte ord. Det er i hvert fald en fordel, at tilhørerne ikke skal forholde sig til det skrevne, men kun til det talte. Det er godt, at nogle af tilhørerne selv "supplerer" talen op; men hvis dette er en forudsætning for at forstå den, er det samtidig en stor ulempe for de tilhørere, der *ikke* kender konteksten.

Desuden afslører især interviewene, at de, der *kender* forkynderen, får mere ud af talen. Måske, fordi de kender forkynderen så godt, at de automatisk "lægger alt det til", som de *tidligere* har hørt vedkommende sige.

Evighed, mission og efterfølgelse står svagt

Noget tyder også på, at evighedsdimensionen, som kan siges at være et "varemærke" for de kirkelige sammenhænge, som undersøges her, ikke fylder så meget i forkyndelsen, som man skulle forvente – og som den *bør*!? Det er i hvert fald et afgørende forhold at være opmærksom på, hvordan vi som organisationer, tilhørere og forkyndere finder den rette vægtning, så både "tiden" og "evigheden" får den rette tyngde i forkyndelsen. Det vil være en stor åndelig ulykke, dersom den ene af de to dimensioner forsvinder fra forkyndelsen.

Det er også tankevækkende, at i en gruppe af organisationer, der knytter sig så nært til ordet mission, at de jævnligt – både internt og eksternt – kaldes "missionske", har mission så lav en plads

i forkyndelsen.²⁵ Noget tilsvarende gælder forkyndelsen til discipelskab og efterfølgelse, som også ligger noget lavere end fx bibeltroskab og forkyndelsen om Guds kærlighed.

Man kan naturligvis forestille sig, at der er masser af praktisk mission og efterfølgelse i de 11 organisationer, selv om det ikke er tematiseret i forkyndelsen. Der er formodentlig ikke en ligefrem proportionalitet mellem, hvor hyppigt og intenst et tema tages op i forkyndelsen, og så, hvor meget det forefindes i praksis. Men alligevel. Normalt vil der være en sammenhæng mellem, hvor meget det tales om et tema, og hvor meget det praktiseres. Ikke mindst i en homiletisk kontekst, hvor det hører til børnelærdommen, at som der prædikes, leves der; og som der *ikke* prædikes, leves der *ikke*.

Man kan også forestille sig, at der rent faktisk er en missions- og efterfølgelsespraksis blandt forkyndere og tilhørere, men at den "blot" ikke inddrages i forkyndelsen, som i for svag grad er erfaringsbaseret. Der bruges muligvis for få eksempler fra forkynderens eget liv eller fra mennesker, han/hun har talt med, der drejer sig om at leve i mission og efterfølgelse. Måske burde man i forkyndelsen i højere grad netop lade praktikere få ordet.

Spørgsmålet om mission og efterfølgelse i forkyndelsen bør ses i sammenhæng med spørgsmålet, om forkyndelsen er til at forstå for ikke-kirkelige tilhørere (se ovenfor), hvor især tilhørerne vurderer, at det står sløjt til. Et faktum, som kan korrespondere med den lave prioritet af missions- og efterfølgelsestemaet. Altså: Når der ikke forkyndes meget om mission, er det heller ikke relevant at gøre særlig meget for, at forkyndelsen er forståelig for dem, der ikke plejer at komme i huset – og vice versa.

Der er desuden en spænding imellem forkyndelsen af evighedsperspektivet og af efterfølgelsen. Man skulle måske tro, at de udelukker hinanden. Det er nok snarere tværtimod. Når evighedsperspektivet står klart, men Gud fortsat giver os dage på denne jord, så bliver det dybt meningsfuldt at følge i Jesu spor i hverdagsliv, diakoni og mission.

Forkyndelse af dom og omvendelse er under forandring

Den relativt lave plads, som "Guds dom over synden" har, kan hænge sammen med den "kirkeliggørelse" af de missionske miljøer, som har fundet sted de seneste årtier, for omvendelsestemaet har nok altid stået svagere i kirken end i missionshuset. Fremkomsten af en del fri- og valgmenigheder er udtryk for dette, ligesom en del missionsfolk (fra LM og ELM), som ikke tidligere var flittige kirkegængere, nu er blevet det, især hos de mange præster fra MF og DBI, som er i en del sognemenigheder.

Desuden er omvendelsesforkyndelsen også aftagende i missionshusene. Det forudsættes formodentlig langt på vej, at de, der kommer i missionshusene, er omvendt. Og de ikke-kirkelige, som endnu ikke er kommet til tro, ser ikke ud til at være der, jf. afsnit 3.6.

Spørgsmålet om omvendelsesforkyndelse hænger også sammen med, hvilke prædikengener vi taler om, fx vil omvendelse ikke være så oplagt et tema i en undervisende forkyndelse.

Også her betyder det meget, hvad tilhørere og forkyndere lægger i "omvendelse" og "omvendelsesforkyndelse". Disse ord vil nok for mange respondenter være ladet med stærke konnotationer i retning af den *form* for omvendelsesforkyndelse, som tidligere prægede nogle missionske miljøer. Når vi her vil fremhæve behovet for at forkynde dette tema, er det ikke tidligere tiders form, vi efterlyser, men selve sagen.

Vi finder omvendelsesbegrebets *indhold* umisteligt, men ser et stort behov for at forny dets *form* og et *sprog* derom. I forkyndelsen kan der fx lægges vægt på at indbyde til tro – og dermed til en personlig afgørelse – ligesom omvendelse også er yderst relevant i forhold til *fortvivlens* problem, hvilket ikke udelukker dens relevans i forhold til *fortabens* problem. Det kan også dreje sig om, at forkynderen i højere grad påviser syndens destruktive karakter. Dette er både muligt og vigtigt fx i forhold til det første bud. Endelig er det uhyre vigtigt, at forkynderen tager sig selv med og stiller sig på tilhørernes side, når Guds ord fremholder omvendelsens nødvendighed og frihed.

25 International/global mission er med i denne kategori, men der er ikke spurgt specifikt ind til denne.

Forkyndelsen af Helligånden står svagt

Afsnit 5.11 viste, at temaer med relation til Helligånden og hans virke er meget lavt rangeret blandt både tilhørere og forkyndere. Selve det forhold, at udsagnet (Den forkyndelse, jeg lytter til, appellerer ofte til, at tilhørerne åbner sig for Helligåndens kraft) viste sig at blive opfattet tendentiøst, siger nok noget om en berøringsangst over for eller ukendthed med Helligåndstemaet.

Man bør rejse spørgsmålet om, hvad dette skyldes, og vurdere, hvad der bør gøres ved det. Hvis spørgsmålet var blevet formuleret bredere, så det mere havde gået på fx at fremholde temaerne fra tredje trosartikel – herunder ”syndernes forladelse” og ”det evige liv”, som er medtaget ovenfor – ville procenterne i grupperne ”enig eller meget enig” og ”hverken/eller” nok være blevet højere. Men det er meget alvorligt, hvis tredje trosartikels evangelium om Helligånden er så ”underforkyndt”, som antydtes ovenfor. Man kan spørge, om såvel forkyndere som tilhørere mangler sprog for de temaer, der knytter sig hertil, altså om disse temaer både er ureflekterede og uarticulerede.

Når mission, efterfølgelse og tjeneste står så relativt svagt, har det nok også sammenhæng med, at forkyndelsen af Helligånden og hans gerning står svagt. Mission, efterfølgelse og tjeneste ses muligvis af mange respondenter slet ikke som hørende til tredje trosartikel, hvilket det jo vitterligt gør. Det drejer sig om den treenige Guds nærvær i menighedens fællesskab, opgaver og enkelte medlemmer både i deres kirkelige og verdslige virke.

Vi ser en stor og vigtig opgave i, at forkyndelsen fornyer vores opmærksomhed på, vores bevidsthed om og vores sprog for den dimension i menneskelivet og kristenlivet, som har med Helligånden og hans virke at gøre. Han er jo ikke en specialitet for særlig interesserede eller et tema, vi også lige skal huske. Han har med det hele at gøre, fra troens skabelse, over dens bevarelse, udrustning og frugt, til dens fuldendelse i evigheden.

Organisationerne bag denne undersøgelse samt de mange forkyndere og tilhørere knyttet til disse bør tage denne vigtige udfordring op.

KAPITEL 6.

HVAD KARAKTERISERER DEN AKTUELLE FORKYNDELSE?

Fra de deciderede indholdskategorier har vi allerede – med spørgsmålet om forkyndelsens forståelighed for ikke-kirkelige tilhørere – bevæget os over i det, der også har med form at gøre. For at få tilhørernes og forkyndernes egen vurdering af, hvad der for dem at se karakteriserer den aktuelle forkyndelse, lod vi dem – uden at de skulle skelne mellem form og indhold – skrive de karakteristika, som springer mest i øjnene på dem. Desuden har vi i analysen af de 138 manus rejst en række spørgsmål, der er med til at karakterisere den forkyndelse, som vi møder i disse manus.

6.1 IFØLGE TILHØRERNE

I spørgeskema for tilhørere spørgsmål 11 spørges der: *Hvad karakteriserer i øvrigt den forkyndelse, du lytter til?* Der gives mulighed for at skrive tre ord eller korte sætninger i prioriteret rækkefølge.

Oversigten er også her skabt efter den model, som blev præsenteret i kapitel 4.

Sat ind i et skema ser det således ud, idet de 15 højst scorende kendetegn medtages (i parentes nævnes det antal "points" hvert kendetegn har fået i den samlede optælling):

Kendetegn:	Ikke relevant/ Uforståelig/ Uvedkommende	Bibeltro/ Tekstnær/ Bibelfunderet	Relevant for hverdagslivet/ Vedkommende/ Konkret	Guds kærlighed/ Næstekærlighed	Jesus/Kristus- centreret/Troen på Jesus	Udfordrende/ Inspirerende
Samlet prioritet:	1. (47)	2. (46)	3. (41)	4. (37)	5. (36)	6. (34)

Kendetegn:	Personlig/ Varm/Levende	Frelst af nåde/ Frelse/Nåde	Udvandet/ Overfladisk	God retorik/ Pædagogisk/ Tydelig	Efterfølgelse/ Discipelskab	Robust/Solid/ Velforberedt
Samlet prioritet:	7. (28)	8. (27)	9. (22)	10. (17)	11. (17)	12. (16)

Kendetegn:	Jesu død på korset/ Hvad Jesus har gjort for mig	Fællesskab/ Rummelighed	Glæde/Livs- bekræftende
Samlet prioritet:	13. (16)	14. (7)	15. (5)

Det er tankevækkende at se på de tre første prioriteter. De 1785 tilhørere mener, at det mest karakteristiske ved forkyndelsen, som de lytter til, er:

- at den ikke er relevant, uforståelig eller uvedkommende
- at den er bibeltro, tekstnær og bibelfunderet
- at den er relevant for hverdagslivet, vedkommende og konkret

Forankringen i Bibelen kommer igen ind som et markant kendetegn, hvilket korresponderer med svarene i afsnit 5.3. Men at den samlede førsteprioritet er, at forkyndelsen ikke er relevant, er uforståelig og uvedkommende, mens den samlede tredjeprioritet er, at forkyndelsen – stik modsat – er relevant, vedkommende og konkret, er meget overraskende. For det betyder, at vi står over for to næsten lige store grupperinger blandt tilhørerne: En del (den største), som finder forkyndelsen irrelevant, uforståelig og uvedkommende, og en anden del (næsten lige så stor), som finder forkyndelsen relevant for hverdagslivet, vedkommende og konkret.

Desuden er det værd at bemærke, at kærlighedstemaet (Gud og næsten), Kristi frelsesværk og frelsen af nåde, vurderes til at være kendetegnende for forkyndelsen. Dette svarer nogenlunde til den måde, som de samme indholdstemaer blev vurderet i undersøgelsens spørgsmål 10 (se 5.3 – 5.12).

Fire kategorier af formmæssig karakter viser sig blandt de ti øverste prioriteter:

- Udfordrende, inspirerende (6. prioritet).
- Personlig, varm, levende (7. prioritet).
- Udvaldet, overfladisk (9. prioritet).
- God retorik, pædagogisk, tydelig (10. prioritet).

Disse karakteristika er overvejende positive. Undtaget er 9. prioriteten, hvor nogle altså finder forkyndelsen udvaldet og overfladisk.

Ellers kan det bemærkes, at temaer som evighed, efterfølgelse, kald til omvendelse og lignende kommer længere nede i de samlede vurderinger af, hvad der kendetegner forkyndelsen. – En tendens, der korresponderer med afsnit 5.6, 5.7 og 5.8 m.fl.

Det med at være personlig, varm og levende som forkynder, udtrykkes bl.a. på denne måde af et par tilhørere:

Jeg tænker, at han står åbent ud med armene, når han står og snakker. Han kigger ud. Han kigger på os, og han gestikulerer ikke voldsomt, men nok til at han åbner og er opmærksom på, at vi sidder der. Han er ikke en, der dramatiserer teksten og sådan noget. Jeg synes, han virker som sig selv i det. Mimikken passer til det, han snakker om. Er det alvorligt, eller er det noget andet? Det er vigtigt, at der ikke kommer en maske på. (Kvinde, 51 år)

Nogle gange kan man se på hans mundbevægelser, at det går tæt på. (Kvinde, 54 år)

Et af de karakteristika, som fremkommer i de ti fokusgruppeinterviews, som ikke er så tydeligt i den kvantitative undersøgelse, er det sjælesørgeriske aspekt. To tilhørere udtrykker det sådan:

Der var faktisk rigtig meget sjælesorg i prædikenen i dag. Men det er dejligt, når man fornemmer det. At det bliver brugt som redskab. Han sidder ikke med os enkeltvis, men alligevel kan han give noget input i det. Det er typisk en af de prædikener, jeg får allermost ud af. Og får brugt. Det her kan jeg bruge. (Kvinde, 51 år)

Han ved godt, hvad det vil sige, at livet gør ondt. Tør godt træde ind i det rum. Det kan være mange hverdagsting, der gør ondt. Det er hans ægthed, der trænger igennem. (Kvinde, 54 år)

Når man sammenholder de kendetegn, som forkyndelsen ifølge tilhørerne bør have (afsnit 4.1), med dem, som den har (afsnit 6.1), viser der sig et forholdsvis stort sammenfald. Det gælder bibeltro/tekstnær/bibelfunderet, relevant/vedkommende/konkret, troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristus-centreret og frelse af nåde. Dog springer tre forskelle i øjnene:

- Tilhørerne mener, at forkyndelsens tredje-vigtigste kendetegn bør være, at den er personlig, varm og levende. Mens dette kendetegn kun opnår plads som det syvende-vigtigste i den faktiske forkyndelse.

- Tilhørerne mener, at forkyndelsens femte-vigtigste kendetegn bør være, at den har en god retorik og er pædagogisk og tydelig. Mens dette kendetegn kun opnår plads som det tiende-vigtigste i den faktiske forkyndelse.
- Derimod mener tilhørerne, at det niende-vigtigste kendetegn bør være, at forkyndelsen handler om Guds kærlighed og kærligheden til næsten. Mens dette kendetegn i den faktiske forkyndelse er fjerde-vigtigst.

6.2 IFØLGE FORKYNDERNE

Forkynderne blev på tilsvarende måde spurgt, hvad der karakteriserer deres egen forkyndelse. Også de fik mulighed for at skrive tre ord eller korte sætninger i prioriteret rækkefølge. Svarene er blevet kondenseret og samlet i grupper af kendetegn på samme måde som tilhørernes svar.

Sat ind i et skema ser det således ud, idet de 15 højst scorende kendetegn medtages (i parentes nævnes det antal "points" hvert kendetegn har fået i den samlede optælling):

Kendetegn:	Bibeltro/ Tekstnær/ Bibelfunderet	God retorik/ Pædagogisk/ Tydelig	Relevant for hverdagslivet/ Vedkommende/ Konkret	Jesus/Kristus- centreret/Troen på Jesus	Personlig/ Varm/Levende	Frelst af nåde/ Frelse/Nåde
Samlet prioritet:	1. [48]	2. [44]	3. [41]	4. [41]	5. [36]	6. [32]

Kendetegn:	Jesu død på orset/ Hvad Jesus har gjort for mig	Gud Fader/Gud som skaber	Nutidig/ Aktuel	Guds kær- lighed/Næste- kærlighed	Guds omsorg/ Sjælesørgerisk	Efterfølgelse/ Discipelskab
Samlet prioritet:	7. [28]	8. [23]	9. [23]	10. [13]	11. [13]	12. [12]

Kendetegn:	Udfordrende/ Inspirerende	Dialogisk/ Inddragende	Troværdig/ Ærlig/ Autentisk
Samlet prioritet:	13. [10]	14. [9]	15. [6]

Også blandt forkynderne får "bibeltro/tekstnær/Bibelfunderet" topprioritet. Det svarer til de øvrige data i undersøgelsen. Dernæst vurderer forkynderne, at det mest karakteristiske ved deres egen forkyndelse er, at den retorisk set er god, pædagogisk og tydelig, samt at den er relevant for hverdagslivet, vedkommende og konkret. Her er der altså delvist sammenfald med tilhørernes vurdering, dog med den forskel, at der – naturligvis – ikke er nogen forkyndere, der mener, at deres egen forkyndelse er irrelevant, uforståelig eller uvedkommende, mens dette var det mest karakteristiske for tilhørerne. Og med den forskel, at "god retorik, pædagogisk, tydelig" er det tiende mest karakteristiske for forkyndelsen, når tilhørerne vurderer det, mens det er det næstmest karakteristiske for forkyndelsen, når forkynderne vurderer det.

Hvad angår de øvrige karakteristika, som forkynderne nævner, følger de nogenlunde de tendenser, som vi har set ovenfor.

Når man sammenholder de kendetegn, som forkyndelsen ifølge forkynderne bør have (afsnit 4.2), med dem, som den har (afsnit 6.2), viser der sig et meget stort sammenfald, hvilket ikke er overraskende. De fleste forkyndere har jo nok den opfattelse, at de realiserer de idealer til forkyndelsen, som de selv har!

6.3 IFØLGE DE 138 MANUS

I analysen af de 138 manus udvalgte vi også nogle spørgsmål, som vi finder afgørende for en god prædiken eller tale. Vurderingerne faldt sådan ud:

Denne tale eller prædiken ...	I meget lav eller lav grad	"Medium"	I høj eller meget høj grad
... har "en rød tråd"	9 %	22 %	70 %
... er godt disponeret	23 %	33 %	44 %
... er lovisk	75 %	15 %	10 %
... applicerer bibelteksten på tilhørerne	16 %	25 %	59 %
... rummer kristelige fraser og klicheer	36 %	33 %	31 %

70 % af de 138 manus har altså i høj eller meget høj grad en rød tråd. Til gengæld er de ikke lige så godt disponeret. Men det er trods alt kun 23 % af manus, som er decideret ringe disponeret.

At en tale eller prædiken er lovisk vil sige, at den ikke skelner tydeligt mellem Guds og menneskers gerninger. Man kan også sige, at den ikke skelner tydeligt mellem Guds gerning *for os* og Guds gerning *i os*. Det kan give sig udtryk i, at den appellerer til tilhørernes egen indsats i frelsens sag, eller at den gør tilhørerens fred med Gud afhængig af, hvordan han lever. Det kan også give sig udtryk i, at fx de nytestamentlige formaninger forkyndes som en betingelse for at være Guds barn, ikke som en konsekvens af, at man er det.

På den anden side er det *ikke* lovisk at forkynde, at *vi frelses ved tro alene, men troen er aldrig alene*. Det vil sige, at vi frelses uden nogen som helst fortjeneste fra vor side, men når vi har fået og fortsat får frelse, evigt liv og fred med Gud af nåde ved tro alene, så kaldes vi som Jesu disciple til et liv i hans efterfølgelse med alt, hvad det indebærer.

Det er altså et uhyre vigtigt testspørgsmål, om forkyndelsen er lovisk eller – positivt udtrykt – *evangelisk*, for kun det sidste kan give tilhørerne evigt liv og sætte dem *fri* til det gode liv for Gud og næsten.

Derfor er det opmuntrende, at tre fjerdedele af manus vurderes til ikke at være loviske. Og kun 10 % er loviske i høj eller meget høj grad. Det havde måske været mere konstruktivt at spørge, om manus var evangeliske, for at de fleste *ikke* er loviske, betyder jo ikke nødvendigvis, at de er super evangeliske.

Man kan også vælge at rette fokus mod de 10 % af manus, som i høj eller meget høj grad er loviske, for 10 % er vel 10 % for meget! I alle tilfælde er det et element i forkyndelsen, som det er uhyre vigtigt konstant at arbejde med, så det loviske minimeres og det evangeliske maksimeres.

En anden meget vigtig del af forkyndelsen er, at bibelteksten appliceres på tilhørerne. Det betyder, at bibeltekstens budskab ikke blot svæver i det principielle eller i korrekte teologiske vendinger, men bringes tæt på tilhørernes liv og hverdag, så de ser, hvad Guds ord siger ind i hverdagsliv og tjeneste, men også med henblik på tilhørerens evige liv. Det er denne parameter, som en stor gruppe af tilhørerne mangler, men som en anden stor gruppe altså også finder i forkyndelsen, jf. 6.1

I de 138 manus står det forholdsvis godt til med appliceringen. 6 % af manus applicerer bibelteksten i meget høj grad, og 53 % gør det i høj grad. Men stadig er der mange manus, som lader mere eller mindre tilbage at ønske – og som formodentlig korresponderer med de relativt mange tilhørere, som *ikke* finder, at forkyndelsen er konkret og hverdagsnær.

Hvad de kristelige klicheer og fraser angår, kunne det både stå værre og bedre til. Ca. en tredjedel i hver af de tre grupper. Det må formodes, at et stort kvantum af kristelige klicheer og fraser i forkyndelsen er medvirkende til, at især tilhørerne vurderer, at det kan være svært for ikke-kirkelige tilhørere at forstå forkyndelsen. Der ser i hvert fald ud til at være et behov for at arbejde med forkyndernes sprog for at luge ud i de kristelige klicheer og fraser.

6.4 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 6

Stor forskel på forkyndernes og tilhørernes vurdering

Ovenfor så vi, at det er stor forskel på, hvordan tilhørere og forkyndere vurderer, om forkyndelsen er relevant for hverdagslivet, vedkommende og konkret, samt om den retorisk set er god, pædagogisk og tydelig. Forkynderne mener, at deres forkyndelse er karakteriseret ved at være relevant, vedkommende og konkret, mens kun ca. halvdelen af tilhørerne deler denne opfattelse. Endvidere mener forkynderne, at det næstmest karakteristiske for deres forkyndelse er, at den retorisk set er god, pædagogisk og tydelig, mens det kun er det 10. mest karakteristiske for tilhørerne.

Det interessante i denne forbindelse er egentlig ikke, om tilhørerne eller forkynderne har ret; men at det ikke nytter noget, at forkynderne vurderer, at deres forkyndelse er relevant og pædagogisk, når en meget stor gruppe af tilhørere ikke mener, at den er det. Det overraskende er heller ikke, at forkynderne vurderer, at deres forkyndelse er relevant og pædagogisk, men at tilhørerne ikke deler denne vurdering. For det er vel forkynderne, som må orientere sig ud fra *tilhørernes* vurdering, ikke omvendt.

Naturligvis kan der også være forhold, som tilhørerne skal gøre noget ved – fx i højere grad gå i dialog med forkynderen – for at der kan blive en mere samstemmende vurdering af forkyndelsens relevans og pædagogiske kvaliteter. Men det bliver primært forkynderne, som må ændre på nogle ting i deres forkyndelse for at højne relevansen af og de pædagogiske kvaliteter i forkyndelsen.

Undersøgelsen har i hvert fald bidraget til at bringe et misforhold frem i lyset, som herefterdags bør skabe motivation hos – en stor gruppe – af forkynderne med hensyn til at arbejde med det formidlingsmæssige.

Tekstnær og Kristuscentreret

Kapitel 4, 5 og 6 aktualiserer forholdet mellem Bibelen og Kristus.

I afsnit 4.1 og 4.2 samt 6.1 og 6.2 så vi, at "Bibeltro/tekstnær/ bibelfunderet" blev vægtet højere end "Troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristuscentreret", men til gengæld kan især kendetegnet "Frelse og/eller nåde", der har relativ stor vægt blandt både tilhørere og forkyndere, siges at være nært knyttet til "Troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristuscentreret", ja, måske burde de to kendetegn have været slået sammen.

I kapitel 5 vægtes "forankring i Bibelen" (afsnit 5.3) højere end "hvad Kristus har gjort for os" (afsnit 5.5). Til gengæld er det sidste spørgsmål specifikt rettet imod "påskens begivenheder", mens det første er bredere og mere overordnet. Havde vi nu spurgt, om forkyndelsen var Kristus-centreret, ville vi muligvis have fået en højere procent.

Disse data gør det i hvert fald relevant at se på forholdet mellem det tekstnære og det Kristuscentrerede i forkyndelsen. Det handler ikke om, at enhver forkyndelse skal igennem en kværn eller bedømmes ud fra et stift skema. Det handler heller ikke om, at der skal siges "teksten" eller "Jesus" et bestemt antal gange.

Derimod er der tale om en form for indre liv i forkyndelsen, hvor både bibelteksten og Jesus Kristus er som en understrøm, en udtalt eller udtalt forudsætning for det hele. De to må ikke spilles ud imod hinanden, da de er som fuglens to vinger, der forudsætter hinanden. Derfor er det så vigtigt, at de begge fastholdes, og at de befrugter hinanden.

Det tekstnære handler om at udfolde hele Bibelens tale og gøre det i troskab mod teksten. Vi vurderer fx, at der er et stort behov for at formidle den store bibelske fortælling til de yngste generationer, som ikke kender den så godt som de ældste. Det Kristus-centrerede handler om at lade Kristus være den akse i tilværelsen og troen, som han vitterlig er, så tilhørerne over tid opbygges i en levende relation til ham.

Kristus skal fastholdes som forkyndelsens centrum, jf. Hebr 1,1-3: "Mangfoldige gange og på

mangfoldige måder har Gud i fortiden talt til fædrene gennem profeterne, men nu ved dagenes ende har han talt til os gennem sin søn, hvem han har indsat som arving til alle ting, ved hvem han også har skabt verden. Han er Guds herligheds glans og hans væsens udtrykte billede, og han bærer alt med sit mægtige ord.” For det er dåben til og troen på Jesus Kristus, der frelser. Ikke en formel bibeltroskab.

Skriften skal fastholdes som forkyndelsens kilde, fordi vi netop kender Kristus gennem Skriftens vidnesbyrd om ham. Det er *Skriftens* Kristus, vi tror på. Bibeltroskaben er så vigtig, for uden den står vi i overhængende fare for at miste livsforbindelsen til verdens frelser, vor Herre Jesus Kristus.

Hvilken fare der så er størst for den enkelte forkynder og for de enkelte forkyndelsesfællesskaber, må hver enkelt seriøst overveje. Nogle står mest i fare for det ene. Andre for det andet. Men mister man den ene dimension, mister man på sigt også den anden.

I bibelkritiske miljøer er faren typisk størst for at miste forankringen i Skriften. I bibeltro miljøer – som denne undersøgelse især er forankret i – er faren for at miste forankringen i Kristus nok størst. Enten ved at troen størkner i død bogstavtro eller ved, at den størkner i et meget smalt, stereotypet billede af Kristus, som netop ikke ser ham som *hele* livets og *hele* troens omdrejningspunkt. Men alvoren for både bibelkritikere og bibeltro er, at mister man – i praksis – Skriften eller Kristus, mister man dem begge.

KAPITEL 7.

TILHØRERNE UD BYTTE AF FORKYNDELSEN

I interviewene beder vi tilhørerne om at angive, hvilken forkyndelse der har gjort indtryk på dem. Det er interessant at lægge mærke til, at tilhørerne som regel hæfter sig ved en forkyndelse, der ligger langt tilbage i tiden, som regel et andet sted end i den aktuelle kirke og af og til i et andet kirkesamfund. Her nævner tilhørerne typisk enkelte billeder, sætninger eller eksempler, som har gjort indtryk.

7.1 HVOR MEGET FÅR TILHØRERNE UD AF FORKYNDELSEN?

Spørgsmål 12 i tilhører-spørgeskemaet: Hvor ofte får du meget ud af forkyndelsen?

Altid	De fleste gange	Cirka halvdelen af gangene	Sjældnere	Aldrig
4 %	54 %	32 %	10 %	0 %

Over halvdelen af tilhørerne får altså meget ud af forkyndelsen altid eller de fleste gange, mens ca. en tredjedel får meget ud af forkyndelsen cirka halvdelen af gangene og en tiendedel sjældnere end det. Men det er naturligvis et åbent spørgsmål, hvad respondenterne lægger i at få noget ud af forkyndelsen. Man kan fx forestille sig, at nogen synes, de får noget ud af forkyndelsen alene derved, at den lyder, som den plejer. Eller modsat: Kan der være en overdreven kræsenhed – kombineret med et overdrevent ideal om, at det altid skal være "nyt og spændende" – hos nogle tilhørere, som gør, at de ikke får noget ud af forkyndelsen?

Lad os se lidt nærmere på, hvad der gemmer sig bag tallene. Først når det angår køn:

	Altid	De fleste gange	Cirka halvdelen af gangene	Sjældnere	Aldrig
Kvinde	5 %	58 %	30 %	7 %	0 %
Mand	4 %	50 %	34 %	12 %	0 %

I lyderpositionerne ("altid" og "aldrig") ser det ens ud for mænd og kvinder, men i de tre mellempositioner viser det sig, at generelt får kvinderne mere ud af forkyndelsen end mændene.

Ser vi på udbyttet af forkyndelsen i forhold til alder, viser der sig et klart mønster:

	Altid	De fleste gange	Cirka halvdelen af gangene	Sjældnere	Aldrig
Under 30 år	3 %	46 %	39 %	12 %	0 %
30 – 49 år	3 %	42 %	40 %	15 %	0 %
50 – 69 år	4 %	63 %	27 %	6 %	0 %
70 år eller derover	9 %	73 %	15 %	3 %	0 %

De ældste (70 år og derover) får tre gange så hyppigt "altid" meget ud af forkyndelsen i forhold til de yngste (under 30 år), og det hænder fire gange så hyppigt for de yngste, at de "sjældent" får meget ud af forkyndelsen i forhold til de ældste. Samme tendens ses i "de fleste gange" og "cirka halvdelen af gangene". Mønsteret er tydeligt: De yngste får mindst ud af forkyndelsen.

Der er ingen signifikans på, om tilhørerne bor i øst eller vest, men der er nogle signifikante udsving i forhold til land/by:

	Altid	De fleste gange	Cirka halvdelen af gangene	Sjældnere	Aldrig
Storbyer²⁶	4 %	47 %	36 %	12 %	1 %
Provinsbyer²⁷	4 %	54 %	32 %	10 %	0 %
Øvrige	4 %	58 %	30 %	8 %	0 %

Der er altså en svag tendens til, at de tilhørere, der bor i mindre byer og landområder, får mest ud af forkyndelsen.

Når det gælder tilhørernes uddannelsesmæssige baggrund, viser der sig også signifikante forskelle:

	Altid	De fleste gange	Cirka halvdelen af gangene	Sjældnere	Aldrig
Grundskole/folkeskole	3 %	65 %	25 %	7 %	0 %
Almen gymnasial uddannelse	2 %	50 %	37 %	11 %	0 %
Erhvervsuddannelse eller anden praktisk uddannelse	3 %	56 %	32 %	9 %	0 %
Kort videregående uddannelse (under 3 år)	4 %	61 %	28 %	7 %	0 %
Mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)	5 %	55 %	32 %	8 %	0 %
Lang videregående uddannelse (5 år eller derover)	6 %	44 %	35 %	15 %	1 %

Her er billedet lidt mere komplekst. De højst uddannede får dobbelt så ofte "altid" noget ud af forkyndelsen i forhold til de lavest uddannede. Til gengæld får 65 % af tilhørerne med grundskole som uddannelses-niveau "de fleste gange" noget ud af forkyndelsen, mens det tilsvarende tal er 44 % for tilhørerne med lang videregående uddannelse. Tallene for "cirka halvdelen af gangene" og "sjældnere" er det vanskeligere at se en tendens i.

Endelig vil vi se på, i hvilke typer af menigheder udbyttet er størst:

	Altid	De fleste gange	Cirka halvdelen af gangene	Sjældnere	Aldrig
Folkekirken	10 %	65 %	20 %	5 %	1 %
Valg- og frimenigheder	3 %	47 %	38 %	12 %	1 %
Dansk Oase	4 %	50 %	38 %	9 %	0 %
Missionshuse	2 %	52 %	35 %	11 %	0 %
Andre	11 %	61 %	23 %	6 %	0 %

Folkekirken og Andre topper, når det gælder udbytte af forkyndelsen. De to grupper har højest score i kategorierne "altid" og "de fleste gange" og de har lavest score i kategorien "sjældnere". De tre øvrige menighedstyper (valg- og frimenigheder, Dansk Oase og missionshuse) ligger næsten ens med laveste score i kategorierne "altid" og "de fleste gange" og med højeste score i kategorien "sjældnere".

"Andre" er sammenhænge som KFS, O&I, DIM m.fl. Her får tilhørerne altså relativt meget ud af

26 Hovedstadsområdet, Aarhus, Odense, Aalborg og Esbjerg.

27 Randers, Kolding, Horsens, Vejle, Roskilde, Herning, Helsingør, Hørsholm, Silkeborg, Næstved, Fredericia og Viborg.

forkyndelsen, måske fordi disse organisationer har tydelige, afgrænsede interesseområder og/eller veldefinerede målgrupper.

Tilhørerne får altså forholdsvis hyppigt meget ud af forkyndelsen, men der er markante forskelle afhængigt af køn, alder, uddannelse og menighedstype. *Hvad de får ud af forkyndelsen, så vi på i kapitel 5. Men hvad er det, der afgør, om de får meget ud af forkyndelsen eller ej? Det giver besvarelserne af to af de næste spørgsmål nogle af svarene på.*

I spørgsmål 14 spørges der til, hvad der har betydning i de tilfælde, hvor tilhørerne får meget ud af forkyndelsen. I spørgsmål 15 spørges der til, hvad der har betydning i de tilfælde, hvor de ikke får særlig meget ud af den. Eller spurgt på en anden måde: Hvad kan tilhørere og forkyndere gøre – og hvad skal de søge at undgå – for at udbyttet af forkyndelsen øges?

Respondenterne fik 9-12 muligheder at vælge imellem i de to spørgsmål, og de kunne afkrydse så mange af mulighederne, som de ville.

7.2 ÅRSAGER TIL, AT UDBYTTET AF FORKYNDELSEN ER STORT

De tre væsentligste faktorer, for at respondenterne får meget ud af forkyndelsen, er:

- At forkynderen er engageret og levende (78 %).
- At forkynderen virker troværdig (69 %).
- At tilhøreren selv er åben over for forkyndelsen (51 %).

Disse tre er interessante, fordi de to af dem peger på karaktertræk ved forkynderen, som har med vedkommendes fremtræden at gøre, mens dens tredje peger på det ansvar, som tilhøreren selv har for at få meget ud af forkyndelsen. Andre svarmuligheder, som fx at tilhøreren bliver følelsesmæssigt berørt eller tankemæssigt afklaret, får lavere prioritet.

Tilhørerne har altså stort fokus på forkynderens person, nemlig at han/hun er engageret, levende og troværdig. Dette ligger i tråd med det større fokus, der er på autoriteternes personlige egenskaber end før i tiden. Et par tilhørere udtrykker det på denne måde:

Det betyder normalt ikke noget for mit vedkommende, om præsten er specielt engageret. Men nu kender jeg præsten, og jeg ved, at der kører en lige linje fra hans personlighed og det, som foregår på prædikestolen. Han kommer altid hen og slår til en, han er altid meget engageret. Han brænder for sit fag, han er meget troværdig. (Mand, 31 år)

Senere spørger interviewer: Nu kender I præsten rigtig godt. Hvordan er det foregået, er det ham som har taget initiativ til at lære jer at kende? En af de interviewede svarer: Han har været god til at opsøge mig. Han kom og spurgte, hvad jeg lavede til at starte med, så fik vi en lille snak om det. Han er god til at snakke med folk, han er også god til at huske. Han ved, hvad alle laver. Han er god til at starte noget smalltalk. (Mand, 28 år)

Der lader til at være forskel på tilhørernes fortolkninger af forkynderens fremtoning afhængigt af, om de i forvejen har et indgående kendskab til ham/hende. I et tilfælde observerede vi en ret indadvendt forkyndelse, hvor der tilsyneladende ikke var den store øjenkontakt/kommunikation med tilhørerne, men fordi tilhørerne kendte til forkynderen i forvejen, så de "ud over" denne kommunikative barriere og havde med det samme fokus på de indholdsmæssige aspekter. Omvendt gælder det tilsyneladende, at for de tilhørere, der lyttede til en forkynder, de aldrig havde hørt før – eller måske kun en enkelt gang, var der langt større fokus på formen, sprog, stemmeleje ("han pillede for meget ved sin skjorte, var mikrofonen tændt m.v.")

Samtidig vælter tilhørerne altså ikke hele ansvaret over på forkynderne; de erkender tværtimod, at det i høj grad også drejer sig om, hvorvidt de selv er åbne – positive og imødekommende – over for forkyndelsen, og formodentlig også forkynderen.

I næste gruppe af faktorer, som er afgørende for, at respondenterne får meget ud af forkyndelsen, finder vi følgende:

- At prædikenen eller talen har en klar disposition (35 %).
- At tilhøreren selv er veloplagt (34 %).
- At tilhøreren afklares på det tankemæssige plan (30 %).

Her finder vi en faktor, som klart er forkynderens ansvar, nemlig at prædikenen eller talen har en klar disposition; en anden faktor, som er tilhøreres eget ansvar, nemlig om vedkommende er veloplagt; og en tredje faktor, som mere går på forkyndelsens *virkning*, nemlig om tilhøreren afklares på det tankemæssige plan. Den første og tredje af disse faktorer må formodes at have meget med hinanden at gøre, idet klar disposition befordrer tankemæssig afklaring. En tilhører udtrykker det på denne måde:

Det kan godt være det personlige, men det kan også bare være en anden vinkel. Jeg er sådan en – jeg skal helst også lige have det på en anden måde, eller jeg skal helst, det skal ikke være det samme ... Det kan også være – nogle gange er der jo nogle prædikanter, der simpelthen har fået så meget fra Gud – det behøver ikke at have så meget med min frelse at gøre. Det kan bare være enormt berigende pludselig at få noget at vide om jødedommen, som jeg aldrig nogensinde havde tænkt på. Og så på en eller anden måde – ja, jeg kommer måske ikke i himlen af det – men jeg bliver i hvert fald opbygget af det. (Kvinde, 39 år)

Det er interessant, at det betyder mere for tilhørerne at blive tankemæssigt afklaret (30 %) end at blive følelsesmæssigt berørt (23 %), selv om forskellen ikke er voldsom stor. Og igen er det værd at bemærke, at en tredjedel af tilhørerne "påtager" sig et medansvar for, at de får meget ud af forkyndelsen, fordi det afhænger af, om de er veloplagte, hvilket må formodes at handle om at være veludhvilet og at lytte med positive forventninger.

Den relativt høje frekvens (30 %) på "tankemæssig afklaring" kan meget vel korrespondere med det generelt høje uddannelsesniveau, som respondenter har, jf. afsnit 3.5.

Længst nede på tilhørernes vurdering af, hvad det skyldes, når de får meget ud af forkyndelsen, kommer:

- At tilhøreren bliver følelsesmæssigt berørt (23 %).
- At forkynderen er imødekommende (21 %).

Disse to faktorer er ikke uvæsentlige – idet mere end en femtedel af respondenterne har valgt at afkrydse dem; men de er altså mindre væsentlige end de øvrige. Dog kan det være svært at skelne imellem, at forkynderen er levende, engageret og troværdig, og at han er imødekommende – så måske nogle af de 21 % for imødekommende i virkeligheden skal tillægges de to topscorere.

Et par forkyndere giver i interviewene udtryk for, at fx enkelhed og integritet betyder meget for tilhørernes udbytte:

Hvor jeg tror, at hvis jeg har en tale, hvor jeg skal rundt og sige fem væsentlige ting, så tror jeg, at der er risiko for, at man ikke får ret meget med hjem, fordi der nu skal være fem ting, som man skal forholde sig til. Men hvis der er en ting, hvor jeg kan sige: det er det her, jeg gerne vil have, at du får med hjem i dag, så tror jeg på, at jeg i hvert fald har nemmere ved at formidle det på den måde. (Fritidsforkynder, 50 år)

Jeg tror, det er enormt væsentligt for en forkynders gennemslagskraft, at det, forkynderen fortæller noget om, faktisk er noget, man kan identificere sig selv med. Ikke at man skal sætte sig i alle tilhøreres sted. Man er jo ikke i alle tilhøreres sted. Det kan godt være, at der er nogen tilhørere, der ikke oplever det samme, men så får de nok noget ud af en anden, der kommer. Og der tror jeg, det er sådan, at hvis tilhørerne får en fornemmelse af, at det betyder faktisk noget for ham, der kommer med Helligåndens virkning, missionskaldet eller et eller andet. Det er rent faktisk noget, der i praksis

har en betydning for ham. Det er et spørgsmål om integritet. Man kan ikke sige ét og leve noget andet. Det bliver gennemskuet.

På den ene side handler det ikke om mig, når jeg står på talerstolen. På den anden side må jeg sige, hvis det rent faktisk er svært, fx med en synd, man falder i gentagne gange. Eller hvis jeg rent faktisk oplever, at det er en glæde, at vi kan tjene af nåde, eller hvad det nu kan være. Så giver det langt bedre gennemslagskraft, hvis tilhørerne kan fornemme, jamen, det er faktisk rigtigt, det han står og siger. Det er faktisk sådan, han oplever det. Og det hænger også igen sammen med, at hvis man ikke lever et kristent liv, så kan man heller ikke forkynde det, uden at det bliver gennemskuet. Du ved, de der hvide markeringspæle, der hedder vejpræster. De viser vejen, men de går den ikke selv. Vi griner lidt af det, men vi kender det jo godt med nogen, som viser en vej, men ikke selv går den. Det har man jo ikke respekt for. (Fritidsforkynder, 35 år)

7.3 ÅRSAGER TIL, AT UDBYTTET AF FORKYNDELSEN ER LILLE

Når det gælder det, som bevirker, at tilhørerne ikke får særlig meget ud af forkyndelsen, er de tre væsentligste faktorer:

- At forkynderen har en monoton stemmeføring (50 %).
- At tilhøreren er uoplagt (48 %).
- At forkynderen ikke virker troværdig (42 %).

Det er tankevækkende, at noget så elementært som stemmeføringen betyder så meget. Men det bekræftes af nogle af interview-personerne:

Han bruger kroppen meget, og det er han rigtig god til (...) Det hjælper ham til at fange folk – det her med, at han kan finde stemmelejet og have øjenkontakt. Han bevæger sig rundt på scenen, men ikke for meget. (Kvinde, 21 år)

Hun er god til at bruge sin stemme. Hun har sådan udsving på en god måde. Når hun læser op, når hun fortæller. Hun laver også pauser. Det er næsten ligesom en samtale, man lytter til. At hun har en samtale med en. Ligesom en lærer-elev. (Kvinde, 35 år)

Nogle af tilhørerne oplevede, at den forkynder, de netop havde hørt, havde et rigtig fint hverdagsdansk. Men de oplevede til gengæld, at kropssproget og stemmeføringen var distraherende.

I den forbindelse giver tilhørerne udtryk for, at de savner et mere visuelt udtryk, hvor budskaberne og det visuelle i højere grad går hånd i hånd. Forkynderen havde også en ret monoton stemme, og der mener tilhørerne, det ville have hjulpet, hvis der havde været flere visuelle hjælpemidler.

Det kan blive for indforstået og for teologisk. Der er nogen, som læser direkte op og ikke skifter toneleje: Det kan godt være, at indholdet er fint, men man bliver så træt, at man er faldet i søvn, inden man finder ud af det. (Kvinde, 37 år)

Tæt fulgt af den monotone stemmeføring kommer én, der falder tilbage på tilhørerne selv, nemlig om de er uoplagte. Dette uddybes af nogle af de interviewede tilhørere:

- Kan I sige noget om, hvad jeres indstilling var før prædikenen. Var I trætte, veloplagte...?
- Jeg var træt. Jeg vidste, jeg skulle være fokuseret i dag.
- Jeg var stresset. Det var, fordi jeg kom for sent ud af døren. Så jeg nåede lige at komme til prædikenen.
- Kunne I holde koncentrationen under prædikenen?
- Jeg tror, jeg havde et udfald, hvor jeg skulle spørge mig selv, hvor er vi henne nu? Men så samlede jeg godt op på det, også fordi han er så god en formidler, der samler op på tingene.

- Jeg tror, jeg var mest med på det første kvarter, så kan resten godt være lidt tåget. (Mand, 31 år, og mand, 21 år).

Noget dybere går den tredje faktor, da den handler om (manglende) troværdighed. Dette stemmer overens med, at netop troværdighed (når den er til stede) er den næstvigtigste for at få meget ud af forkyndelsen. En tilhører udtrykker det sådan:

Troværdighed er det der med, at man ikke bare siger: 'Det står i vers 1, og i vers 2 står der det og det, men at det er noget, man kan mærke, at prædikanten har arbejdet med. Så har jeg skrevet, at det skal være jordnært, men også at det skal være himmelvendt. Det er noget, der relaterer sig til min hverdag, det er noget, jeg kan bruge her og nu. Men at det er noget, som peger frem mod målet også, så man ikke bare hænger fast her. (Kvinde, 35 år)

De fire næste faktorer, som ifølge tilhørerne skyldes, at de ikke får særlig meget ud af forkyndelsen, er:

- At forkyndelsen ikke handler om tilhørernes hverdag (34 %).
- At talen eller prædikenen varer for længe (28 %).
- At taleren ikke har øjenkontakt med tilhørerne (26 %).
- At tilhøreren ikke er åben over for forkyndelsen (25 %).

Den første af disse faktorer er den samme, som vi mødte som første prioritet, da tilhørerne skulle karakterisere forkyndelsen (spørgsmål 11). Hvis forkyndelsen ikke relateres til tilhørernes hverdag, er det altså den fjerdehyppigste grund til, at de ikke får særlig meget ud af forkyndelsen. En tilhører udtrykker det sådan:

Jeg tror ikke, at det er tit, vi kommer hjem og siger, at det her, det er noget, vi bare lige kan omsætte i praksis. Jeg synes ikke, der er mange prædikener, der forholder sig til det liv, vi rent faktisk lever her i vores hverdag. Det synes jeg ikke, der er. Det er god, solid bibelforkyndelse, men der er ikke meget, der forholder sig til vores liv. (Kvinde, 35 år)

Den femtehyppigste er, at talen eller prædikenen varer for længe.

Øjenkontakten ser også ud til at betyde meget. Hertil knytter sig nok også forkynderens optræden og nærvær fra prædike- eller talerstolen. En af de interviewede forkyndere var særdeles levende i sit kropssprog, brugte kun stikord og fortalte historier om de mennesker, han har mødt. Tilhørerne hæftede sig ved, at han udtrykte stor glæde, engagement, og at forkynderen ikke brugte manuskript:

Det virker altid godt, når folk er frigjorte af deres manuskript. Ikke fordi folk ikke må have et manuskript med. Men det virker godt, at de ikke skal stå og kigge i det hele tiden. At man kan evne at huske noget. Når jeg underviser, så har jeg tit noget at støtte mig op ad, så har jeg tit noget med, jeg skal huske at sige. Han havde bare et stykke papir, og det var ikke stort. Og der stod ikke alt det, han sagde. (Kvinde, 46 år)

Endelig møder vi her – som i de faktorer, der var væsentligst for et stort udbytte – en erkendelse af, at hvis tilhøreren ikke er åben over for forkyndelsen, bærer han eller hun selv et ansvar for, at udbyttet ikke bliver så stort.

De sidste faktorer falder således ud:

- At tilhøreren mangler interesse for det, der tales om (22 %).
- At sproget er for indforstået (19 %).
- At der er støj i lokalet (18 %).
- At forkynderen ikke virker imødekommende (17 %).
- At jeg har vanskeligheder med overhovedet at lytte til længere taler (15 %).

Mest overraskende i disse sidste faktorer er det måske, at vanskeligheden med overhovedet at lytte til længere taler er den lavest rangerede faktor. Det tyder altså på, at tilhørerne er trænede i og vant til at lytte til længere taler, så det ikke i sig selv er et stort problem.

I interviewene med tilhørere nævnes også en forkyndelse, der har virket som overgreb, hvilket ikke blot giver et lavt udbytte af forkyndelsen, men et direkte negativt:

Jeg kan også huske, at forkyndelsen på et tidspunkt pegede meget på mig, altså på en dårlig måde: "Du duer heller ikke til noget, og du er også en synder", og så de sidste fem minutter: "Nå, ja Jesus er i øvrigt også død for dig". Nogle gange hørte jeg så ikke de sidste fem minutter, men måtte så gå ned og fortælle evangeliet til mig selv. Det oplever jeg ikke, at der er så meget af mere. Vi havde for nylig en forkynder, der gav os en tur med den der, og jeg måtte simpelthen gå, fordi jeg kunne ikke holde ud at høre på det. (Kvinde, 48 år)

Oplevelser med denne form for forkyndelse får kvinden til at ønske sig noget mere opbyggende forkyndelse:

Forkyndelsen kunne godt opbygge det noget mere. Jeg kunne godt bruge nogle flere Jesus-billeder. (Kvinde, 48 år)

Appendiks: Udbytte i forhold til alder

Det er ikke muligt at lave en krydskørsel på spørgsmål 14 eller 15 i forhold til tilhørernes alder (spørgsmål 2). Det skyldes, at respondenterne har haft frihed til at sætte mellem 1 og 12 krydser i spørgsmål 14 og 15, hvorfor de, der har sat mange krydser, ville få uforholdsmæssig stor indflydelse på vægningen i aldersgrupperne.

Men selvom en krydskørsel ikke er mulig, kan man få en *indikation* på, hvad alderen betyder for udbyttet, ved at fastfryse de fire aldersgrupperinger og derefter se på hvilke af svarmulighederne, der kommer hyppigst ud.

Nedenstående skemaer kan fx bruges af forkyndere, når de skal tale til forholdsvis aldershomogene grupper, fx unge under 30 eller ældre over 70. Ved at gå de enkelte kolonner igennem kan man danne sig indtryk af, hvad der betyder mest for hver af aldersgrupperne.

Spørgsmål 14: I de tilfælde, du får meget ud af forkyndelsen, skyldes det især (de udsagn, som er kommenteret nedenfor, er fremhævet med farve):

Under 29 år	30-49 år	50-69 år	Over 70 år
1. At forkynderen er engageret og levende	1. At forkynderen er engageret og levende	1. At forkynderen er engageret og levende	1. At forkynderen er engageret og levende
2. At forkynderen er troværdig	2. At forkynderen er troværdig	2. At forkynderen er troværdig	2. At forkynderen er troværdig
3. At du er veloplagt	3. At du er åben over for forkyndelsen	3. At du er åben over for forkyndelsen	3. At du er åben over for forkyndelsen
4. At du er åben over for forkyndelsen	4. At du er veloplagt	4. At du er veloplagt	4. At prædiken/tale har en klar disposition
5. At du afklares på det tankemæssige plan	5. At du afklares på det tankemæssige plan	5. At prædiken/tale har en klar disposition	5. At du er veloplagt
6. At du bliver følelsesmæssigt berørt	6. At du bliver følelsesmæssigt berørt	6. At du afklares på det tankemæssige plan	6. At du afklares på det tankemæssige plan
7. At prædiken/tale har en klar disposition	7. At prædiken/tale har en klar disposition	7. At forkynderen er imødekommende	7. At forkynderen er imødekommende
8. At forkynderen er imødekommende	8. At forkynderen er imødekommende	8. At du bliver følelsesmæssigt berørt	8. At du bliver følelsesmæssigt berørt

For alle fire aldersgrupper er der altså en indikation på, at det er vigtigst, at forkynderen er engageret og levende, mens det er næstvigtigst, at forkynderen er troværdig. Disse to kendetegn ved en forkyndelse, der giver stort udbytte, ser altså ud til at være uafhængige af tilhørernes alder, hvilket i sig selv er vigtigt at bemærke.

Forkynderens troværdighed er formodentlig en sag, der rører ved mange aspekter ved såvel forkynderen som forkyndelsen. Det kan handle om forkynderens integritet, hans eller hendes udstråling eller om, at tilhørerne kender vedkommende uden for forkyndelses-situationen, så de danner sig indtryk af, om der er en rimelig overensstemmelse mellem ord og handlinger i vedkommendes liv. Troværdighed kan også gå på forkynderens "funderethed" – vurderingen af, om forkynderen har dyb indsigt i bibelteksten og/eller menneskelivet.

At afklares på det tankemæssige plan og at blive følelsesmæssigt berørt ser ud til at være vigtigere for de to yngste alderskategorier end for de to ældste. Det kan være udtryk for, at de yngste tilhørere sætter større krav og ønsker flere tankemæssige udfordringer og samtidig lægger større vægt på gode, varme følelser. Forhold, som de ældste tilhørere ikke vægter så højt.

Til gengæld ses en indikation på, at de yngste tilhørere lægger mindst vægt på, at talen har en klar disposition, hvilket kan være udtryk for, at de yngste bedst kan kapere en fragmenteret, ustruktureret forkyndelse, mens de ældste sætter pris på klar struktur og disposition.

Spørgsmål 15: I de tilfælde, du ikke får særlig meget ud af forkyndelsen, skyldes det især (de udsagn, som er kommenteret nedenfor, er fremhævet med farve):

Under 29 år	30-49 år	50-69 år	Over 70 år
1. At du er uoplagt	1. At du er uoplagt	1. At du er uoplagt	1. At forkynderen ikke er troværdig
2. At taleren har en monoton stemmeføring	2. At taleren har en monoton stemmeføring	2. At taleren har en monoton stemmeføring	2. At taleren har en monoton stemmeføring
3. At forkynderen ikke virker troværdig	3. At forkynderen ikke virker troværdig	3. At forkynderen ikke er troværdig	3. At du er uoplagt
4. At forkyndelsen ikke handler om din hverdag	At forkyndelsen ikke handler om din hverdag	4. At forkyndelsen ikke handler om din hverdag	4. At talen/prædikenen varer for længe
5. At du mangler interesse for det, der tales om	5. At du mangler interesse for det, der tales om	5. At taleren ikke har øjenkontakt med tilhørerne	5. At du ikke er åben over for forkyndelsen
6. At talen/prædikenen varer for længe	6. At talen/prædikenen varer for længe	6. At du ikke er åben over for forkyndelsen	6. At taleren ikke har øjenkontakt med tilhørerne
7. At du ikke er åben over for forkyndelsen	7. At du ikke er åben over for forkyndelsen	7. At talen eller prædikenen varer for længe	7. At sproget er indforstået
8. At taleren ikke har øjenkontakt med tilhørerne	8. At taleren ikke har øjenkontakt med tilhørerne	8. At sproget er indforstået	8. At forkyndelsen ikke handler om din hverdag
9. At der er støj i lokalet	9. At forkynderen ikke virker imødekommende	9. At forkynderen ikke virker imødekommende	9. At der er støj i lokalet
10. At du har vanskeligheder med at lytte til længere taler	10. At sproget er indforstået	10. At du mangler interesse for det, der tales om	10. At forkynderen ikke virker imødekommende
11. At forkynderen ikke virker imødekommende	11. At der er støj i lokalet	11. At du har vanskeligheder med at lytte til længere taler	11. At du har vanskeligheder med at lytte til længere taler
12. At sproget er indforstået	12. At du har vanskeligheder med at lytte til længere taler	12. At der er støj i lokalet	12. At du mangler interesse for det, der tales om

Der ses her en indikation på, at monoton stemmeføring er lige hæmmende for alle aldersgrupper. Man kunne måske forvente, at de ældste bedst kunne kapere en monoton stemmeføring, men det ser altså ikke ud til at være tilfældet.

Det er overraskende, at dårlig øjenkontakt ser ud til at være mere hæmmende for udbyttet af forkyndelsen for de ældste end for de yngste. Vi har ikke nogen umiddelbar forklaring på denne forskel.

Det er markant, at indforstået sprog ser ud til at være mere hæmmende for de ældste end for de yngste. Måske skal forklaringen på dette findes i, at de yngste kommer i menigheder, hvor sproget ikke er så indforstået som der, hvor de ældste kommer. I så fald har de ældste dog ikke vænnet sig til det indforståede sprog, men oplever det fortsat som en faktor, der mindsker deres udbytte af forkyndelsen.

Det er ligeledes en markant indikation, at de yngste tilhørere finder det hæmmende for udbyttet af forkyndelsen, når de mangler interesse for det, der tales om. For de ældste derimod betyder det tilsyneladende ikke lige så meget, om de (i forvejen?) mangler interesse for det, der tales om. Det forhold kan minde forkyndere om, hvor meget det betyder at vække de yngstes interesse for talens tema, men det kan også sige noget om, at de ældste tilhørere ikke er så "kræsne".

7.4 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 7

Kvinder, ældre og folkekirkegængere får mest ud af forkyndelsen

Det viser sig altså, at generelt får kvinder mere ud af forkyndelsen end mænd. Dette kan skyldes, at forkyndelsen ikke appellerer lige så meget til det mandlige univers som til det kvindelige. Det kan også skyldes, at kvinder generelt har flere sproglige kompetencer end mænd. I begge tilfælde bør kirker, menigheder og missionshuse overveje, om der kan gøres mere for, at mændenes udbytte af forkyndelsen kan højnes.

Det viser sig også, at de yngste tilhørere får mindre ud af forkyndelsen end de ældre. Det er en udfordring for såvel de unge tilhørere som forkynderne. Naturligvis har de unge – som alle andre tilhørere – selv et ansvar for, hvor meget de får ud af forkyndelsen; men her finder vi det mest relevant at opmuntre alle forkyndere til at arbejde med form og indhold, så deres forkyndelse i størst mulig grad også appellerer til de yngste tilhørere.

Endelig viser det sig, at udbyttet af forkyndelsen i Folkekirken generelt er større end i valg- og frimenigheder samt missionshuse. Om det skyldes forkyndernes uddannelsesniveau, prædikenernes længde, tilhørernes motivation, anderledes forventninger eller åndelige forhold er det ikke muligt at udtale sig om ud fra undersøgelsen. Men dette delresultat sammen med flere andre i denne undersøgelse vidner om, at missionshusets forkyndelse generelt er under større pres end Folkekirken og dernæst fri- og valgmenighedernes.

Det handler formodentlig både om form og indhold, når missionshusets forkyndelse generelt er under pres. Det kan handle om lav prioritering af nogle af de indholdskategorier, som blev behandlet i kapitel 5, se fx afsnit 5.13. Det kan også handle om, at der savnes undervisning, som bl.a. kan være med til at skabe tankemæssig afklaring og overblik over bibelhistorien.

Både forkynder og tilhørere har ansvar for såvel stort som lille udbytte

Som det blev konstateret i afsnit 7.2 og 7.3, er det tilhørernes vurdering, at såvel forkynderen som tilhørerne har ansvar for, om formidlingen lykkes. Tilhørerne lægger ikke hele ansvaret på forkynderen, men påtager sig også selv et ansvar fx for at være åben for forkyndelsen og at være oplagt til at lytte. Dette forhold vidner om en gruppe tilhørere, som er deres ansvar bevidst, og samtidig giver de gode ideer til forkynderne om, hvad de kan gøre bedre.

Generelt har autoritetstabet, som har præget det danske samfund siden ca. 1970, også haft betydning for samspillet mellem forkynder og tilhørere. Hos den generation, som voksede op før det tidspunkt, var der generelt en stor autoritetstro i forhold til forkyndere. Nogle opfattede det næsten som syndigt at kritisere missionæren, prædikanten eller præsten. I dag er der langt tydeligere og veludtalte forventninger til forkynderen – og kritik af ham/hende, hvis forventningerne ikke indfries. Det indikeres også i det appendiks, som afslutter afsnit 7.3

Tilhørerne nævner noget så konkret som stemmeføringen som en af de vigtigste ting. Monoton stemmeføring nævnes som den væsentligste årsag til, at udbyttet af forkyndelsen bliver lille. Altså en sag, som forkyndere faktisk kan arbejde med og gøre noget ved.

Lidt mere diffust bliver det, når tilhørerne efterspørger engagerede, levende, troværdige forkyndere. Det er vigtigt at pointere, at en forkynder kan være sådan på flere forskellige måder. Det har formodentlig ikke noget at gøre med, at forkynderen optræder som en sprællemænd på talerstolen eller prædikestolen. Men det siger noget om, at forkynderens kvaliteter kommer indefra. Engagement og troværdighed kan nemlig ikke tillæres som noget rent ydre.

Undersøgelsen giver desuden baggrund for at fremhæve betydningen af, at tilhørerne arbejder på at være åbne og oplagte, når de lytter. Det handler om noget så elementært som at være veludhvilet og om noget så diffust som at være velvillig og åben – altså nogle personlige og indre forhold.

Udbyttet af forkyndelsen er nemlig ikke udelukkende en sag for forkynderne. Tilhørernes ansvar drejer sig – ud over det med at være udhvilet – om så forskellige ting som:

- generel velvillighed,
- møde op med passende forventninger, hverken for store eller for små,
- vilje til at gå i dialog med forkynderne,
- evne og visdom til at supplere forkynderen, fx i en mere fri afdeling af samværet,
- syn for, at det er værdifuldt at være i et *fællesskab* om forkyndelsen, hvor den eneste parameter ikke er, hvad jeg fik ud af det.

KAPITEL 8.

FORKYNDELSENS FORM OG TILRETTELÆGGELSE

Spørgsmål 16–23 i tilhører-spørgeskemaet rummer en række spørgsmål, som går på betydningen af nogle af rammerne omkring forkyndelsen samt betydningen af forkynderens måde at tilrettelægge forkyndelsen på. En del af spørgsmålene til forkynderne drejer sig også om disse forhold, der vil være i fokus i dette kapitel. Et par steder vil også data fra analysen af de 138 manus blive inddraget.

8.1 BETYDNINGEN AF DIASSHOW OG UDELTE PAPIRER

Spørgsmål 16: Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen bruger diasshow eller lignende?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
37 %	19 %	44 %

Brugen af fx powerpoint i forkyndelsen har vundet frem de senere år, og det ser da også ud til, at det har fået betydning for en stor gruppe, idet 44 % af tilhørerne anfører, at det har nogen eller meget stor betydning. På den anden side er der altså næsten lige så mange, nemlig 37 %, for hvem det har meget lille eller mindre betydning.

Ser man på aldersfordelingen, betyder det mest for de yngste tilhørere og mindst for de ældste. Der er en forskel på 14 procentpoints mellem dem. Dette faktum indikerer, at de, som forkynder for unge, bør lægge vægt på at bruge visuelle virkemidler.

På baggrund af disse tal kan man altså hverken sige, at tilhørerne finder det "livsvigtigt" eller "betydningsløst". Det er derfor ikke et "must", at forkynderen bruger diasshow, men for en stor gruppe er det tilsyneladende befordrende for forkyndelsen.

Tilhørerne giver dog udtryk for, at det er vigtigt, at slides bruges hensigtsmæssigt:

De var meget spredt de billeder, så var der børnebilleder, så var der lidelsesbilleder. Men det kan man kalde variation, men linjen var der måske ikke så meget. Jeg sidder selv og tænker på en hjemmeside, som jeg bruger til morgenandagt, hvor dem der har lavet den, har tænkt meget bibelhistorisk. Her var det mere showtime. (Mand, 44 år)

Hun brugte egentlig ikke powerpoint ret meget visuelt egentligt. Kun til at holde fast i det vigtigste, essensen af det, hun formidlede, og det, synes jeg faktisk, virkede godt på mig. Normalt foretrækker jeg egentlig, at der er noget visuelt, at der er nogle billeder, jeg kan se – og dermed bedre tage tingene til mig – men det manglede jeg ikke i dag, fordi hun, gennem sin facon og det verbale sprog, fik fortalt det på en god måde, så jeg også husker det. (Kvinde, 36 år)

Spørgsmål 25 (til forkynderne): Gør du brug af diasshow eller lign.?

Aldrig eller sjældent	Af og til	Ofte eller næsten hver gang
43 %	27 %	30 %

En forkynder fra interviewundersøgelsen anvender imidlertid sjældent powerpoint – med følgende begrundelse:

Jeg oplever som tilhører, at powerpoint distraherer mere, end det egentlig gavner. Og jeg oplever, at jeg kan have lige så meget fokus på budskabet, ved at der er en forkynder, der er til stede, og som taler til mig på et nutidigt sprog. (Fritidsforkynder, 35 år)

Spørgsmål 17 til tilhørerne: Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen uddeler papir med disposition, oversigt, spørgsmål eller lign.?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
56 %	18 %	26 %

Mens det havde meget lille eller mindre betydning for 37 % af tilhørerne med diasshow, er det tilfældet for 56 %, når det drejer sig om uddeling af papir med disposition, oversigt, spørgsmål eller lign. For blot 3 % har det meget stor betydning og for 23 % har det nogen betydning. Det ser altså ikke ud til at være en vigtig del af rammerne for det store flertal af tilhørere. Men de forkyndere, som finder det brugbart, kan modsat altså regne med, at omkring en fjerdedel af tilhørerne sætter stor pris på det. Og for resten af tilhørerne gør det formodentlig ingen skade! Der kan dog være nogle tilhørere, som aldrig har oplevet, at ark med disposition eller spørgsmål er blevet uddelt; disse tilhørere har naturligvis svært ved at vurdere, om de savner det.

Ser man på aldersfordelingen, betyder det mest for de ældste og mindst for de yngste at få papir. Det tilsvarende spørgsmål til forkynderne ser sådan ud:

Spørgsmål 26: Uddeler du papir med disposition, oversigt, spørgsmål eller lign.?

Aldrig eller sjældent	Af og til	Ofte eller næsten hver gang
70 %	25 %	5 %

Mens det har nogen eller meget stor betydning med uddelte papirer for 26 % af tilhørerne, hænder det kun i 5 % af tilfældene, at forkynderne uddeler den slags "ofte" eller "næsten hver gang". Noget kunne altså tyde på, at det kunne få betydning for et stort mindretal af tilhørere, hvis forkynderne oftere uddelte papir med disposition, oversigt, spørgsmål eller lign.

8.2 BETYDNINGEN AF EKSEMPLER

Spørgsmål 18 til tilhørerne: Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen bruger eksempler og billeder i sin forkyndelse?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
8 %	8 %	84 %

Her fremkommer et markant billede, idet brugen af billeder og eksempler i forkyndelsen har nogen eller meget stor betydning for 84 % af tilhørerne, mens det har meget lille eller mindre betydning for blot 8 %. Disse tal bekræfter det journalistiske slogan: *Don't tell it. Show it!* Ser man på aldersfordelingen, betyder det lige meget for alle under 70 år, mens det betyder lidt mindre for dem over 70.

Det er altså af overordentlig stor betydning i forkyndelsen for voksne, at prædikenen eller talen er krydret med eksempler og billeder. De gør budskabet synligt og forståeligt, og de er gode knager at hænge pointerne på, så de lettere huskes og integreres i hverdagens liv.

Hvordan står det så til med brugen af eksempler og billeder i den forkyndelse, som vi her analyserer? Det kan vi få svar på gennem besvarelsen af spørgsmål 19 til forkynderne samt gennem analysen af de 138 manus. Svarene og analysen falder sådan ud:

Spørgsmål 19 til forkynderne: I hvor høj grad bruger du eksempler og billeder i din forkyndelse?

I meget lav eller Lav grad	"Medium"	I høj eller Meget høj grad
10 %	21 %	69 %

69 % af forkynderne mener altså, at de i høj eller meget høj grad bruger eksempler og billeder i deres forkyndelse. Om det rent faktisk er tilfældet, siger undersøgelsen ikke noget om. Men lad os her forudsætte, at forkyndernes intention realiseres. Analysen af de 138 manus falder lidt lavere ud (59 %), men viser dog samme tendens.

Når man ser nærmere på forkyndernes uddannelsesmæssige baggrund, viser det sig, at de højest uddannede er flittigst til at bruge eksempler og billeder (70-75 % krydser i "høj eller meget høj grad"), mens de kortest uddannede gør det i mindre grad (47-60 % krydser i "høj eller meget høj grad").

Der viser sig også forskelle, når vi ser på de forskellige typer af forkyndere:

Spørgsmål 19: I hvor høj grad bruger du eksempler og billeder i din forkyndelse?

	I meget lav eller lav grad Gennemsnit: 10 %	Hverken/eller Gennemsnit: 21 %	I høj eller meget høj grad Gennemsnit: 69 %
Folkekirken	6 %	16 %	78 %
Valg- og frimenigheder	3 %	15 %	82 %
Dansk Oase	4 %	23 %	73 %
Missionshuse	15 %	26 %	59 %
Andre	9 %	27 %	64 %

Præsterne i Folkekirken samt valg- og frimenigheder mener altså, at de gør flittigere brug af eksempler og billeder end forkynderne i missionshusene mener, de gør.

Når disse tal sammenlignes med, hvor stor betydning tilhørerne tillægger brugen af billeder og eksempler, er det tankevækkende, at der er 15 % "tilbage" op til tilhørernes 84 %. Forkynderne skal på dette grundlag motiveres og opmuntres til – på en konstruktiv og naturlig måde – at bruge billeder og eksempler i forkyndelsen. Det sker, når det ikke er billederne eller eksemplerne, der påkalder sig opmærksomhed, men når de er tjenere for det budskab, som skal formidles.

8.3 BETYDNINGEN AF ERFARINGER

Spørgsmål 19 i tilhører-spørgeskemaet går på det, man kunne kalde forkynderens brug af det personlige vidnesbyrd:

Spørgsmål 19: Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen bruger egne erfaringer og oplevelser i sin forkyndelse?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
8 %	9 %	83 %

Her fremkommer et markant og – i forhold til spørgsmålet om eksempler og billeder – næsten identisk billede. For 83 % af tilhørerne har det nogen eller meget stor betydning, at forkynderen benytter sig af egne erfaringer og oplevelser, mens det har meget lille eller mindre betydning for 8 %. Forkynderens egne erfaringer og oplevelser har altså lige så stor betydning som brugen af billeder og eksempler. Og måske har de også den samme betydning, nemlig at gøre forkyndelsen synlig og livsnær.

Ser man på aldersfordelingen, betyder det stort set lige meget for alle aldersgrupper.

Ser man på den uddannelsesmæssige baggrund, betyder det også stort set lige meget for alle uddannelsesgrupper – med undtagelse af de længst uddannede, for hvem det betyder mindst.

Hvordan det så står til med brugen af det personlige vidnesbyrd i den forkyndelse, som vi her analyserer, kan vi få en pejling på gennem besvarelsen af spørgsmål 20 til forkynderne samt gennem

analysen af de 138 manus. Skønt de to spørgsmål ikke er formuleret helt ens, antages de her begge at udtrykke noget om, hvordan det står til med det personlige vidnesbyrd i forkyndelsen.

Spørgsmål 20: I hvor høj grad bygger din forkyndelse på dit eget liv med Gud og andre mennesker?

I meget lav eller lav grad	"Medium"	I høj eller meget høj grad
13 %	30 %	57 %

Hvis vi atter forudsætter, at forkynderne vurderer deres egen forkyndelse korrekt og – lidt velvilligt – tager de 30 % under "medium" med, så fylder det personlige vidnesbyrd noget eller meget i 87 % af tilfældene – tal der på opmuntrende vis korresponderer med den betydning, tilhørerne tillægger det.

Også her er der visse forskelle på, hvilke typer af forkyndere det drejer sig om:

Spørgsmål: I hvor høj grad bygger din forkyndelse på dit eget liv med Gud og andre mennesker?

	I meget lav eller lav grad Gennemsnit: 13 %	Hverken/eller Gennemsnit: 30 %	I høj eller meget høj grad Gennemsnit: 57 %
Folkekirken	9 %	36 %	55 %
Valg- og frimenigheder	4 %	33 %	63 %
Dansk Oase	16 %	27 %	57 %
Missionshuse	15 %	34 %	51 %
Andre	5 %	28 %	67 %

"Missionshus-forkyndere" og "Andre" skiller sig mest markant ud fra gennemsnittet: De første ved at de mener, at deres forkyndelse ikke i så høj grad bygger på deres eget liv med Gud og andre mennesker, mens de sidste mener, at deres forkyndelse i højere grad gør det.

De 138 manus vurderes noget mere negativt:

Udsagn: Denne tale eller prædiken rummer erfaringer eller oplevelser fra talerens/ prædikantens eget liv.

I meget lav eller lav grad	"Medium"	I høj eller meget høj grad
48 %	26 %	26 %

I 48 % af prædikenerne eller talerne optræder erfaringer og oplevelser i meget lav eller lav grad, mens de i 52 % af tilfældene gør det i nogen eller i (meget) høj grad. I nogle tilfælde vil forkynderen ganske vist ikke skrive egne erfaringer og oplevelser ind i manus, men mere spontant føje dem til, når talen eller prædiken holdes; men alligevel er tallene tankevækkende.

Informanterne er lidt uenige om, hvorvidt forkyndelsen skal være personlig. En 31-årig tilhører begrundet et mindre fokus på det personlige med, at:

Det handler meget om teksten, så er det andet sekundært. Der er nogle præster, som gerne vil fortælle om deres liv omkring prædikener. Det er ikke noget jeg kan bruge til noget.

En 21-årig tilhører oplever det til gengæld modsat:

Det må jeg indrømme, det kan jeg godt komme til at savne. At der var nogle flere hverdageksemples, noget jeg kan forholde mig til. Det bliver meget teoretisk forkyndelse. Du skal gøre sådan og sådan. Men hvordan skal jeg gøre det i mit liv – rent praktisk? Så ja, det kunne jeg godt savne.

Forkynderne har også lidt delte meninger om brugen af personlige erfaringer samt eksempler:

Men jeg ved bare; jeg har hørt så mange gange, at når man kommer ned fra en prædiken eller undervisning, altså folk husker jo det personlige. For en måneds tid siden fortalte jeg noget om mit eget bønsliv, at jeg var dårlig til at be'. Det er jo det, folk husker fra den søndag. Det er i hvert fald det, jeg får respons på, når folk kommer hen. Fordi de kunne genkende sig selv. Det er så god kommunikation, hvis man kan gi' noget af sig selv. (Lønnet forkynder, 48 år)

En anden forkynder bruger ikke direkte sit personlige liv i forkyndelsen; mere sine erfaringer med troen, og hvad vedkommende har oplevet med Gud:

Forkyndelsen bygger på mit liv, min tro og på det, jeg har oplevet. Og det er typisk ikke beretninger om, hvad jeg har oplevet med Gud, det vil det typisk ikke være, men det, jeg har lært ud af det, er jo det, jeg bygger på det, jeg siger. Det er ikke, fordi jeg ikke vil sige noget om mig selv, jeg vil også gerne sige, at det har jeg kæmpet med, men ikke den her malende beretning af, hvad jeg nu oplever på det og det tidspunkt. Det er det typisk ikke. (Fritidsforkynder, 50 år)

8.4 BETYDNINGEN AF AKTUELLE BEGIVENHEDER

Spørgsmål 20 til tilhørerne: Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen inddrager lokale, nationale og internationale begivenheder i sin forkyndelse?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
23 %	26 %	51 %

I forhold til de to foregående spørgsmål ser det ud til, at tilhørerne ikke finder det lige så vigtigt, at forkynderen inddrager lokale, nationale og internationale begivenheder, altså at forkynderen aktualiserer forkyndelsen i forhold til begivenheder, som tilhørerne genkender fra internettet, aviser og tv. Der er blot 8 % (af de 23 % og af de 51 %), som tillægger den faktor meget lille eller meget stor betydning, men 84 % tillægger den mellem "mindre" og "nogen" betydning.

I hvor høj grad det så hænder, at forkynderen inddrager lokale, nationale og internationale begivenheder i forkyndelsen, kan vi få et fingerpeg om gennem besvarelsen af spørgsmål 21 i forkynder-spørgeskemaet:

Spørgsmål 21 til forkynderne: I hvor høj grad inddrager du lokale, nationale og internationale begivenheder i din forkyndelse?

I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
36 %	35 %	29 %

Blot 5 % (af de 36 %) af forkynderne svarer "i meget lav grad", og blot 3 % (af de 29 %) svarer i "meget høj grad", mens 92 % tillægger det mellemstor betydning. Der ser således ud til at være en pæn overensstemmelse mellem tilhørernes ønsker og forkyndernes praksis på dette felt.

Når man ser nærmere på forkyndernes uddannelsesmæssige baggrund, viser det sig, at de højest uddannede er flittigst til at inddrage lokale, nationale og internationale begivenheder (20 – 39 % krydser i "høj eller meget høj grad"), mens de kortest uddannede gør det i mindre grad (7 – 13 % krydser i "høj eller meget høj grad").

Når forkyndernes besvarelse af spørgsmål 19 og 21 sammenholdes, viser det sig altså, at de højest uddannede også har den mest konkrete forkyndelse. Man kunne måske have forventet, at lægmandsforkynderne var mest konkrete, men det er de altså ikke. I hvert fald ikke, når forkynderne selv skal vurdere det.

Inddragelse af aktuelle begivenheder kan fungere på forskellige niveauer i forkyndelsen. De kan være små markører for, at "præsten læser også avis" eller som en hjælp til at løsne op ved at få

tilhørerne til at trække på smilebåndet. Men aktuelle begivenheder kan også bruges som stof, der direkte kommenteres i prædikenen eller som eksempler på, at gudsordet har relevans ind i tiden.

8.5 BETYDNINGEN AF BIBELFORTÆLLING

Spørgsmål 21 til tilhørerne: Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen lægger bibelfortælling ind i sin forkyndelse?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
9 %	14 %	77 %

Med bibelfortælling tænkes der i denne sammenhæng ikke blot på referencer til Bibelen, men på kortere eller længere genfortælling – med personligt præg – af bibelske beretninger og fortællinger.

Tendensen i besvarelsen er nok så markant. Ofte forbinder vi bibelfortælling med forkyndelse for børn, så at 77 % af de voksne tilhørere tillægger bibelfortællingen nogen eller meget stor betydning, er både overraskende og glædeligt. Blot 9 % tillægger bibelfortællingen meget lille eller mindre betydning.

Ser vi på aldersfordelingen, viser det sig, at de yngste og de ældste tilhørere lægger størst vægt på bibelfortælling i forkyndelsen. 81 % af tilhørerne under 30 har krydset for ”nogen eller meget stor betydning”, og 86 % af tilhørerne over 70 har gjort det samme. De tilsvarende procenter for de 30-70-årige ligger på 70-76 %.

Ser vi på tilhørernes uddannelse, er det markant, at bibelfortællingen har størst betydning for lavest uddannede (op til 83 % krydser for ”nogen eller meget stor betydning”) og mindst betydning for de højest uddannede (ned til 68 % krydser for ”nogen eller meget stor betydning”).

Den har også større betydning for kvinder end for mænd. Henholdsvis 80 % og 73 % krydser for ”nogen eller meget stor betydning”.

Undersøgelsen siger intet om, *hvorfor* bibelfortælling tillægges så stor betydning for forkyndelsen for voksne; men forklaringen kan måske være, at denne ældgamle formidlingsform har fået ny relevans i en tid fyldt med skærme, der rummer ufattelige mængder af billeder, som *andre* har lavet. Det, fortællingen kan, er derimod at skabe indre billeder samtidig med, at den skaber en unik erfaring af, at når man *hører* sammen, så *hører* man *sammen*.

Lad os sammenligne disse tal med forkyndernes vurdering af, i hvor høj grad de lægger bibelfortælling ind i forkyndelsen.

Spørgsmål 22 til forkynderne: I hvor høj grad lægger du bibelfortælling ind i din forkyndelse?

I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
25 %	32 %	43 %

Her viser der sig store spring mellem det, tilhørerne ønsker og det, forkynderne (mener, at de) leverer. Det har langt større betydning for tilhørerne. 77 % af tilhørerne mener, at det har nogen eller meget stor betydning, mens kun 43 % af forkynderne mener, at det præger deres forkyndelse i høj eller meget høj grad.

At der er en efterspørgsel efter bibelfortælling i prædikenen, vidner et af interviewene om:

Jeg tænker meget form. Jeg savner nogle gange mere undervisning, men det er ikke i prædikenen, jeg tænker, det skal være. Så derfor tænker jeg, at en prædikant tør bruge sig selv, være autentisk, tør bruge selvironi, være sig selv som det menneske, man er. Det er ikke bare information, det går igennem et menneske. Så tænker jeg, at det skal være med en fortælling, som det i dag. Ligesom i dag skal man bruge fortællingens magi”. (Mand, 44 år)

8.6 BETYDNINGEN AF DIALOG

Spørgsmål 22 til tilhørerne: Hvilken betydning har det for dig, at der undervejs eller efterfølgende er en dialog mellem forkynder og tilhørere?

Meget lille eller mindre betydning	Hverken/eller	Nogen eller meget stor betydning
26 %	19 %	55 %

Disse svar er også tankevækkende, fordi de dokumenterer mindst to ting: For det første, at der er en gruppe på godt og vel halvdelen af tilhørerne, som tillægger det nogen eller meget stor betydning med dialog undervejs i prædikenen/talen eller efterfølgende. For det andet, at der er en gruppe på cirka en fjerdedel, for hvem det ikke har stor betydning, ja, for nogle af disses vedkommende måske er decideret ubekvemt.

Ser vi på aldersfordelingen, er der ikke de store udsving. De 50-69-årige lægger størst vægt på det (60 % svarer "nogen eller meget stor betydning"), men tilhørerne under 50 og over 70 år lægger lidt mindre vægt på det (52 % svarer "nogen eller meget stor betydning").

Ser vi på den uddannelsesmæssige baggrund, er tilhørerne med lang videregående uddannelse eller en erhvervsuddannelse mindst interesseret i dialog (henholdsvis 49 % og 48 % svarer "nogen eller meget stor betydning"). I de øvrige uddannelsesgrupper svarer mellem 55 % og 63 % "nogen eller meget stor betydning".

Lad os sammenligne disse tal med forkyndernes tilsvarende vurdering.

Spørgsmål 28 til forkynderne: Lægger du dialog med tilhørerne ind i din forkyndelse (undervejs eller efterfølgende)?

Aldrig eller sjældent	Af og til	Ofte eller næsten altid
48 %	32 %	20 %

Ser vi på forkyndernes alder og erfaring, viser der sig et tydeligt billede, hvor de mindst erfarne og de yngste forkyndere i højest grad indlægger dialog i deres forkyndelse. 33 % af forkynderne med 0-9 års erfaring gør det ofte eller hver gang, mens ca. 15 % af forkynderne med mere end ni års erfaring gør det ofte eller næsten altid. 47 % forkynderne, der er under 30 år, gør det ofte eller næsten altid, mens 10 % af forkynderne over 50 år gør det ofte eller altid. Fremtidens forkyndere – de yngste – lægger altså større vægt på dialogens plads i forkyndelsen.

I forhold til, at godt halvdelen af tilhørerne tillægger dialogen nogen eller meget stor betydning, står der noget tilbage at ønske i forhold til forkynderne, idet blot 20 % gør det ofte eller næsten altid – mens 32 % dog gør det af og til.

Spørgsmålet om dialog i forbindelse med forkyndelsen har fyldt en del i interviews med såvel tilhørere som forkyndere.

Nogle få giver udtryk for, at de ikke ønsker dialog før, under eller efter talen. Nogle af informanterne understreger derimod vigtigheden af *den indre dialog*, dvs. at prædikanten med sin prædiken kan sætte specifikke tanker i gang. Der udtrykkes ikke umiddelbart behov for en fælles dialog, hvor man skal være på. En informant beskriver, hvordan Folkekirken form – på den gode måde – ikke lægger op til dialog:

Jeg har fundet rigtig meget hvile i Folkekirken netop pga. formen. Jeg kan være mere mig selv uden at skulle være så meget på og synge lovsang osv. Jeg synes, det er rigtig godt. (Mand, 31 år)

Han forsøger også at beskrive, hvad han forstår ved det: Han synes ikke, tilhørerne skal snakke sammen to og to, men:

Det skal skabe en dialog inde i mit hoved. Så det der kommer fra ham, det kan knyttes an til min livsverden. Så jeg ikke sidder og tænker, hvad har det med mig at gøre. Men at det taler direkte ind i

mit liv. Men det skal være så tilpas åbent, budskabet, så jeg kan komme med min egen forståelse og så stadig være med. Jeg mener, at lærestykker, de har det med at lukke hele tiden. (Mand, 31 år)

Andre tilhørere derimod, synes rigtig godt om dialog før, under eller efter talen:

Der hvor det trosmæssigt giver mig noget, det er der, hvor der også er dialog. (Mand, 67 år)

Man kunne godt gøre det mere. Jeg har oplevet et sted, at man brugte et kvarter på det [efter talen]. Der skulle man lære det. Og prædikanterne synes, at det var rart, at der kom noget respons eller kom nogle kommentarer. Det blev bedre implementeret. (Kvinde, 51 år)

Vi har haft noget lignende på et tidspunkt. At prædikanten kom med et oplæg, og så sad vi i grupper og diskuterede. Så trak man nogle svar ud fra de forskellige borde, og så fortsatte man oplægget et stykke tid igen. Vi manglede prædikanter i den periode, samtalemøder kaldte vi det. Og det har betydet, at frimodigheden er blevet større, selvom vi ikke har det mere – nu er der flere, der spørger om noget. (Kvinde, 54 år)

Ved et af de ti besøg benyttede forkynderen sig undervejs af den form at tale i 10-15 minutter, hvorefter der var indlagt en snak på ca. fem minutter, hvor tilhørerne talte sammen ved bordene. Det spillede en stor rolle for, at tilhørerne kunne holde koncentrationen undervejs:

Jeg synes, det var godt med de der små breaks, man havde. Så skulle man lige snakke i en gruppe i stedet for bare at lytte hele tiden. (Kvinde, 23 år)

Tilhørerne er dog ikke nødvendigvis vant til megen dialog i forbindelse med forkyndelsen – og det er under alle omstændigheder ikke noget, de selv er med til at tilrettelægge, men det er noget, der skal tages initiativ til fra forkyndernes side. De forkyndere, der gør det, begrundet det fx sådan:

Jeg synes, det er vigtigt at få inddraget folk, og det har måske noget med min egen måde at se de her missionshusfællesskaber på. Min oplevelse er, at man hører forkyndelsen, og så snakker man om, hvad man ellers har lavet siden sidst i kaffepausen bagefter, hvor det ikke rigtig bliver noget, man får snakket om. Så derfor kan jeg godt lide at starte med et spørgsmål meget bredt. Og få folk sporet ind på, hvad er det egentligt, vi skal være sammen om nu, og så få dem inddraget i den her samtale og så gøre det mere naturligt og snakke om de her bibelske tekster, og hvad betyder det egentlig for os. Så det bliver sådan noget hverdagsagtigt noget og noget lige så naturligt som at snakke om, hvad man sidst har købt nede i Brugsen, eller hvad man synes om fodbold for tiden. Hvor det hele kommer ned på et alment menneskeligt niveau, frem for at det bliver sådan noget, som en eller anden har fortalt fra en talerstol, og så forholder vi os til det. (Lønnet forkynder, 32 år)

Som den eneste af de ti forkyndere indledte vedkommende en traditionel tale med et indledende spørgsmål og inviterede efterfølgende tilhørerne til dialog. Dialogen var en del af selve talen og ikke bare noget, der indgik som en del af den efterfølgende snak. Begge tilhørere oplevede den dialogbaserede forkyndelse som en klar undtagelse. For dem begge betød den dialogbaserede forkyndelse, at de blev "fanget".

En anden forkynder blev spurgt: *Du sætter en del fokus på at have dialog i grupper – hvordan har folk reageret på det?* Vedkommende svarer:

Det har jeg kun fået positive tilbagemeldinger på. Det har jeg. Jeg blev opmærksom på, at ikke alle synes, det er fedt med grupper. Så har jeg øvet mig i at sige, at en gruppe kan også være et menneske. Man kan godt tænke selv. Jeg får næsten altid respons – ikke fra ret mange, sådan er det jo – fra

nogen, der siger, at det var rigtig godt. Jeg oplever, at mange flere gør det, især når jeg nævner det for mødelederen, når vi skal aftale mødet på forhånd, hvor de siger, jamen, det er vi vant til: at have dialog. (Fritidsforkynder, 52 år)

Men også for nogle af forkynderne selv betyder dialogen før og efter talen meget. Den betyder dels noget for bedre at kunne forberede sig på, hvem man skal tale til, dels som en feedback og evaluering. Den forkynder, som i videst udstrækning tilstræber at lære sin målgruppe bedre at kende, siger det på denne måde:

Når mødelederen kontakter mig – så spørger jeg: Hvem er I? Så spørger jeg også, når jeg kommer lidt tættere på datoen. Der er stor forskel på, hvor meget jeg får at vide. Det er ikke altid, jeg får så meget at vide: Hvad er det for en gruppe? Hvilke temaer har de kørt med? Jeg prøver at hive så meget ud af mødelederen som muligt. Efterhånden med erfaringen kender jeg jo også lidt til de områder, hvor jeg skal ud. En eller anden historie. Jeg prøver at stikke fingeren i jorden. (...) Jeg kunne godt tænke mig et bedre kendskab til målgruppen, at dem, der arrangerer møderne ville gå mere ind i at ville noget med de der møder. Det tænker jeg simpelthen er lidt, at der er sådan lidt for meget maskineri over det. Nå ja, vi skal have lagt et program, og nu skal vi have en taler ud, der vil sige noget om et eller andet. Eller lad dem selv vælge (...) At de tænker noget mere over i forhold til de her møder: Hvad er det lige præcis, forkynderen skal komme med? (Fritidsforkynder, 52 år)

Altså, man får jo ikke meget feedback som forkynder. Jeg oplever jo ikke, at folk sidder og sover til møderne. Hvis det er det første succeskriterium, så er det jo godt nok. Men ellers får vi jo ikke særlig meget feedback. Så som regel er det positiv feedback, jeg får. Feedback er ikke noget, jeg har stort behov for (...) men det ved jeg godt, at der er nogen, der har. (Fritidsforkynder, 52 år)

8.7 BETYDNINGEN AF INTERNETTET

Spørgsmål 23 til tilhørerne: Hvor tit hører du kristen forkyndelse på internettet, så som podcast el. lign.?

Mindst en gang om ugen	Mindst en gang om måneden	Sjældnere	Aldrig
10 %	17 %	43 %	30 %

Det kan være en udfordring for en gennemsnitlig præst eller fritidsforkynder i Danmark, når det i dag er så let via internettet at høre og se en prædiken af en af dem, som for tiden regnes for verdens bedste forkyndere. Konkurrencen er hård, kan man sige.

Men hvor mange benytter sig af det elektroniske alternativ? Af de 1785 tilhørere er det trods alt kun 10 %, der hører kristen forkyndelse via internettet en gang om ugen, men 17 % gør det mindst en gang om måneden. 43 % gør det sjældent og 30 % aldrig. For næsten tre fjerdedele af tilhørerne er forkyndelse via internettet altså meget sjældent brugt.

De 27 %, som benytter internettet flittigt til dette, er aldersmæssigt fordelt sådan:

Op til 30 år	35 %
30-49 år	24 %
50-69 år	21 %
70 år eller derover	27 %

Ikke overraskende er de yngste de flittigste brugere af internettet, men der er ikke et kæmpe-spring til de øvrige aldersgrupper; især er det værd at bemærke, at de ældste tilhørere er de næst-flittigste brugere af internettet, hvad angår at lytte til forkyndelse.

Når der krydskøres på de øvrige parametre, viser det sig, at der ikke er nogen nævneværdige udslag på køn, geografi og uddannelse.

8.8 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 8

Billeder, eksempler, egne erfaringer og begivenheder er vigtige

Vi kan samlet konkludere, at det har overordentlig stor betydning for tilhørerne, at forkynderen benytter billeder og eksempler samt egne erfaringer og oplevelser i forkyndelsen, mens det har lidt mindre betydning at inddrage lokale, nationale og internationale begivenheder.

Der ser ud til at være et behov for at motivere og inspirere forkyndere til at bruge egne erfaringer og oplevelser i forkyndelsen, forudsat det ikke sker for at bringe forkynderen selv i centrum (og det er en fare!) Det personlige vidnesbyrd skal altid være tjener for det budskab, som skal formidles.

Bibelfortællingen bør oprustes

I forhold til den betydning, tilhørerne tillægger bibelfortællingen i forkyndelsen, står det sløjt til med forkyndernes praksis, idet blot 43 % gør det i høj eller meget høj grad. Så det ser ud til, at der er en opgave i at motivere, inspirere og give praktisk hjælp til forkynderne på dette felt!

At genfortælle Bibelens beretninger på en levende og relevant måde er ikke noget, man bare kan, fordi man er kommet i bibelstærke sammenhænge hele sit liv. Det er en formidlingsform, som man kan have større eller mindre naturtalent for; men som man i alle tilfælde kan blive bedre til gennem vejledning, undervisning og træning.

Dialogens betydning

Skønt denne undersøgelse har fokus på den monologiske forkyndelse, efterlyser mange af tilhørerne, at det monologiske kombineres med det dialogiske. Flere af forkynderne kunne også ønske sig flittigere dialog før og efter, at talen er holdt. Det gælder især i de tilfælde, hvor forkynderen "kommer på besøg". Tilhørere og forkyndere har derfor i fællesskab et ansvar for at lægge op til dialog – formelt eller uformelt.

Samtidig skal der også skabes plads for de – relativt få – tilhørere, som føler sig ubekvemme ved at deltage i dialoger før, under og efter talen. De skal ikke tvinges ind i samtaler, de ikke ønsker at være med i. Hensynet til dem kan fx varetages ved, at de gives mulighed for personlig refleksion, samtidig med at andre taler sammen.

Det er også vigtigt at udvikle en form for dialogisk monolog. Det kan indebære, at forkynderen skiftevis – så at sige – stiller sig på Guds side og tiltaler tilhørerne og stiller sig på tilhørernes side i en fælles henvendelse til Gud i form af glæde, lovprisning, protest eller bøn.

Endelig kan det nævnes, at en øget interaktion også kan ske på mange andre måder end ved den klassiske dialog. "Responsblokke", hvor tilhørerne får mulighed for at reagere på forkyndelsen, fx ved at udføre en aktiv handling som at skrive noget ned, søge forskellige former for forbøn eller på anden vis respondere på forkyndelsen, vil give tilhørerne mulighed for at gå i dialog med budskabet.

Forkyndere bør frekventere forkyndelse på internettet

Konkurrencen fra internettet ser ikke ud til at være voldsom stor p.t., men noget tyder på, at den vil øges i de kommende år. Af samme grund bør danske forkyndere, for hvem det ikke er en sproglig barriere, også frekventere de steder på internettet, som er mest søgt af unge fra miljøerne. – Ikke fordi danske forkyndere skal kopiere amerikanske eller tyske, men fordi det giver en større forståelse for, hvad især de yngste tilhørere også ser og lytter til.

KAPITEL 9.

HVILKEN BETYDNING HAR FORKYNDELSEN FOR TILHØRERNE?

I spørgsmål 27 i tilhørerundersøgelsen rejses spørgsmålet om, hvor stor betydning forkyndelsen har i forhold til andre åndelige kilder.

9.1 FORKYNDELSENS PLADS I FORHOLD TIL ANDRE KILDER

Respondenterne blev bedt om at svare på, hvilke tre – ud af 11 – muligheder, der betød mest for dem. Svarene faldt sådan ud:

1. Forkyndelse ved lægmandsforkyndere (fritidsprædikanter, missionærer etc.)	47 %
2. Forkyndelse ved præster	46 %
3. Kristne fællesskaber generelt	39 %
4. Samvær i mindre grupper (bibelkreds, klynge, celle etc.)	37 %
5. Bøn	33 %
6. Bibellæsning	32 %
7. Salmer, lovsang	30 %
8. Kristen undervisning, fx bibeltimer, alfakursus	23 %
9. Andet: Bibelcamping, samtaler med venner, kristen litteratur, bibelskole, forkyndelse på nettet	8 %
10. Samtaler med en åndelig vejleder	6 %
11. Meditation	2 %

Det springer i øjnene, at forkyndelse ved lægmandsforkyndere og præster topper listen. Det viser sig i øvrigt også, at 16 % af respondenter har sat kryds ud for *både* svarmulighed 1 og 2.

Respondenterne kan naturligvis føle sig underlagt et vist forventningspres, efter at de har brugt flere minutter på at udfylde et spørgeskema om forkyndelse, til så også at svare, at forkyndelsen er deres vigtigste åndelige kilde. Hertil kommer den fejlkilde, at det netop er dem, for hvem forkyndelse betyder meget, som har besvaret spørgeskemaet, mens de, for hvem forkyndelsen ikke betyder lige så meget, har haft tendens til at undlade at besvare det.

Det er også værd at bemærke, at forkyndelse ved lægmandsforkyndere og præster scorer næsten lige højt. Der ses ingen tendens til, at den ene betyder væsentligt mere eller mindre end den anden. Dette betyder naturligvis ikke, at forkyndelsen ved lægmænd og præster betyder lige meget for den enkelte respondent; men at respondenterne *totalt* set finder de to grupper af forkyndere lige betydningsfulde.

Samtidig er der også meget andet, som har åndelig betydning for respondenterne. Forkyndelsen er så vist ikke den eneste kilde.

Som nummer 3 og 4 kommer to, som har med det kristne fællesskab at gøre. 39 % finder det kristne fællesskab generelt, og 37 % finder samvær i mindre grupper, mest betydningsfuldt. Naturligvis er der tale om et overlap, for forkyndelse ved lægmandsforkyndere eller præster er jo også en del af det

kristne fællesskab generelt; men alligevel finder 37 % det værd at afkrydse det kristne fællesskab generelt, formodentlig fordi det har en værdi *ud over* selve forkyndelsen. Vi ser også, at samværene i de små grupper har stor betydning.

Som nummer 5 og 6 kommer bøn (33 %) og bibellæsning (32 %). Spørgsmålet er stillet på en sådan måde (*Set over de sidste to år, hvad har så betydet mest for dig?*), at det også skulle sige noget om respondenternes *praksis*. Om det er tilfældet, kan vi ikke vide med sikkerhed.

Salmer og lovsang viser sig også at have en vis betydning (30 %), ligesom kristen undervisning (23 %) har det. Den sidste gruppe kan ikke altid adskilles fra forkyndelse, så reelt har "formidlingen af et bibelsk budskab i overvejende monologisk form" en meget høj samlet score.

Derefter følger et fald i betydningsprocent. Samtaler med åndelig vejleder ligger på 6 % og meditation på 2 %. Bibelcamping, samtaler med venner, kristen litteratur, bibelskole, forkyndelse på nettet, som ligger i gruppen "Andet," har en samlet score på 8 %.

Tilhørerne, som blev interviewet, kan fx udtrykke sig således om forkyndelsen i forhold til andre åndelige kilder:

Og så kan du sige, at en del af forkyndelsen er prædikenen, men det sker også tit, at det, du går hjem med, kommer ikke fra prædikenen, men det kommer måske fra ens medkristne, der har sagt noget i et vidnesbyrd eller en sang, måske en sang med netop noget visuelt. (Mand, 47 år)

Og jeg må sige, at hvis vi ikke havde "ordet frit", så ville jeg nok finde et andet sted. Jeg kan simpelthen ikke leve uden det. Jeg synes, at jeg får så mange guldkorn, og det er ikke, fordi prædikanterne gør det dårligt, det handler slet ikke om det. Men det er bare et eller andet med, at det er talt fra hjerte til hjerte. (Kvinde, 39 år)

En af tilhørerne understregede ret hurtigt i interviewet – og reelt som den eneste i interviewene – at prædikenen ikke er det vigtigste i en gudstjeneste. For hende er det lige så vigtigt med fx fællesskabet i lovsangen:

Prædikenen er en blandt flere vigtige elementer. Lovsangen betyder lige så meget som prædikenen for mig. Jeg har ændret mig i det. Tidligere skulle lovsangen få mig i stemning, sådan har jeg det ikke længere. Det er nok, fordi lovsang og bøn er hverdag derhjemme, så når jeg kommer derhen, så tænker jeg bare: Fedt, nu står du ikke alene derhjemme. Nu er vi nogle stykker. Og så er der musik på. Det er noget, der er kommet i de senere år, men det er lige så meget Guds arbejde i mit liv. At det er gået fra at være en opvarmning til at være: Yes, nu står jeg sammen med en flok foran Guds trone. Derhjemme står jeg bare mig selv. For mig er det blevet et flow med derhjemme. (Kvinde, 43 år)

En anden tilhører giver udtryk for, at netop en prædiken ændrede hans tilgang til bibellæsning som en vigtig åndelig kilde:

Jeg fik tænkt over, at det var dumt, at jeg gik glip af en masse ved ikke at læse i min bibel hver dag. Forkynderen fik vendt den dårlige samvittighed til en "det er et helt fantastisk festmåltid, du går glip af". Han fortalte en masse vidnesbyrd om det, han havde oplevet med bibellæsning. Så der var noget, som flyttede sig. Det fornyede en praksis. Det var meget berigende. Det var noget, vi fik set på video flere gange. Vi tog den med op til nogle venner i sommerhus, så det blev givet videre. Jeg tænkte lige på det i går. Og tænkte på noget af det, han sagde. (Mand, 41 år)

9.2 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 9

Forkyndelsen betyder meget

Selv når der tages højde for de forbehold, som er nævnt ovenfor, er det i projektets optik opmuntrende, at forkyndelsen har så stor betydning for de fleste respondenter. Forkyndelsen af Guds ord har (fortsat) en stor plads i det bagland, som de 11 organisationer repræsenterer. Det er et stærkt udgangspunkt, når projektets mål er at fremme *mere god forkyndelse*.

Bøn og bibellæsning står for svagt

Bøn og bibellæsning har fortsat nogen – men ikke stor – betydning for respondenterne. Vi synes, de relativt lave procenter giver anledning til at rejse nogle spørgsmål: Når kun en tredjedel anfører bøn og bibellæsning som væsentlige åndelige kilder, skyldes det så, at svarerne har svært ved at koncentrere sig om bøn og bibellæsning, men man lettere kommer af sted til gudstjeneste eller møde? Skyldes det et stresset livsmønster, for få tilgængelige hjælpemidler eller slet og ret for lav motivation? Og hvad kan der i givet fald gøres for at fremme bøn og bibellæsning? Måske det skulle tages mere med – i opmuntringens form – i forkyndelsen?!

Det er også vigtigt at skelne imellem bibellæsning og bøn, fordi forkyndelsen trods alt minder mere om bibellæsningen, end bønnen gør. Man kan fx bedre forestille sig, at et kristent menneske kan "overleve" åndeligt set, dersom forkyndelsen har afløst bibellæsningen, end hvis den har afløst bønnen.

Ikke desto mindre er der for os at se en meget vigtig sammenhæng mellem bøn og bibellæsning på den ene side og forkyndelse på den anden side. Hvad betyder det fx for modtagelsen af forkyndelsen, hvis tilhørerne ikke i nævneværdig grad for- og efterbearbejder forkyndelsen i deres personlige bønsliv? Eller udtrykt positivt: Der vil givetvis være et større åndeligt udbytte af forkyndelsen, dersom tilhørernes bøn blev en næsten selvfølgelig praksis omkring forkyndelsen.

Forkyndelse på nettet har nok et stykke på vej afløst de traditionelle andagtsbøger. I det hele taget er den klassiske andagt under heftig forandring i disse år. Derfor er det også her vigtigt, at kampen ikke føres for at bevare en tidsbestemt form for "andagtsstund", men at der arbejdes på at udvikle nye former i form af læsemakkerskab, bedegrupper og lytten til bibelteksten i indtalte lydudgaver.

Forkyndelsen skal også lægge op til samt motivere og hjælpe tilhørerne til selv at møde bibelteksten. Måske vil mere bibelundervisning give smag på det og motivere for at gå videre selv.

Desuden er der den sammenhæng mellem forkyndelse og bibellæsning, at det bliver vanskeligt at give en bibelsk bedømmelse af forkyndelsen, hvis man ikke selv læser i Bibelen. Derimod vil der opstå en positiv spinnoff-effekt, når forkynderen og en flok bibellæsende tilhørere møder hinanden.

Man kan overveje, om det forhold, at forkyndelsen står stærkt, mens den personlige bøn og bibellæsning står svagt, er udtryk for en form for åndelig dovenskab. Måske er det mere nærliggende for tilhørerne at "tørre deres åndelige liv af" på forkynderne, mens de er for tilbageholdende med at tage ansvar for det selv, fx via bøn og bibellæsning.

I hvert fald er det frugtbart, når bedende og bibellæsende tilhørere lytter til forkyndelse og kommer i interaktion med forkynderen. Udbyttet vil normalt blive større for begge parter. Der kommer flere relevante spørgsmål fra tilhørerne. Der bliver mere at dele med hinanden, og hvis tilhørerne selv er bibellæsere, vil disse kunne give forkynderen et mere kvalificeret mod- og medspil.

KAPITEL 10.

MANDLIGE OG KVINDELIGE FORKYNDERE

De 11 organisationer, som står bag *Projekt God Forkyndelse*, har forskelligt syn på ordningen med kvindelige præster eller forkyndere. Desuden er der internt i organisationerne – fra person til person – forskel i synet på denne sag. Nogle finder det problematisk med ordningen med kvindelige præster, men ikke med kvindelige forkyndere i øvrigt. Andre finder det problematisk såvel med ordningen med kvindelige præster som med kvindelige prædikanter på linje med de mandlige.

Det er derfor et følsomt område at spørge ind til. Vi valgte ikke desto mindre at gøre det, da det er en sag, der jævnligt diskuteres i disse organisationer, og da det er væsentligt at pejle sig ind på, om respondenterne mener, der er forskel på mandlig og kvindelig forkyndelse, og i givet fald hvilke forskelle der er.

10.1 FORSKELLE OG LIGHEDER MELLEML DE TO KØN

Spørgsmål 25 i tilhørerundersøgelsen lyder: *Lytter du til både kvindelige og mandlige forkyndere?* 62 % svarede ja. 38 % svarede nej. De fleste tilhørere lytter altså til såvel kvindelige som mandlige forkyndere, mens et stort mindretal kun lytter til mandlige forkyndere.

Af de 62 %, som lytter til både kvindelige og mandlige forkyndere, er der flere:

- kvinder end mænd (10 procentpoints forskel),
- tilhørere over 50 år end under 50 år (17 procentpoints forskel),
- i Vestdanmark end i Østdanmark (20 procentpoints forskel).

Når vi spørger de 62 %, om de oplever en forskel på kvindelige og mandlige forkyndere, svarer 66 % nej og 34 % ja. Flertallet af dem, der lytter til både kvindelige og mandlige forkyndere, mener altså ikke, der er nogen (nævneværdig) forskel, mens et stort mindretal på 34 % mener, at der er forskel.

Når vi så spørger disse 34 %, hvori forskellene består, fremkommer følgende svar. På samme vis som ved de øvrige åbne spørgsmål er svarene kondenseret og samlet i grupper med fælles kendetegn. Her nævnes de seks forskelle, som nævnes hyppigst:

Kendetegn:	Kvinder taler mere til følelserne/ Empatisk	Mandlige forkyndere kommer dybere ind i teksten/ Mere bibelundervisning	Forskellen i embedet er det vigtigste	Der er forskel – sundt at lytte til begge køn	Kvinder taler mere forståeligt
Så mange % nævner dette:	40 %	17 %	6 %	4 %	3 %

En femtedel af dem, der mener, at der er forskel på kvindelige og mandlige forkyndere, vurderer altså, at forskellen er så lille, at den ikke spiller nogen rolle. Desuden er der en gruppe på 40 % (som repræsenterer 126 respondenter), der mener, at kvinder taler mere til følelserne, og at de er mere empatiske. Endvidere er der en gruppe på 17 %, som mener, at mandlige forkyndere kommer dybere i teksten og giver mere bibelundervisning.

De forskelle, der fremkommer her, er næsten klassiske. Vi skal huske, at flertallet af respondenter ikke mener, at der er forskelle (som spiller nogen rolle). Men nogle oplever altså disse forskelle.

Af de 40 % respondenter, som mener, at kvinderne taler mere til følelserne, er 61 % kvinder, mens 39 % er mænd. Af de 17 % respondenter, som mener, at mandlige forkyndere kommer dybere i teksten og giver mere bibelundervisning, er 57 % kvinder, mens 43 % er mænd. Det viser sig altså, at det fortrinsvis er kvinderne, der oplever disse klassiske forskelle, måske fordi de generelt er mere følsomme end mænd.

Når vi spørger *forkynderne*, viser der sig nogle forskelle af samme type. Tre eksempler:

- 1) 59 % af de kvindelige forkyndere giver udtryk for, at deres forkyndelse har en tydelig evighedsdimension, mens den tilsvarende procent for de mandlige forkyndere er 82 %.²⁸
- 2) 81 % af de kvindelige forkyndere giver udtryk for, at det har nogen eller meget stor betydning at bruge egne erfaringer og oplevelser i forkyndelsen, mens den tilsvarende procent for de mandlige forkyndere er 55 %.
- 3) 39 % af de kvindelige forkyndere giver udtryk for, at de ofte eller næsten hver gang har sparring med andre om deres forkyndelse, mens det kun gælder for 20 % af mændene.

Som et kuriosum kan det nævnes, at de kvindelige forkyndere i gennemsnit bruger kortere tid på at forberede deres forkyndelse, end mændene gør. 15 % af kvinderne og 1 % af mændene bruger mindre end to timer, mens 19 % af kvinderne og 34 % af mændene bruger mere end 8 timer på at forberede sig. Om mændene er mindre effektive eller mindre overfladiske end kvinderne, giver undersøgelsen intet svar på.

10.2 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 10

Alle de 11 organisationer har officielt en praksis, som åbner for kvindelig forkyndelse blandt voksne tilhørere. Men der findes – især blandt enkeltpersoner og grupperinger – et bredt kontinuum for, hvorledes og i hvilke kontekster det bør praktiseres.

Men da det er en praksis, der findes – i nogle af organisationerne i forholdsvist stort omfang – bør der også tages hånd om såvel de kvindelige som de mandlige forkyndere, og det bør konstant overvejes og drøftes, hvordan man bedst udnytter den større bredde i forkyndelsesstil, som det – i hvert fald i en del tilhøreres optik – giver. Uden at forskellene mellem kvindelig og mandlig forkyndelse overdrives eller overeksponeres.

28 Procentsatserne på kvindelige forkyndere er baseret på et nominelt lille antal kvindelige forkyndere: ca. 10 % af den samlede mængde forkynderrespondenter, altså ca. 40 personer.

KAPITEL 11.

FORKYNDERENS FORBEREDELSE

I dette kapitel vil vi se på de dele af forkynderens forberedelse, som ikke er omtalt i de foregående kapitler.

11.1 HVORDAN FORBEREDER FORKYNDEREN SIG?

Spørgsmål 13: Hvor lang tid bruger du typisk på at forberede en prædiken eller tale, som du skal holde første gang?

Mindre end 2 timer	Mellem 2 og 5 timer	Mellem 5 og 8 timer	Mere end 8 timer
2 %	24 %	41 %	33 %

Disse tal vidner om, at de 406 forkyndere generelt foretager en grundig forberedelse af deres forkyndelse. Tre fjerdedele af dem bruger mere end fem timer på at forberede en prædiken eller tale, som de skal holde for første gang.

Der er ingen statistisk signifikans på forberedelsestiden i forhold til forkynderens *alder* eller *erfaring*, ej heller i forhold til *antallet af prædikener/taler pr. år*.

Hvad angår de forskellige grupper af forkyndere, viser der sig følgende forskelle – når vi samler til to svarmuligheder:

	Mindre end 5 timer Gennemsnit: 26 %	Mere end 5 timer Gennemsnit: 74 %
Folkekirken	33 %	67 %
Valg- og frimenigheder	14 %	86 %
Dansk Oase	22 %	78 %
Missionshuse	22 %	78 %
Andre	35 %	65 %

Det viser sig altså, at præster i valg- og frimenigheder forbereder sig længere tid på en tale, som de skal holde for første gang, end gennemsnittet. Præster i Folkekirken samt Andre forbereder sig kortere tid end gennemsnittet, mens forkyndere i Dansk Oase og missionshusene forbereder sig nogenlunde gennemsnitligt.

Spørgsmål 14: Hvor stor en del af din forberedelse går med at udlægge, forstå eller grunde over de bibelttekster, der indgår i din forkyndelse?

Hovedparten	Halvdelen	Under halvdelen	Ved ikke
35 %	45 %	13 %	7 %

Disse tal vidner om en flok forkyndere, som – efter eget udsagn – bruger megen tid på at forsøge at trænge ind i de bibelttekster, der indgår i deres forkyndelse. Mere end en tredjedel bruger hovedparten af forberedelsestiden på dette, og op imod halvdelen bruger halvdelen af tiden dertil. Det betyder, at den forkyndelse, der lyder i de kirker, menigheder og missionshuse, som undersøgelsen retter sig imod – i hvert fald når det gælder forkyndernes optagethed af de bibelske tekster – er Bibel-funderet.

En af forkynderne, som blev interviewet, fortalte, at vedkommende bruger fem-otte timer på forberedelsen, hvoraf den største del går med at summe over teksten. Men hvis der er tale om et nyt emne, kan der sagtens bruges mere tid på det. (Ansæt forkynder, 48 år)

Spørgsmål 15: I hvor høj grad benytter du opslagsbøger, kommentarer og andre bøger i din forberedelse?

I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
15 %	16 %	69 %

Det viser sig altså, at 69 % af forkynderne i høj eller meget høj grad benytter opslagsbøger, bibelkommentarer og andre bøger i deres forberedelse. 15 % gør det i lav eller meget lav grad.

I vores tid, som generelt er præget af stor brug af internettet, er det derfor interessant at sammenligne spørgsmål 15 med spørgsmål 16:

Spørgsmål 16: I hvor høj grad benytter du internettet i din forberedelse?

I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
48 %	19 %	33 %

Forkynderne gør altså i mindre grad brug af internettet end af bøger. Det ses fx af de i alt 48 %, som bruger internettet i lav eller meget lav grad, mens den tilsvarende procent for bøger var 15 %. 69 % bruger bøger i høj eller meget høj grad, men den tilsvarende procent for internettet er 33 %.

Aldersfordelingen mellem dem, der bruger internettet i høj eller meget høj grad, viser – ikke overraskende – at når det gælder forberedelsen, bruger de yngste internettet mest.

Hvilke hjælpemidler – i form af bøger, tidsskrifter og hjemmesider mm. – bruger forkynderne så? Det fremgår af følgende oversigter over de 406 forkynderes besvarelser af spørgsmål 17 og 27.

Den suveræne topscorer blandt internetsider er bibelselskabet.dk/brugbibelen. Ud over de gængse søgemaskiner nævnes:

- biblehub.com
- biblos.com
- jesusnet.dk
- blueletterbible.org
- tvp.dbi.edu
- desiringgod.com
- biblearchaeology.org
- dendanskesalmebogonline.dk

Af øvrige hjælpemidler nævnes:

- tegninger
- fysiske ting
- videoklip
- kort øvelse / samtale
- billeder
- whiteboard / tavle
- bøger og blade

Ét er imidlertid at benytte diverse hjælpemidler i sin forberedelse. Noget andet – og formodentlig endnu vigtigere – er den del af forberedelsen, som handler om at lære sine tilhørere at kende. Her må man forvente, at der er forskel på situationen for en lokal præst, der forkynder for omtrent den samme flok uge efter uge, og så en mere eller mindre omrejsende forkynder, som taler til mange forskellige grupper i løbet af et år. Den lokale præst får i langt højere grad helt naturligt opbygget et kendskab til tilhørerne, mens den omrejsende forkynder i højere grad skal opsøge dette kendskab.

Spørgsmål 18: I hvor høj grad sætter du dig ind i netop de tilhøreres liv og situation, som du skal forkynde for ved en bestemt anledning?

I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
11 %	26 %	63 %

53 % af forkynderne sætter sig i *høj grad* ind i netop de tilhøreres liv og situation, som de skal forkynde for ved en bestemt anledning. Hertil kommer 10 %, som gør det i *meget høj grad*.

Når trods alt 11 % svarer, at de ikke i så høj grad sætter sig ind i tilhørernes liv og situation, kan det enten skyldes, at nogle forkyndere får dette kendskab "automatisk" eller, at nogle har en lille interesse / motivation for det.

Lad os gå lidt dybere i disse tal og se, hvilke forkyndere der lægger mest vægt på at sætte sig ind i tilhørernes situation:

Spørgsmål 18: I hvor høj grad sætter du dig ind i netop de tilhøreres liv og situation, som du skal forkynde for ved en bestemt anledning?

	I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
Folkekirken	7 %	21 %	72 %
Valg- og frimenigheder	7 %	11 %	82 %
Dansk Oase	18 %	25 %	57 %
Missionshuse	13 %	35 %	52 %
Andre	5 %	25 %	70 %

Det viser sig altså, at forkyndere i missionshusene (samt Dansk Oase) lægger mindre vægt end gennemsnittet på at sætte sig ind i tilhørernes situation, mens de øvrige grupper gør det i højere grad end gennemsnittet. Men generelt er niveauet højt, da det om alle grupper gælder, at mere end halvdelen lægger vægt herpå i høj eller meget høj grad.

En af de interviewede forkyndere giver udtryk for, at fornemmelsen for målgruppen kommer ved at prøve at se en tilhører for sig. Vedkommende har også sig selv og sit eget liv med i forkyndelsen, men er tilbageholdende med at bringe sig selv aktivt i spil, fordi vedkommende først og fremmest opfatter sig selv som budbringer:

Jeg står i en høreres tjeneste, og det skal ikke fedtes ind i, hvordan jeg nu oplever det. Jeg er godt klar over, at der er et moment af det, at forkynderen også skal være et vidne, og det sker engang imellem; men så undskylder jeg det næsten. Og siger: ja, nu må I undskylde, at jeg fortæller lidt fra mit eget liv. Fordi jeg synes egentlig ikke – hvad rager det folk? Og de skal jo ikke være optagede af mig og mit liv. De skal være optagede af ham, jeg taler om. Jeg kan da godt sommetider inddrage, fx forleden talte jeg med en person, men jeg er også lidt tilbageholdende, fordi det kunne jo være, de kendte vedkommende. Det skal man være lidt varsom med. (Præst, 60 år)

Et meget væsentligt element – når man vurderer det ud fra en åndelig vinkel – er bønnens plads i forkyndernes forberedelse. Derom drejer spørgsmål 23 sig.

Spørgsmål 23: I hvor høj grad er bøn til Gud en del af din forberedelse?

I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
10 %	22 %	68 %

50 % af forkynderne svarer "i høj grad" og 18 % svarer "i meget høj grad". Disse procenter siger ikke noget om, hvor meget *tid*, forkynderne bruger på at bede for deres forkyndelse, men om, hvor stor *betydning*, de tillægger bønnen. Nu kan man godt forestille sig, at nogle – i teorien – tillægger bønnen

stor betydning, men ikke – i praksis – drager konsekvenserne deraf i form af et aktivt bønsliv. Men modsat må man også forvente, at når 68 % i en anonym undersøgelse, hvor der ikke er grund til at ”snyde sig frommere end man er”, angiver, at bønnen betyder så meget, at så bedes der givetvis en del, når forkynderne forbereder sig.

En kørsel viser ingen nævneværdige forskelle på de forskellige typer af forkyndere (præster i div. menighedstyper samt frivillige forkyndere etc.), hvad dette angår. Men der er en signifikant forskel, når man ser på forkyndernes alder:

Spørgsmål: I hvor høj grad er bøn til Gud en del af din forberedelse? I forhold til alder

	I meget lav eller lav grad	Hverken/eller	I høj eller meget høj grad
op til og med 29 år	17 %	11 %	72 %
30 – 49 år	14 %	33 %	53 %
50 – 69 år	5 %	20 %	75 %
70 år eller derover	8 %	11 %	81 %

De 30 – 49 årige lægger altså væsentlig mindre vægt på bøn end såvel de, der er yngre og – især – de, som er ældre.

Et sidste – noget mere lavpraktisk – forhold vedrørende forberedelsen fremkommer i spørgsmål 24:

Spørgsmål: Hvilken form for manuskript benytter du dig mest af?

Fuldt manuskript, som jeg ikke holder mig nøje til	Fuldt manuskript, som jeg holder mig meget nøje til	Stikordsmanuskript	Andet	Mind-map
44 %	27 %	19 %	7 %	3 %

Den mest brugte form for manus er altså ”Fuldt manuskript, som jeg ikke holder mig nøje til”. Dernæst kommer ”Fuldt manuskript, som jeg holder mig meget nøje til”. Dernæst kommer stikordsmanuskript, og ganske få bruger mindmap. 7 % har ikke kunnet finde sig hjemme i nogle af disse fire kategorier, eller også har de været usikre på, hvad de konkret betyder.

Der er ingen statistisk signifikans på formen for manus i forhold til forkyndernes alder.

En af tilhørerne siger sådan om forkyndernes manus:

Der er nogen, som har stikord, og andre har et helt skrevet manuskript. Og der, hvor de har et helt manuskript med, der mangler man noget kontakt, synes jeg nogle gange. Stikord kan være fint. Jeg synes det er vildt, man kan klare sig uden stikord. Men det bliver meget nærværende og hverdagstro. Og det er det, som jeg kan bruge til noget. (Kvinde, 37 år)

En af de ti forkyndere fra interviewundersøgelsen holdt en tale på ca. tre kvarter i missionshuset. Vedkommende havde på forhånd skrevet nogle stikord ned, men ellers opstod det meste i situationen, hvor forkynderen lagde mærke til, hvor folk var henne. I forberedelsen bruger vedkommende det meste af tiden i bøn og overvejelse over, hvordan talen kan være relevant for folk i deres hverdag:

Når jeg forbereder mig, prøver jeg tit at finde de oplevelser, der illustrerer en pointe. Der laver jeg som regel lige en note på dem, jeg har snakket med. Men jeg tror ikke, at der er et møde, hvor jeg ikke får en indskydelse. Det er ikke sådan, at jeg fører alting ind. Jeg har en disposition, men det er ikke altid, at det lige kører efter den. Der kan godt komme nogle sving. Og der kan faren nogle gange være, at det bliver lidt længere, end man lige havde regnet med. Det er nogle gange det, der sker. (Lønnet forkynder, 57 år)

En anden forkynder udtaler sig om, hvordan det fungerer at bruge mindmap:

Jeg har tidligere brugt fuldt manuskript og har været en lille smule frustreret over det, fordi jeg har aldrig været god til at bruge det. Jeg har altid skrevet det ud og læst det godt igennem. Jeg har behov for øjenkontakt, så der var det en stor lettelse at bruge mindmap på iPad. Jeg har hele tiden hele arket foran mig. (...) Jeg har overblikket hele tiden og kan holde øjenkontakt hele tiden. Jeg virker ikke afhængig af mit manuskript. Nogle siger til mig, at det er vildt, at du kan prædike uden manuskript, men det er altså en sandhed med modifikationer. Det er selvfølgelig godt forberedt, jeg holder altid prædikenen for mig selv og gør det gerne flere gange, fordi når jeg ikke skriver min prædiken ud flere gange, så har jeg behov for at sige det. Det har jeg faktisk altid – også da jeg brugte fuldt manuskript. Det har været svært for mig at vænne mig til at stå foran mennesker. Jeg improviserer også undervejs. Jeg åbner mig også for Helligånden – om der er nogen, der har behov for at høre noget bestemt. (Præst, 34 år)

Tilhørerne til denne forkynder oplever, at mindmappen giver den fordel, at forkynderen får mere overblik og struktur over forkyndelsen, som især kan være positivt, hvis man er en forkynder, der bruger mange ord. En tilhører vurderer det sådan:

Han skiftede til mindmap for halvandet år siden. Ellers havde han brugt fuldt manuskript, men han fandt ud af, at han kunne få bedre struktur på ved at have det lidt mindmap-agtigt på sin iPad. Jeg kan huske, at jeg sagde til ham efter to-tre gange, uden at jeg vidste, at han havde skiftet, at han har fået mere struktur på det. Man kan miste overblikket ved at have alt for mange detaljer, og han har mange ord. (Mand, 44 år)

En af de ti interviewede forkyndere har arbejdet eksplicit med sit kropssprog:

Går mit kropssprog imod det, jeg siger? Virker jeg låst og ufri? Og det er sådan nogle ting, der faktisk har gjort en meget stor forskel for mig. I starten af min forkynderrejse oplevede jeg meget, at der opstod noget indre dialog, noget tvivl om, hvorvidt det her, det holder. Det her er da vist noget lort, det her, jeg har fået lavet. Det kan man jo lige pludselig blive ramt af. Og så var det i hvert fald min tendens - det var at lukke helt ned. Det vil sige, jeg sagde det, jeg havde skrevet, men min krop viste lidt noget andet, og så blev det jo også lidt noget lort. Det var selvfølgelig sandt nok, det, der blev sagt, men min krop troede ikke rigtigt på det. Og det er jo lidt sådan, at det som forkynderen viser med sit kropssprog, instruerer jo også lidt tilhørerne i, hvad de skal gøre. Hvis forkynderen er monoton, så instruerer man jo tilhørerne i at være det samme. Man spejler jo formidleren. Så det har gjort en stor forskel for mig. (Præst, 36 år)

Vi medtager herunder eksempler på, hvordan fire af forkynderne forbereder sig:

Præst, 60 år:

- Begynder præcist ni dage før, læser teksten, brainstormer og skriver indfaldene ned i stikord.
- Nedskriver mulige salmer.
- Læser Præsteforeningens prædikenvejledning – ligegyldigt hvem, der er afsender. For at blive inspireret.
- Læser N.T. Wrights kommentarer og yderligere en kommentar.
- Læser andre prædikener og prædikenudkast.
- Gennemgår teksten med konfirmanderne. Det er faktisk ofte først der, prædikenen bliver til.
- Vælger salmer og folk, der skal læse.
- Gennemgår teksten på græsk.
- Skriver prædikenen og printer.
- Arbejder med åbningshilsen + kirkebøn.
- Gennemgår teksten igen.

- Læser på prædikenen, retter til og smider ud. Reducerer til 5 A4-sider.
- Forestiller sig stemningen til gudstjeneste.
- Læser evangelieteksten igen
- Skriver mere ind i prædikenen.
- Kigger prædikenen igennem igen og printer manus ud.
- Beder af og til for prædikenen.

Forkynderen arbejder med et særdeles gennemtænkt og fuldt manuskript. Fordelen ved det, oplever han, er, at formuleringerne kan gennemtænkes:

De kan komme til at stå mere fyndige, korte, klare, præcise. Det er et middel til, at du ikke kører i floskler og kører i vanesprog. Du tvinger dig selv hele tiden til at spidsformulere det, du vil sige. Det, tror jeg, er en fordel.

Fritidsforkynder, 27 år

- Begynder med en bøn.
- Læser teksten.
- Læser i bibelkommentarer.
- Læser teksten igen.
- Begynder en skriveproces.
- Øver teksten igennem for sig selv mundtligt for at finde ordene.
- Har fuldt manuskript, men bruger det ikke – mere som en backup.
- Powerpoints kommer først ind i slutningen af processen, hvor manuskriptet brydes op i afsnit.
- Har af og til en, som hun sender manuskriptet til, men ikke så ofte mere, fordi hun er blevet mere sikker.
- Forkynderen går lidt frem og tilbage med sit manus og bruger ikke en bestemt tid på forberedelse, men savner dog generelt tid til sin forberedelse.

Lønnet forkynder, 32 år

- Forberedelsen begynder i bøn.
- Dernæst læser han selv bibelteksten og noget baggrundslitteratur.
- Undgår at udarbejde et fuldt manuskript, fordi han som regel ikke kan finde rundt i det.
- Slår som regel op i opslagsværk, fx Bibelværk for menigheden eller Lohses Store Bibelleksikon.
- Skriver ikke stikord, men begynder at genfortælle teksten ud fra, hvad han selv havde læst.

De mellem to og fem timer, der bruges på forberedelse, bruges altså af denne forkynder først og fremmest på at læse baggrundslitteratur og på bøn.

Fritidsforkynder, 50 år

Forkynderen beskriver processen omkring forberedelse (der tager mere end 8 timer) således:

- Begynder i god tid (typisk flere uger før).
- Så vil der typisk være et eller andet, som man skal læse op.
- Bruger noget tid på at summe over det, dernæst udarbejde disposition.
- Skriver manuskriptet på 2-4 timer, så det er færdigt ca. en uge før. Aldrig aftenen før.
- Manuskriptet gennemlæses igen.

Forkynderen siger, at vedkommende sjældent sætter sig ind i tilhørernes situation – med den begrundelse, at det ofte er "en blandet skare", der møder op.

En gruppe af forkyndere mødes hvert halve år til en prædikenworkshop med fokus på temaer til forkyndelsen for den kommende tid.

11.2 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 11

Grundig, åndelig forberedelse

Data i kapitel 11 viser, at forkynderne foretager en grundig og åndelig forberedelse af deres forkyndelse. 74 % bruger fem timer eller mere på at forberede en prædiken eller tale, der skal holdes for første gang. 80 % af forkynderne bruger hovedparten eller halvdelen af forberedelsestiden på at forstå eller grunde over de bibeltekster, der indgår i deres forkyndelse. 63 % sætter sig i høj eller meget høj grad ind i deres tilhøreres liv og situation. Og bøn til Gud er i høj eller meget høj grad en del af forberedelsen for 68 % af forkynderne. Det er opmuntrende tal – selv hvis forkynderne har bedømt sig selv lidt for optimistisk.

Der bør arbejdes med manusformer

Fordelingen af de foretrukne former for manus giver anledning til, at man i videreuddannelsen af forkyndere primært arbejder med "det traditionelle manus", men også har et udblik til stikordsmanuskript og mindmap, som kan hjælpe nogle forkyndere til at komme i bedre kontakt med tilhørerne, når prædikenen eller talen holdes.

Prædikenworkshop

Ideen med at samles med andre forkyndere med mellemrum for at præsentere prædikenudkast for hinanden kunne måske tages op på lokalt plan. Fordelen kunne være, dels at nybegyndere kunne "læres op" i fællesskaber, dels at alle fik en større erfaring med at hjælpe, støtte og inspirere hinanden.

KAPITEL 12.

FORKYNDERENS SPARRINGS- PARTNERE, VURDERING, BEHOV OG FORHÅBNINGER

Ovenfor har vi set på forkyndernes svar på forhold, der har med talens eller prædikenens forberedelse og afholdelse at gøre. De sidste fire spørgsmål går på, hvem forkynderne sparrer med, hvordan de vurderer, om deres forkyndelse når frem, hvad de savner i opgaven, og hvad de håber, at tilhørerne får ud af den – altså forhold, der ligesom ligger fra det øjeblik, hvor forkyndelsen er leveret, og fremover.

12.1 SPARRING OG VURDERING

Spørgsmål 29: Har du sparring med andre (ven, ægtefælle, mentor eller lign.) vedr. din forkyndelse?

Aldrig eller sjældent	Af og til	Ofte eller næsten hver gang
46 %	33 %	21 %

46 % angiver, at de sjældent eller aldrig har sparring med andre om deres forkyndelse, hvilket betyder, at op imod halvdelen af forkynderne – menneskeligt set – står meget alene med forberedelsen og vurderingen af deres forkyndelse. En tredjedel har af og til sparring, mens 21 % har det ofte eller næsten hver gang.

Samlet set betyder det, at sparring med andre mennesker ikke er meget udbredt blandt de 406 forkyndere. Af de 21 %, som trods alt benytter sig meget deraf, er 45 % under 30 år, og 50 % har 0-3 års erfaring som forkyndere. De, som er over 30 år, og de, der har mere end 3 års erfaring, gør væsentligt mindre brug af sparring.

Spørgsmål 30 lyder: *Hvordan vurderer du, om dit budskab når frem til tilhørerne?* Forkynderne fik mulighed for at sætte kryds ved højst to af de fire svarmuligheder. Derfor giver de fire svarprocenter ikke 100 %, når de lægges sammen. Svarene fordeler sig sådan:

Jeg bedømmer det ud fra tilhørernes åbenhed, mens jeg forkynder	62 %
Jeg lægger vægt på at tale med nogle tilhørere efter prædikenen/talen	44 %
Andet	29 %
Jeg er ikke særlig optaget af, om mit budskab når frem	3 %

Det mest interessante tal i denne besvarelse er måske, at kun 3 % angiver, at de ikke er særlig optaget af, om deres budskab når frem. Disse 3 % kan enten være så trygge i deres formidling – måske fordi de trygt overlader det til Gud og tilhøreren – at de ved, at (dele af) den når frem, eller de kan være ekstremt lidt optaget af, hvordan de virker på andre – hvilket jo både kan være positivt og negativt.

De 62 %, der svarer *Jeg bedømmer det ud fra tilhørernes åbenhed, mens jeg forkynder*, viser, at næsten 2/3 af forkynderne er opmærksomme på og bedømmer modtagelsen ud fra den vigtige interaktion, som findes mellem forkynder og tilhørere i de minutter, hvor forkyndelsen "står på".

Den relativt høje procent (44 %), der svarer *Jeg lægger vægt på at tale med nogle tilhørere efter prædikenen/talen*, siger noget om, hvor vigtigt det er for mange forkyndere, at der bliver tid og rum for en dialog med tilhørerne. Dette bør animere tilhørere til at give forkynderen respons – naturligvis både "ros og ris".

77 % af dem, som har angivet noget under *Andet*, nævner respons og tilbagemeldinger fra tilhørerne, altså det samme som kategori 2. Desuden nævnes:

- Om folk ser ud til at lytte.
- Det er op til Gud.
- Efterfølgende evaluering.

12.2 BEHOV OG FORHÅBNINGER

Spørgsmål 31 lyder: *Hvad savner du i din opgave som forkynder?* Forkynderne måtte sætte så mange krydser, som de fandt nødvendigt, ud for de otte svarmuligheder. Derfor giver de otte svarprocenter ikke 100 %, når de lægges sammen. Svarene fordeler sig sådan:

At få større indsigt og visdom	54 %
At få dybere indsigt i Guds ord	53 %
At få bedre tid til forberedelsen	23 %
At blive bedre til at disponere min prædiken/tale/undervisning	21 %
At få bedre kendskab til målgruppen	19 %
At få uddannelse i formidling og retorik	16 %
Andet	13 %
At få en åndelig vejleder	12 %

Besvarelserne af dette spørgsmål er kendetegnet ved, at to ting er det, som forkynderne primært savner, nemlig at få større indsigt og visdom, og at få dybere indsigt i Guds ord. Disse to kategorier ligger forholdsvis tæt, men den første er alligevel lidt bredere end den anden. At få større indsigt og visdom rummer nok for mange indsigten i Guds ord – herunder sproglig, historisk og teologisk indsigt – men også dybere almenmenneskelig indsigt og livsvisdom. Det sidste vindes primært gennem erfaringer, som man reflekterer over. Det første vindes dels i et personligt liv med Gud, dels gennem selvstudium og undervisning i Guds ord.

I den næste kategori, som forkynderne savner, kommer:

- At få bedre tid til forberedelsen (23 %).
- At blive bedre til at disponere min prædiken/tale/undervisning (21 %).
- At få bedre kendskab til målgruppen (19 %).
- At få uddannelse i formidling og retorik (16 %).

Mens det at få bedre tid til forberedelsen primært er noget, den enkelte forkynder kun selv kan gøre noget ved, så er det at blive bedre til at disponere sin tale og det at få uddannelse i formidling og retorik noget, som kan tilbydes som videreuddannelse. At få bedre kendskab til målgruppen er vist en sag, som både skal læres i et personligt dannelsesforløb og gennem undervisning om, hvordan tidens mennesker er!

Kun 12 % udtrykker behov for at få en åndelig vejleder. Under "Andet" nævnes forhold som:

- Afklaring af om man siger det rigtige.
- Forkynde så evangeliet sætter fri.
- At kunne sætte sig i tilhørernes sted.
- Mere teamwork / bedre faglig kritik.
- Mere ro i hverdagen / plads til fordybelse.
- At jeg er mere fri fra manuskriptet.

- Brug af moderne medier.
- Forum for unge forkyndere.
- Mere billedsprog.

De ti forkyndere fra den kvalitative undersøgelse fik også mulighed for at formulere, hvad de savner mest i deres opgave som forkyndere. En forkynder, der ikke er teologisk uddannet, savner særligt større teologisk dybde og forståelse:

Jeg tænker teologisk, at jeg ofte føler, at jeg ikke ved nok. Den viden prøver jeg så at søge igennem, hvad andre kloge folk siger i forbindelse med forberedelse. Det er lidt det samme med den åndelige indsigt, jeg føler, at jeg gerne ville se og vide mere, end jeg gør nu. (Fritidsforkynder, 50 år)

En anden forkynder ønsker at få et bedre kendskab til målgruppen, fx hvordan prædike til en almindelig gudstjeneste, til konfirmander og til teens. Han vil gerne blive bedre til at nå specifikke målgrupper (Præst, 34 år). En tredje forkynder angiver, at vedkommende søger dybere indsigt i Guds ord og mere tid til forberedelsen:

Hver gang jeg får beskæftiget mig med nogen, som forstår konteksten, indholdet og udformningen af de forskellige skrifter i Bibelen, jo mere bliver jeg inspireret og befrugtet til selv at forkynde. Det føles som om, at i de perioder, hvor jeg ikke får studeret så meget, så føles det som en brønd, der løber tør. Den dybere forståelse gør bare, at jeg kan køre meget længere på literen. Det er helt tydeligt. Jeg ved egentlig ikke, om jeg mangler noget. (Præst, 36 år)

En fjerde forkynder udtrykker sig sådan:

Når man tænker på, hvor mange ører, der hører, og hvor mange timer, de hører samlet gennem et år – man skylder tilhørerne at dygtiggøre sig i, hvordan man kan kommunikere. Jeg tror, det er bedre, hvis man får nogle redskaber til, hvordan man skal udtrykke sig. (Fritidsforkynder, 35 år)

En femte forkynder oplever ikke at få så meget feedback, men vil gerne have mere:

Jeg spørger mere end for 10-15 år siden i forhold til, hvad de kan bruge til noget, hvad fik de med hjem, fx over kaffen. Måske kan man udvikle noget i forlængelse af det her projekt, hvor man som forkynder fik tilsendt evalueringer efter en forkyndelse. Det ville være guld for mig. Det ville være super fedt at få mere respons, fordi det ville også skærpe tilhørernes opmærksomhed tror jeg: Hvad er det egentlig, jeg får med herfra? Eller får jeg overhovedet noget som helst? (Fritidsforkynder, 52 år)

Det afsluttende spørgsmål 32 er et åbent spørgsmål, hvor forkynderne bliver bedt om at nævne op til tre ting, som de håber, at tilhørerne får ud af forkyndelsen. 314 af de 406 forkyndere har benyttet muligheden for at skrive et, to eller tre svar på dette spørgsmål. De er samlet på samme måde som forkyndernes besvarelse af spørgsmål 12 (se kapitel 4). Deres svar fordeler sig således:

Kendetegn:	Erkendelsen af hvad Jesus har gjort/ Frelsesvished	Leve i fællesskab med Gud/Jesus	Hjælp til hverdagslivet	Bliver opmuntrede, styrkede eller glade i troen	Bliver sat i tjeneste/leve som discipel	Bliver ramt eller flyttet af Guds ord
Samlet prioritet	1. (47)	2. (44)	3. (39)	4. (38)	5. (32)	6. (32) ²⁹

29 Kategori 5 og 6 får lige mange point (32). De to kategorier kunne derfor lige så godt være nævnt i modsat rækkefølge.

Kendetegn:	Indsigt i Bibelen/ bibelkundskab	Får fornyet sit kristenliv/ trospraksis	Får lyst til at fortælle evangeliet/ mission	Bliver løst fra synden/sat fri	At kende Gud og sig selv	Udfordret til refleksion/ eftertanke
Samlet prioritet:	7. (31)	8. (29)	9. (26)	10. (24)	11. (17)	12. (16)

De 314 forkyndere, som har svaret på dette spørgsmål, nævner nogle ønsker for deres forkyndelse, som samler sig om tre ting:

- 1) Det personlige liv med og tro på Gud / Jesus (Kendetegn 1, 2, 4, 10 og 11)
- 2) Udfordring til mission og hverdagsliv (Kendetegn 3, 5, 8 og 9)
- 3) Indsigt i og grebthed af Bibelen (Kendetegn 6, 7, 12)

Hvis vi sammenligner denne tabel med forkyndernes besvarelse i afsnit 4,2, som gik på, hvad de vigtigste kendetegn på god forkyndelse er, kommer der nogle interessante forskelle frem:

- Når forkynderne skal udtrykke deres håb for forkyndelsen, ligger det Jesus-centrerede og det hverdagsnære begge højere, end når de i 4.2 – sådan mere teoretisk – skal udtrykke, hvad de vigtigste kendetegn på god forkyndelse er.
- Femte prioriteten herover – ”blive sat i tjeneste/leve som discipel” – har slet ikke plads i besvarelserne i 4.2. Det samme gælder niende prioriteten herover – ”at tilhørerne får lyst til at fortælle evangeliet/mission” – som heller ikke er med i 4.2.

Disse forskelle viser, at der er forskel på, om der spørges til det ideelle (som i 4.2), eller der som her i 12.2 spørges til, hvad forkynderne håber på i mødet med tilhørerne. Det sidste udtrykker nok i højere grad end det første, hvad der ligger dybest i forkyndernes hjerter!

12.3 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 12

Flere forkyndere skal tilbydes sparring

Det er påfaldende, at hele 46 % af forkynderne sjældent eller aldrig har sparring med andre om deres forkyndelse. Vi vurderer, at mange flere kunne få glæde af at komme ind i en kontinuerlig praksis med en mentor eller sparringspartner. Ideelt set ved, at denne deltog som tilhører ved den pågældende forkynders ”optræden”. Men det kan også fungere hensigtsmæssigt som samtaler ud fra manus eller slet og ret ved samtaler mellem de to. I et videreuddannelses-perspektiv kunne det være relevant at se på, om flere kunne få hjælp i deres opgave som forkynder ved at have en mentor eller sparringspartner.

Forkynderne efterspørger substans og redskaber

Konkluderende kan man sige, at det, som forkynderne savner i opgaven som forkyndere, er dybere indsigt – i Guds ord, men også i livet og tilværelsen som sådan. Altså noget substantielt, som de organisationer, menigheder og kirker, som danner bagland for disse forkyndere, bør tage ad notam og tilbyde forkynderne i form af kurser, bøger og andet.

Men samtidig efterspørger forkynderne også redskaber til det formidlingsmæssige: Blive bedre til at disponere, få bedre kendskab til målgruppen og lære mere om formidling og retorik. Også på denne håndværksmæssige del er der altså en tydelig efterspørgsel.

Forkyndernes håb om, hvad tilhørerne får ud af det, svarer ikke (helt) til tilhørernes vurdering

I denne undersøgelses optik må det siges at være tre meget centrale kategorier, som forkyndernes håb til deres forkyndelse samles i:

- 1) Det personlige liv med og tro på Gud / Jesus.
- 2) Udfordring til mission og hverdagsliv.
- 3) Indsigt i og grebthed af Bibelen.

Disse kategorier dækker stort set projektets definition af god forkyndelse: *Bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden.*

I det hele taget giver forkyndernes besvarelse af det afsluttende spørgsmål en modvægt til nogle af de tidligere data i undersøgelsen. Det Jesus-centrerede og hverdagsnære er i centrum for forkynderne, når de skal give udtryk for, hvad de håber, at tilhørerne får ud af deres forkyndelse. Det første er – som vi tidligere har set – essentielt for kristen forkyndelse. Det sidste er – som vi også tidligere har set – en af de ting, som tilhørerne stærkest efterspørger.

KAPITEL 13.

INTENTION OG RECEPTION

Herunder gennemgås de ti prædikener, som indgår i den kvalitative del af undersøgelsen, med henblik på en analyse af:

- hvad forkynderen har intention om at sige,
- hvad forkynderen rent faktisk siger,
- hvad tilhørerne hører eller hæfter sig ved.

Alle interviews med tilhørerne er foretaget som fokusgruppeinterviews umiddelbart efter det pågældende møde eller den pågældende gudstjeneste. Alle interviews med forkynderne er foretaget som telefoninterviews en-otte dage efter det pågældende møde eller den pågældende gudstjeneste.

13.1 DET HANDLER OM RECEPTION

Dette kapitel handler om sammenfaldet – eller manglen på samme – mellem det, forkynderen ønskede at sige, det, der blev sagt, og det, der blev hørt. I praksis bliver det dog mest overgangen mellem det sagte og det hørte, da vi i fem af tilfældene ikke har fået forkynderens intention oplyst. Vi får kort sagt ikke noget tydeligt billede af, om forkynderen har været i stand til at indkode det intenderede budskab, men snarere, om tilhørerne har været i stand til at afkode det, der blev sagt, altså tilhørernes *reception*, forstået som respondenternes samlede fortolkninger, afkodninger og meningsdannelser ud fra det sagte.

Pointen her er ikke at give forkynderne "karakter" ud fra, hvilken reception modtageren har, men at se på, hvilke faktorer hos såvel forkyndere som tilhørere, der har betydning for denne reception, da det naturligvis må være et ideal for forkyndere og tilhørere, at receptionen af forkynderens budskab kommer så tæt på forkynderens intention som muligt.

13.2 PRÆST, 60 ÅR

Hvad ville forkynderen sige?

Forkynderen udtrykker det således i interviewet:

At vi har brug for noget at leve af. Og ligesom levendegøre det. Hvorfor lige Jesus er nødvendig i den sammenhæng. Og så prøve at gøre det konkret og knytte det til hans skikkelse, hans person, og det, han sagde – og så nadveren selvfølgelig. Det der med, at tro det er at komme til ham, at se ham og at spise.

Hvad blev sagt?

Pointe 1: Vi skal have mere end mad og drikke. Vi lever i et frit land; men er det nok? I skal arbejde for at få fat i den mad, der rummer det evige kvalitetsbrød.

Pointe 2: Det drejer sig om 1) at komme til Jesus, dvs. bevæge sig imod Jesus, 2) at se på Jesus, dvs. se korsets tegn for Jesus selv, 3) at stå i relation til Jesus er at spise hans legeme og blod.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne hæftede sig primært ved den første pointe frem for den anden. Tilhørerne bed især mærke i det med det jordiske liv, mad og drikke, altså at menneskelivet ikke er nok, men at der er noget mere:

NN sagde det der med, at mad er ikke alt, og det tror jeg NN har ret i, for vi har en tendens til at tænke, særligt i et velfærdssamfund, hvor alle har til dagen og vejen og mad ikke er et problem. Så kan man tit tænke, når man har det, så har man alt. Så er der mange der tænker, at de kan klare alt uden Gud. Det er nok derfor, at kristendommen ikke trives i Danmark, den sandfærdige kristendom. For folk tænker ikke, at de har brug for ham. Så NN er lidt inde på en tale om, hvordan velfærdssamfundet kan føre til en ligegyldighed omkring Kristi brød. Det var det indholdsmæssige. (Mand, 28 år)

De konkrete elementer, som forkynderen ønskede at knytte an til, lå ikke først i bevidstheden, men dukkede først op, da tilhørerne blev bedt om at nævne indholdet af de tre elementer (at komme, at se, at stå i relation til).

Kommentar

Tilhørerne havde et indgående kendskab til forkynderen, som var rigtig god til at spørge interesseret til tilhørerne og deres liv. Denne tætte relation lader også til at spille en stor rolle for, hvordan de modtager budskabet. Tilhørerne understreger flere gange, at den forkynder, de oplever uden for forkynderrollen, også er den person, de oplever på prædikestolen. Forkynderen har derfor i kraft af sin person stor troværdighed hos tilhørerne. Det forhold og den omstændighed, at interviewgruppen i høj grad lægger vægt på stor teologisk dybde, betyder, at receptionen kommer forholdsvis tæt på forkynderens intenderede mening.

13.3 LØNNET FORKYNDER, 48 ÅR

Hvad blev sagt?

Prædiken ud fra 2 Kong 4: Kvinden er i stor nød; men da er det, at hendes tro viser sig som en sejrende tro. Da mulighederne er udtømte, går hun til Herren.

Måske er vi også alene; men da skal vi vende os til Gud. Uanset hvad det er, der giver dig frygt i hverdagen, så råb efter din Gud. Se på kvinden som troskæmpe.

Nu ved jeg ikke, hvad der står i dit trusselsbrev; men vi har alle gjort oprør mod Gud. Syndens løn er døden. Men vi er blevet gældfri.

Tøm dine krukker først; for at de kan blive fyldt af Gud.

Olien stoppede, da der ikke var flere krukker. Kvindens krukker satte grænser for underets omfang. Opfordrer menigheden til sidst: Frem med krukkerne, så Gud kan fylde dem.

(Anvender papirklip som illustration undervejs.)

Hvad blev hørt?

Den ene tilhører hæftede sig først og fremmest ved en unøjagtighed: Det er vel ikke først, når krukkerne er tomme, at de kan fyldes; vi skal vel gå til Gud, før de tømmes. Samme tilhører hæfter sig ved, at der er tale om en modig kvinde, som går ind og frembringer noget olie, og tilhøreren overfører det på sin egen situation. Endelig hæftede tilhøreren sig ved, at der blev brugt papirklip. Tilhøreren er selv visuel, så det gør, at hun bedre kan huske prædikenen. (Kvinde, 48 år)

En anden kvinde understregede, at det ikke handlede om hende selv, men om Gud. (Kvinde, 39 år)

Den tredje tilhører noterede sig, at prædikenen handlede om Guds omsorg:

Jeg tror ikke, at nogen tvivler på Guds omsorg rent principielt, men det med at få det ind i sit liv, så man agerer ud fra det og lige som turde kaste sig ud i det, det var det. Så har jeg også skrevet "det handler ikke om mig", fordi det er jo os – i den tid, vi lever i, der er det jo mig, mig, mig, hvad får jeg ud af det, ene og det andet. Og der er det jo altså, at det er Gud, det handler om. Det er jo Gud, der fylder op. Jeg kom lidt til at tænke på det her med at turde tro, altså turde gøre noget. Altså andre steder,

hvor de er langt mere pressede, der oplever de jo helt fantastiske ting. Det er ligesom med enken. Er vi simpelthen for selvfede til at opleve ting, fordi vi ikke tør kaste os ud? Det var sådan de tanker, jeg sad med. (Mand, 47 år)

Kommentar

Der var høj sammenhæng mellem reception hos tilhørerne og forkynderens intentionelle budskab. Især hvad angår perspektivet om at lade Gud fylde sine tomme krukker og dermed få fokus på Gud i stedet for på os selv. Det var dog for tilhørerne sværere at sætte ord på, hvordan man så gør det.

13.4 LØNNET FORKYNDER, 57 ÅR

Hvad blev sagt?

Talen havde ikke nogen "rød tråd", men flere pointer i forskellige retninger:

Med tak skal du tjene Gud.

Man kan ødelægge relationer, familien og menighedsarbejde ved at være utaknemmelig.

Prøv at komme med små dryp af taknemmelighed rundt omkring i din hverdag.

Den stærkeste taknemmelighed er, når folk bliver frelst. Jesus døde på korset for din skyld; vær begejstret for det.

Tak Gud for, hvad han har givet dig, også selvom du er i sorg.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne lagde mærke til flere pointer: Taknemmelighed, glæde og ægte engagement, der smitter. Taknemmelighed kan ændre ens indstilling til et andet menneske. At bede for andre kan gøre en forskel for mennesker. Vi skal huske at sige tak for de ting, vi har, og de ting, vi får. Takke for andre mennesker, og takke Gud for det, han giver os, for det kan skabe noget nyt i os. Konkret udbytte:

Bøn og taknemmelighed kan jo flytte både os selv og andre. Og det her med at være taknemmelig kan man jo være lige så snart, man slår øjnene op. Når man ser på sin mand og tænker, man kan godt sige tak for ham og også børnene, selvom de måske ikke lige er sådan, som de burde være. Men den der tilgang er vigtig. (...) Altså, det her med, at der er nogle mennesker, man har det lidt svært med. Man kunne måske tage dem med i bøn engang, fordi det kan ændre ens indstilling. Den type tale, NN har holdt i aften, har jo et meget konkret budskab, hvor man kan tage noget hjem og bruge. (Kvinde, 46 år)

Kommentar

Langt hovedparten af talen bliver båret af fortællinger med mennesker fra forkynderens hverdag, der er begyndt at tro på Jesus.

Der er tale om en lang, improviseret, anekdotisk, direkte, engageret tale fra en taler, der gerne vil have, at mennesker skal gå ud og fortælle om Jesus. På den ene side er taleren klart den forkynder, der nævner flest konkrete hverdagseksempler, på den anden side er vedkommende også klart den forkynder, der tilsyneladende har det mest "gammeldags" sprog i sin måde at omtale "Djævelen, Himmelen og Helvede" på.

Tilhørerne kendte ikke forkynderen personligt på forhånd, den ene havde dog hørt vedkommende en enkelt gang, men de beskriver, hvordan de hurtigt bliver revet med af forkynderens engagement og mod, som de oplever står i kontrast til deres egen store tilbageholdenhed eller forsigtighed. På den ene side er de derfor dybt imponeret af en forkynder, der evner at snakke med så mange mennesker, og at forkynde evangeliet for så mange mennesker. På den anden har de ikke rigtig nogen idé om, hvordan de selv skal komme i gang med at snakke med andre mennesker om Gud.

Sammenhængen mellem reception og intention skønnes at være stor.

13.5 LØNNET FORKYNDER, 32 ÅR

Hvad blev sagt?

Forkynderen indleder med at spørge tilhørerne, hvad de tænker, når de hører om den fortabte søn. Dernæst genfortæller han lignelsen:

Den yngste søn får forskud på arven og brænder det hele af.

Han kommer i tanke om sin far og håber, at han kan komme tilbage som daglejer.

Faderen gør det totalt uventede og løber ham i møde.

Relationen bliver genoprettet, og den fortabte søn bliver fuldt ud optaget som søn igen.

Der holdes en stor fest, hvor der er glæde i overflod.

Den selvretfærdige ældste søn: Overholdt alle dine bud, og hvad får jeg? Han har lige så stor afstand til faderen som den yngste bror.

Prædikenens budskab: Enten kan vi gøre oprør mod Gud ved at skille os af med ham, eller også kan vi forsøge at gøre os fortjent til hans kærlighed. Man kunne dog godt have ønsket sig en tredje søn, der havde fortalt de to brødre, hvor vigtig relationen til Gud er. Vi kan som kristne tit placere os i rollen som den selvretfærdige bror.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne fangede budskabet – herunder udfordringen om, at man som kristen hurtigt kan blive den selvretfærdige bror:

Jeg synes også med den søn, som bliver hjemme. Vi skal ikke dømme. For det som virker så retfærdigt og godt, når man så graver i det, så er der også noget i det. Og det er tit os selv, vi sætter i den retfærdige rolle. Men der er ingen grund til at sætte os i den rolle. (Kvinde, 37 år)

Men også det med de kampe, man har. Det med at være gerningskristen. Der er mange, der tænker, at så kommer man her, og så er det hele godt. Det er ikke rigtigt, eller prisen er betalt for os, Jesus har åbnet døren. Der er ikke nogle gerninger, vi skal udføre, nej. Men selvfølgelig skal vi ikke lave numre. Sørg for at holde din sti ren. Men det er ikke så godt at være gerningskristen. (Mand, 67 år)

Kommentar

Skønt tilhørerne fangede det vigtigste i budskabet, ser det ud til, at de har langt størst fokus på det budskab, der knytter sig til den ældste søn. Sammenhængen mellem reception og intention skønnes at være forholdsvis stor, fordi tilhørerne er i stand til – og villige til – at identificere sig med den ældste søn.

13.6 FRITIDSFORKYNDER, 50 ÅR

Hvad ville forkynderen sige?

Forkynderen ville gerne sige noget om tvivl og håb.

Hvad blev sagt?

Forkynderen tager afsæt i Emmaus-vandringen og introducerer, at talen drejer sig om tvivl og håb. I talen sættes der fokus på følgende:

Først ret sent opdager disciplene, at det er Jesus, der følges med dem, og han er opstået.

Herren er virkelig opstået; det er det budskab, tilhørerne skal have med sig hjem.

Disciplene tvivlede. Deres hoveder var ved at sprænges. De havde oplevet jubelen, og oplevede nu skuffelsen og tristheden.

Jesus levede ikke op til deres forventninger. Svaret på deres tvivl er, at Herren er virkelig opstanden. Men det fjerner ikke al tvivl. Vi har også forventninger og tvivl. Mit liv lever ikke op til mine forhåbninger. Synden fylder i mig.

Jesus siger ikke, at mennesker har forkerte forventninger. Han viser en anden vej. Han viser hen til Guds ord: Herren er virkelig opstået.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne giver udtryk for, at tvivl og håb var som en rød tråd gennem talen. Jesus slår følge med mig i min tvivl! Forkynderens og tilhørernes opfattelser af budskabet er i god overensstemmelse med hinanden, hvorved receptionen bliver stor.

Walk and talk med Jesus, han slår følge med mig i min tvivl. Fejer den ikke af bordet, men kommer mig i møde med sit ord og sin frelse. Stemningen var meget, at forkynderen bruger sin personlige erfaring og er god til at være i det svære. Ikke at komme med nogle hurtige, fikse løsninger, men tør ligesom være der. Jeg vil tro, at forkynderen rammer os alle sammen en eller flere gange i løbet af de eksempler, vedkommende tager. (Kvinde, 51 år)

Kommentar

Tilhørernes mangeårige kendskab til forkynderen smitter af på deres forståelse af talen, som er særdeles sjælesørgerisk og personlig – og lige præcist henvendt til dem.

13.7 PRÆST, 34 ÅR

Hvad ville forkynderen sige?

Forkynderen ville forkynde langfredagsbudskabet om, at "påskelammet har taget vores synd".

Hvad blev sagt?

Forkynderen introducerer sin tale ved at få menigheden til at gentage ordene: "Lammet måtte dø, for at de andre kunne gå fri". Dernæst fortæller vedkommende en historie om en lillebror, der stjal i en butik, da de var børn. Deres far betalte for tyveriet. Forkynderen overfører det til: "Lammet tog skylden for det, som andre havde gjort".

Fortæller om plagerne i Egypten. Til sidst om den sidste plage, hvor forkynderen hæfter sig ved, at jøderne smører blod på dørstolperne, for at dødsenglen skal gå forbi.

Som jøderne dengang måtte handle på Guds løfter, må vi høre om påskelammet i dag: Hvis vi er dækket af Jesu blod, vil vi gå fri og stå op sammen med ham.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne hæfter sig ved:

- Lidelsesaspektet, som går igen i gudstjenesten.
- Den personlige indledende historie om lillebroderen.
- At præsten bruger slides til at understøtte sin tale og vise langfredagens blodighed.

En af tilhørerne hæfter sig ved talens sidste udfordring:

Jeg synes, det var fint, at selvom det var langfredag, så var der en udfordring til os. Nu i forhold til at jøderne hørte noget, så skulle de handle, og så ledte NN det over til os; der er noget, vi skal høre og handle på. Så selvom der var meget fokus på det, Jesus gjorde for os, så går jeg hjem med en udfordring. Det, synes jeg, er sejt og godt. (Mand, 44 år)

En anden af tilhørerne hæftede sig ikke så meget ved talen som ved en af bedestationerne i gudstjenesten.

Kommentar

Tilhørerne lytter i dette tilfælde lige så meget til hele gudstjenestens budskab (lidelsesaspektet i hele gudstjenesten og pointen med bedestationerne) som til selve den mundtlige prædiken. Så skønt forholdet mellem reception og intention ikke er så stor fra det sagte til det hørte, ser sammenhængen ud til at være noget større i *totalsituationen* (det taltes kontekst).

13.8 FRITIDSFORKYNDER, 27 ÅR

Hvad ville forkynderen sige?

Gennem sin undervisning/forkyndelse vil forkynderen gerne formidle, at Gud kan arbejde over tid. Hos Nikodemus udvikler relationen til Jesus sig over tid, hvor andre personer i Det nye Testamente ofte bliver omvendt på et øjeblik.

Hvad blev sagt?

Det er en pointe, at vi møder Nikodemus tre gange i evangelierne, fordi relationen vokser. De tre møder med Jesus beskrives detaljeret.

Der indlægges dialog med tilhørerne efter hver beskrivelse af møderne mellem Jesus og Nikodemus.

Til sidst bliver tilhørerne bedt om at overveje, hvad Jesus betyder for dem, og de bliver bedt om at skrive pointer ned på deres mobiltelefon, som de så senere kan sende til sig selv.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne præsenterer hurtigt pointen om, at Nikodemus kom til tro over tid. Dernæst hæfter de sig ved, at undervisningen var let forståelig, at forkynderen tog det i 'små bidder', og at der var indlagt dialog undervejs. Derudover hæfter de sig ved:

- At man kunne skrive pointer på mobiltelefon.
- En detalje fra Mosebøgerne om, at man er uren, hvis man har rørt ved et lig.
- At forkynderen også inddrager sig selv ved at fortælle en kort historie om, at vedkommende ikke selv kendte Nikodemus på forhånd, men gerne ville have større kendskab til den bibelske baggrund. Det skaber noget personlig identifikation med tilhørerne.

Kommentar

Tilhørerne er temmelig hurtige til at opfatte forkynderens og forkyndelsens centrale budskab om, at tro tager tid. De syntes også at kunne formulere med egne ord, hvad det egentlig vil sige for dem selv. Dog skulle de undervejs i interviewet have flere spørgsmål for at kunne reflektere over, hvad undervisningen handlede om. Det virkede som om de allerede "var videre". Sammenhængen mellem reception og intention var over middel.

13.9 PRÆST, 36 ÅR

Hvad blev sagt?

Prædikenens budskab er, at Jesus kommer for at være den levende vej til Gud.

Derfor handler det om at være forbundet med ham. Når vi kender Jesus, kender vi vejen til Gud. Det er også det spørgsmål, man bør stille sig selv: Kender jeg Jesus? Har jeg en relation til ham?

Det mest eksklusive budskab (at Jesus er den eneste vej) føder det mest inkluderende fællesskab.

Forkynderen afslutter med at fortælle om et billede, ledelsesteamet gennem bøn fik inden forkyndelsen: En brønd var sandet til, og den skulle graves fri.

Hvad blev hørt?

Det var lidt vanskeligt for tilhørerne at huske, hvad forkyndelsen først og fremmest satte fokus på. De begynder derfor at beskrive, hvordan forkynderen normalt forkynder, "at NN er god til at finde på nye vinkler", "at NN har et godt kropssprog" mv. Da en af tilhørerne finder et notespapir frem, dukker hovedpointen op fra hukommelsen – nemlig, at det er vigtigt med en relation til Jesus:

Jeg har også skrevet det ned, men jeg kan ikke huske det lige nu [hun begynder at finde et papir frem]. Nu ved jeg det – det, som jeg tænkte lige præcis i dag, det var det med relationen. Det personlige er vigtigt. At der hele tiden er en relation mellem os og Gud. At det ikke er Gud, der dikterer, og så skal vi opfylde loven. At vi kommer væk fra loven, og at Jesus ønsker en relation med os. Og selv om Jesus siger det med vejen, sandheden og livet, så er det relationen, der fører til den vej, og til den sandhed og til det liv. Så relationen er vigtig. Det ord brugte NN nogle gange. (Kvinde, 43 år)

Det, den mandlige tilhører har noteret sig, er ikke så meget prædikenen i sig selv, men de profetiske elementer før og efter prædikenen, der gjorde indtryk. Den tredje tilhører siger:

Det første jeg skrev, var faktisk omkring det profetiske i prædikenen, det her med, at der var en brønd, der var lukket til. Og så det her med at Gud siger [der nævnes yderligere et profetisk ord efter prædikenen]: Tror du, min arm er for kort? Og det er vel egentlig lidt det, jeg sidder lidt tilbage med i dag. At Gud er vel egentlig lidt større end det hele. Når vi kommer til kort, så kommer Gud ind." (Kvinde, 21 år)

Kommentar

Det viser sig, at tilhørerne har godt "fat" i hovedpointen, men at de som udgangspunkt skal "hjælpes" i gang, før de har mulighed for at reflektere over, hvad pointen egentlig betyder for deres liv. At 'fremkaldelsen' af pointen går lidt trægt, kan sige noget om vigtigheden af at have indlagt refleksionsspørgsmål og/eller dialog efter prædikenen.

Tilhørerne oplever forkynderen som præsten i deres menighed, og de kender vedkommende godt, hvilket har betydning for deres udbytte. Sammenhængen mellem reception og intention skønnes at være lidt over middel.

13.10 FRITIDSFORKYNDER, 35 ÅR

Hvad blev sagt?

Talen blev holdt langfredag.

Der kommer en dag, hvor vi skal opstå. Derfor er det forholdsvist nemt at gå ind i den mere triste langfredagsberetning.

Indledningsvis rejses følgende spørgsmål: Får vi læst påskeberetningerne, eller bruger vi måske påsken på alt muligt andet; tiden må bruges til refleksion.

Dernæst gennemgås de 14 stationer på Jesu lidelsesvej, og forkynderen slutter af med at nævne de syv korsord.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne nævner, at talen handler om de 14 stationer. Men det er vanskeligt for dem at præcisere det, fordi de, som de siger, har "hørt det mange gange før". Muligvis af samme årsag går tilhørerne

med det samme over til at beskrive, hvordan forkynderen adskiller sig fra andre forkyndere, de kender. Her har begge tilhørere noteret sig, at forkynderen anvender et meget hverdagsagtigt sprog, og at det ikke er Kanaans sprog, som ”de i øvrigt er slemme til herude”.

Der er dog særlig et element, som den yngre tilhører i 30'erne fremhæver, fordi det for hende er en smule nyt, og fordi det som udgangspunkt relaterer til hendes hverdagsliv:

Jeg har også skrevet det med *Via Dolorosa*. Det var fint at få gennemgået, men det var jo fuldstændig kendt stof, hvis man skal sige det på den måde. Jeg synes først, det var til sidst, da NN begyndte med korsordene. NN snakkede om det med, om det havde været en god eller en dårlig dag. Om mit liv var lykkedes, det var underordnet, for Jesus han havde levet det liv for mig, resten var ligegyldigt. Vi har snakket om det derhjemme, at hvis vi ikke havde været til møde, så ville jeg gerne have set *The Passion of the Christ*, og det havde jeg sådan set fået det samme ud af. (Kvinde, 35 år)

Kommentar

Forkynderen taler et jævnt og hverdagsnært sprog, hvilket man skulle forvente ville give en stor sammenhæng mellem intention og reception, men indholdet er dels så kendt og dels så omfattende, at sammenhængen alligevel ikke bliver så stor. Hertil medvirker også, at forkynderen tilsyneladende har svært ved at formulere det, vedkommende vil med netop denne prædiken, i en enkelt eller nogle få sætninger. Sammenhængen mellem reception og intention skønnes derfor at være under middel.

13.11 FRITIDSFORKYNDER, 52 ÅR

Hvad ville forkynderen sige?

Forkynderen vil pege på Guds kærlighed. Samtidig vil vedkommende meget gerne, at tilhørerne læser mere i Bibelen, og at det, der er skrevet for 3.500 år siden, kan tale specifikt ind i deres situation.

Hvad blev sagt?

Forkynderen har en længere indledning, der illustrerer verdens tomhed og den nytteløse jagt efter mening. Verden ser ud, som den gør; men det er ikke Guds vilje, at den ser sådan ud.

Gud vil have fællesskab med os; men han har også krav på os. Gud vil kræve dig til regnskab for det alt sammen.

Jeg skal stå til regnskab – og det bliver ikke sjovt! Men hvis man står i Livets bog, er det ligegyldigt, hvad der står i de andre bøger.

Hvad blev hørt?

Tilhørerne nævner, at forkynderen tager afsæt i Prædikerens Bog og bruger lang tid på at beskrive tomheden, men har en pointe til sidst om, at man kan være skrevet ind i Livets Bog, og at alt andet ikke betyder noget. Forkynderens afsluttende, opmuntrende pointe om at blive skrevet ind i Livets Bog er det, tilhørerne bedst kan gengive, fordi det ramte der, hvor de er i livet netop nu:

Altså, NN havde den der lange snak om det tomme liv og alle de der ting, som man gjorde forgæves, og så slutter NN alligevel af med livets bog, og at Jesus kommer med livets bog. Så for mig er der en mening med det hele. Det tror jeg lige, jeg trængte til at høre, og det er klart det, der har sat sig bedst. (Kvinde, 36 år)

Kommentar

Forkynderen ønsker generelt med sin forkyndelse at formidle Guds kærlighed samt opmuntre til en flittig bibellæsning. Dette formål er ikke umiddelbart synligt i denne prædiken. Til gengæld griber

tilhørerne hovedpointen om at være skrevet i Livets Bog, og budskabet formår – især gennem en række eksempler – at blive personligt for dem. Sammenhængen mellem intention og reception skønnes at være forholdsvis stor.

13.12 FORTOLKNINGER, KONKLUSIONER OG VURDERINGER PÅ GRUNDLAG AF DATA I KAPITEL 13

Vores vurdering er, at sammenhængen mellem disse ti forkynderes intentioner og deres tilsammen 25 tilhøreres reception er forholdsvis stor. Det er urealistisk – for såvel forkyndere som tilhørere – hvis de har et ideal om, at den skal være så stor, at det sagte og det hørte/tillegede står i forholdet 1:1, hvilket heller ikke er målet i den kommunikationssituation, forkyndelsen også er. Men mindre kan også gøre det.

Alligevel må det være en stærk ambition hos såvel forkyndere som tilhørere – og hver må gøre sit til – at sammenhængen mellem intention og reception bliver størst mulig. Øget dialog omkring forkyndelsen kunne måske trække i den retning.

Ovenstående giver desuden nogle fingerpeg om, hvad der medvirker til høj sammenhæng mellem intention og reception. Det ser fx ud til, at der bliver et større sammenfald mellem sagt og hørt, når forkynderen og tilhørerne kender hinanden godt. Det er banalt, men samtidig vigtigt. "Modellen" med få præster – eller måske endog én fast præst – eller forkyndere ser ud til at højne sammenhængen mellem intention og reception.

Men også når man anvender en model med skiftende forkyndere, er det muligt at arbejde for høj sammenhæng mellem intention og reception ved:

- at forkynderen ejer integritet, så det, han/hun siger, flugter med det liv, vedkommende lever,
- at forkyndelsen er båret af et stort personligt engagement,
- at lade forkyndelsens budskab flugte med mødets eller gudstjenestens øvrige elementer,
- at benytte refleksionsspørgsmål efter talen,
- at forkynderen samler sit budskab i én eller nogle få formuleringer, og at disse appliceres, anvendes og konkretiseres på tilhørernes liv og hverdag,
- at benytte rammende eksempler,
- at bringe egne erfaringer og personlige forhold i spil.

Og ved modsat at *undgå*:

- at prædikenen og samværrets øvrige elementer stritter i hver sin retning,
- stofophobning.

Spørgsmålet om reception af budskabet, når forkynderen og tilhørerne møder hinanden, er vigtigt. Her har vi givet det den opmærksomhed, som de kvalitative data har kunnet bære. Men det er i høj grad et af de felter, der bør arbejdes mere med – evt. som opfølgning på denne rapport.

KAPITEL 14.

SAMLEDE VURDERINGER OG ANBEFALINGER

Her i rapportens afsluttende kapitel vil vi samle op og konkludere på grundlag af de foregående siders mange data og delkonklusioner. Først vil vi se på projektets definition af god forkyndelse. Dernæst gives en række anbefalinger til fire grupper:

- Forkynderne.
- Tilhørerne.
- Lokale menigheder og forsamlinger samt disses møde- og gudstjenesteledere.
- Organisationerne bag projektet.

14.1 KORRIGERET DEFINITION

I projektets grundlagsdokument udviklede vi en indledende definition af god forkyndelse: *Bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden*. Se afsnit 4.4.

I forbindelse med de åbne spørgsmål, hvor tilhørere og forkyndere selv skulle karakterisere god forkyndelse, dukkede en kategori op, som kunne have været gjort tydeligere i den indledende definition, nemlig kategorien "Troen på Jesus/Jesu gerning for os/Kristus-centreret". Se afsnit 6.4.

Man kan argumentere for, at dette meget væsentlige kendetegn på god forkyndelse er gemt bag ordet "frigørende" i den indledende definition. Men når vi skal vurdere det her ved slutningen af projektet, må vi erkende, at det burde have trådt tydeligere frem i definitionen. På dette felt har gruppen af respondenter altså hjulpet os til en forbedret definition.

Vi ender derfor med denne definition af god forkyndelse:

Kristuscentreret og bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden.

Denne definition, som her i sidste ende er blevet korrigeret og finpudset på grundlag af det deskriptive, som undersøgelsen har kastet af sig, er samtidig i god overensstemmelse med det normative grundlag, som vi har bekendt os til indledningsvis.

Kristus-centreret og bibelsk angiver et udefra givet grundlag for og substans i forkyndelsen. *Frigørende og forpligtende* angiver væsentlige kendetegn ved og virkning af den forkyndelse, der bør tales og høres. *Hverdagen og evigheden* angiver nedslagsfeltet, målet og perspektivet for forkyndelsen.

14.2 FORKYNDERE

Når det gælder forkynderne, kaster undersøgelsen megen inspiration og mange "gode råd" af sig. Det gælder både indhold og form.

Indhold

Samtlige indholdskategorier i kapitel 5 er udvalgt på et normativt grundlag som dele af det indhold, vi i udgangspunktet finder vigtigt i god forkyndelse. Dette samles i den reviderede definition af god

forkyndelse: *Kristuscentreret og bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden.*

Vigtigst i denne forbindelse finder vi, det er, at der konstant arbejdes med den spænding, som blev nævnt i afsnit 6.4: Forholdet mellem det tekstnære og det Kristuscentrerede i forkyndelsen. Det er intet mindre end livsvigtigt, at forkynderen konstant tør lade sig udfordre af, om han eller hun har den rette forankring og det rette udtryk i denne spænding. Og det er vigtigt, at man her ikke primært ser på den grøft, som er nærmest for de andre, men på den som er nærmest for én selv. Dette må med nødvendighed også tages med ind i forkynderens liv med Gud og hans/hendes næste, herunder som en tema i forkynderens bønsliv.

Som anført i afsnit 5.15 står især efterfølgelsesaspektet, missionsudfordringen, helligåndstemaet og evighedsdimensionen forholdsvis svagt i den forkyndelse, som finder sted i de undersøgte sammenhænge. Vi finder det vigtigt, at disse temaer prioriteres bevidst, så forkyndelsen kommer rundt i alle dele af Guds frelsesråd. Dette har den enkelte forkynder også ansvar for at rette op på, hvad enten forkynderen selv kan vælge tekst/emne, eller teksten er givet fx i form af en tekstrække. Også i det sidste tilfælde kan forkynderen i de fleste tilfælde selv vælge vinkel og vægtlægning.

Når det angår forkyndelsen af dom og omvendelse, ser vi et særligt behov for at bevare og formidle substansen i disse to indholdsmæssige kategorier, men også gøre det vigtige arbejde med at afklæde dem de mange tidsbestemte former, de har haft, og iklæde dem nye former for vores tids tilhørere.

Form

Hvad formen angår, viser det sig fx, at samtalen mellem forkynderen og tilhørerne er vigtig. Det gælder både før, under og efter forkyndelsen. Især for forkyndere, som kommer sjældent på et sted, er det vigtigt med den forudgående kontakt, så forkynderen bliver godt informeret om, hvem han eller hun skal tale til. Forkynderen bør være så godt informeret som muligt om dem, der skal forkyndes for, da dette kan være med til at give talen eller prædikenen maksimal relevans for netop dén gruppe.

I hvor høj grad dialogen skal finde sted i løbet af prædikenen eller talen, er der delte meninger om, men vi ser en generel tendens til, at flere og flere forkyndere og tilhørere sætter pris på en eller anden grad af dialog undervejs.

Samtalen efter prædikenen eller talen er af stor værdi for både forkynderen, som får anledning til at få feedback og til at præcisere, og for tilhørerne, som dels husker det sagte bedre, dels i højere grad får budskabet tilegnet.

Forkynderens troværdighed er af meget stor betydning. Den er dels noget, der opbygges uden for de forkyndende samvær, hvor især koblingen mellem ord og levet liv betyder meget, dels noget, der dannes under prædikenen som en sensibel aflæsning af forkynderens kropssprog, stemmeføring, pauser, attituder og ord. Denne faktors store betydning minder os om, hvor vigtigt det er for en forkynder at være i en personlig interaktion med andre mennesker og at være i en menneskelig og åndelig modenhedsudvikling, da troværdighed kommer indefra.

Forkynderne mener typisk, at de er troværdige, når de har forberedt sig grundigt og har styr på deres egne fortolkninger af bibelteksten. Tilhørerne derimod tillægger tilsyneladende i højere grad det levede liv og forkynderens evne til at overføre budskabet på deres virkelighed stor betydning for troværdigheden. Samlende kan man sige, at det er afgørende, at forkynderen har noget på hjerte, og at tilhørerne kan mærke den personlige forbundethed til det, han eller hun formidler.

Undersøgelserne har også afdækket, hvor meget ganske lavpraktiske forhold betyder:

- Varieret og naturlig stemmeføring.
- Talens eller prædikenenes længde.
- Betydningen af at samle sit budskab i en enkelt eller ganske få pointer.
- Betydningen af, at talen eller prædikenen ikke går i tomgang eller er unødigt gentagende.
- Betydningen af at være løst fra manus, så man er fri og levende, når budskabet leveres. Dette kan afhjælpes ved læse talen grundigt igennem flere gange inden afholdelse.
- Betydningen af god øjenkontakt mellem forkynder og tilhørere.

14.3 TILHØRERE

Tilhørerne bærer også ansvar for forkyndelsen! Det gælder noget så generelt som deres velvillighed over for forkynderen, og det gælder noget så specifikt som at være udhvilet, når man skal lytte til forkyndelse af Guds ord. Altså:

- Mød forkynderen med velvillighed, engagement og forventninger, hvilket bl.a. inkluderer en sund kritisk sans samt en vilje til at tale med forkynderen fx om uenigheder.
- Mød udhvilet, når du skal høre Guds ord! Undlad store, tunge måltider, kort før du skal være tilhører!
- Læs i Bibelen og lyt til forkyndelse, så du er bedre klædt på til at give forkynderen respons.
- Sæt dig fx som mål, at du vil kunne nævne tre ting fra den næste prædiken, du hører.
- Tænk i åndelig forberedelse af den næste prædiken, du skal høre. Bed for forkynderne og tilhørerne, herunder dig selv. Er der forhold til andre mennesker, som du bør få gjort op, inden du går til gudstjeneste eller møde?
- Kom fem minutter før og vær stille, så noget af den støj, der er i dit sind, lukkes ude.

For tilhørerne ligger der en særlig udfordring i, at kristen forkyndelse ofte er forbundet med stærke traditioner – både om, hvad der skal siges, og hvordan det skal siges. På den ene side er det positivt, at forkyndelsen rummer en stor traditionstungde, som tilhørerne kan finde hvile i bl.a. gennem genkendelighed. Hertil kommer en endnu vigtigere ting, nemlig at i lyset af et kristent menneskesyn er både forkyndere og tilhørere af en sådan beskaffenhed rent åndeligt, at vi har brug for at få det samme budskab – i form af såvel lov som evangelium – sagt igen og igen.

Men de stærke traditioner og krav til såvel indhold som form kan også gå hen og få karakter af "rituel gentagelse". Særligt for de tilhørere, der har en kirkelig baggrund, er den mere klassiske forkyndelse forbundet med tydelige traditioner og et møde med stof og indhold, som man tidligere har mødt. Derfor kan det være en udfordring at "høre det med friske ører", hvilket kan medføre, at man standser mere op over for temaer og stof, der ikke er så kendt, eller for personlige associationer, der udvikler sig i tilhørernes tanke- og følelsesliv.

Dette giver udfordringer til forkynderne, men det udfordrer også tilhørerne til at opsøge forkyndelse som – åndeligt set – giver dem det daglige brød, uden at det bliver ren rituel gentagelse.

For de af tilhørerne, der tilkendegiver, at de ofte har hørt det hele før, er det kendetegnende, at de særligt bider mærke i eksempler og personlige erfaringer hos forkyndere, da det for dem vil være noget nyt og anderledes i forhold til det, de ellers har kendskab til "på rygmarven".

Et særligt forhold for tilhørerne knytter sig til spørgsmålet om aldersgrupper. Undersøgelsen viser, at der er forskel på unges og ældres forventninger og indstilling til forkyndelsen. Det ser ud til, at jo ældre man bliver, desto mere konform bliver man. De ældre vil ikke udfordres så meget. Og jo yngre tilhørerne er, desto større er deres ønske om at blive udfordret til handling, og desto større er behovet for, at forkyndelsen er konkret og hverdagsnær.

Her finder vi det på sin plads at satse på en dobbelt strategi:

- De ældre bør udfordres til ikke at "sætte overliggeren for lavt". Selv om man har lyttet til megen forkyndelse, må man godt være kritisk på den positive måde, og man bør tage et opgør med det magelige og konforme. Men de unge skal naturligvis også udfordres – til en vis tålmodighed, så de ikke alt for hurtigt fravælger en forkyndelse, der ikke lige passer i deres smag. Alle parter skal udfordres til være lidt mere overbærende med formerne end med indholdet.
- Men det handler også om i fællesskabet at glæde sig over og at udnytte de forskelle, der altid vil være på yngres og ældres måde at lytte og agere på i forhold til forkyndelsen. Man kan som fællesskaber bevidst udnytte disse forskelle ved at lade de unges radikalitet og de ældres livserfaring møde hinanden under former, hvor dette møde kan blive konstruktivt.

14.4 DE LOKALE MENIGHEDER ELLER FORSAMLINGER SAMT MØDE- OG GUDSTJENESTELEDERE

Spørgsmålet om graden af dialog og respons i forbindelse med forkyndelsen er i høj grad en sag, som den lokale menighed eller forsamling må tage stilling til – konkretiseret i, hvordan møde- eller gudstjenestelederen lægger det til rette i samarbejde med forkynderen.

Intet i undersøgelsen tyder på, at hverken tilhørere eller forkyndere ønsker at kassere den monologiske formidling af Guds ord. Men i et eller andet omfang – afhængigt af forkynderen og tilhørerne på givet tid og sted – bør der altså lægges til rette for at supplere med dialogiske former, og at der bliver rum for respons i et rimeligt omfang.

En relativt stor gruppe af tilhørere har et ønske om en vis grad af dialog og respons i tilknytning til forkyndelsen. Men der er også en forholdsvis stor minoritet af tilhørere, som ikke ønsker det. Disse må der også tages hensyn til. På den ene side skal alle ikke tvinges til samtaler. Det skal være i orden bare at sidde og lytte og måske gå igen. På den anden side skal der skabes platforme for samtale, enten undervejs for dem, der ønsker at byde ind med noget, eller efterfølgende, hvor man nogle steder fx har arrangeret et særligt sted i rummet efter mødet eller gudstjenesten, hvor de, der ønsker at tale videre, kan mødes, fx et "samtalebord".

Men god interaktion mellem forkynder og tilhørere kræver også, at tilhørerne selv har tænkt, følt og levet i troens – eller vantroens – verden. Forkynderen må have tillid til, at tilhørerne også kan læse i Bibelen, og fællesskabet bør opmuntre til, at tilhørerne gør det. Ikke mindst privat bøn og bibellæsning er derfor vigtige for, at den gode interaktion kan finde sted. Dette kan såvel forkyndelsen som fællesskabet mere bredt lægge op til, bl.a. ved at der gives anledninger til tilhørernes bidrag i gudstjenesten eller mødet. Man kan også sige, at tilhørerne må have *andre* åndelige kilder end forkyndelsen, for at interaktionen omkring forkyndelsen kan blive god.

Desuden kan det være en vigtig ting, at mødelederen/gudstjenestelederen skaber rum for stilhed forud for, undervejs og efter et forkyndende samvær.

14.5 ORGANISATIONER

Enhver empirisk undersøgelse skal prøves på virkeligheden og hverdagen. Det gælder også denne. Ikke alle konklusioner vil være lige relevante for alle organisationer. Derfor bør hver organisation gennemlæse rapporten og adressere den på de punkter, som organisationen finder særlig påtrængende. Det gælder fx spændingen mellem at være tekstnær og Kristuscentreret, som blev omtalt i afsnit 6.4.

Undersøgelsen rejser spørgsmålet om missionsorganisationernes forhold til mission. Her sigtes både til international mission og til mission i hverdagslivet, lokalt. Som omtalt i afsnit 5.8 og 5.14 ser det ud til, at missionsaspektet – og i tilknytning hertil også temaet discipelskab og efterfølgelse – står relativt svagt i de 11 organisationer, dog med betydningsfulde forskelle organisationerne imellem.

Desuden er det markant i interviewene med tilhørerne i den kvalitative undersøgelse, at de kun meget sporadisk eller slet ikke inviterer deres 'kirkefremmede' venner og familie med i kirke eller missionshus, og at de kun sjældent taler med deres familie, venner, naboer og kolleger om tro.

Der er formodentlig en kobling imellem det forhold, at der ikke tales så meget om mission i forkyndelsen, og at mange tilhørere ikke praktiserer mission. *Projekt God Forkyndelse* kaster i hvert fald en dobbelt udfordring af sig: Hvordan får vi temaet mission stærkere ind i forkyndelsen, og hvordan får vi "prikket hul" på tilhørernes holdninger til og handlinger over for andre mennesker, så tilhørerne i højere grad prøver at igangsætte en samtale med mennesker, som ikke kommer i kirke og missionshus?

Endelig har denne sag nok også sammenhæng med det, som afsnit 5.12 pegede på, nemlig, at især tilhørerne vurderer, at den forkyndelse, som lyder, ikke er let at forstå for ikke-kirkelige tilhørere.

Det er svært at svare på, hvad der er årsag og virkning. Men det må være en ambition som følge af de tendenser, som denne undersøgelse har afdækket, at bryde med disse fire faktorer – og sammenhængen imellem dem:

- Der forkyndes relativt lidt om mission.
- Forkyndelsen er ikke let for ikke-kirkelige at forstå.
- Tilhørerne taler ikke meget med ikke-kirkelige om tro.
- Tilhørerne har ikke stor frimodighed til at invitere ikke-kirkelige med i kirke eller missionshus.

I forhold til organisationerne kaster undersøgelsen flere andre aspekter af sig. Lad os nævne nogle af de vigtigste i stikordsform:

- Der er en rimelig aldersspredning blandt forkynderne (afsnit 3.3). Dette er uhyre vigtigt at fastholde, især at organisationerne søger at rekruttere nye, yngre forkyndere.
- De grupper af mennesker, som de 11 organisationer repræsenterer, skiller sig ud fra den gennemsnitlige danske befolkning, hvad uddannelse og social status angår (afsnit 3.5). Flere enlige mødre og mennesker på kontanthjælp ønskes i vores kristne fællesskaber!
- Det er glædeligt, at forkynderne i så høj grad benyttes på tværs af organisationerne (afsnit 3.10). Denne tendens bør styrkes, da det kan hindre, at den enkelte organisation udvikler sig særpræget eller sekterisk.
- Det forhold, at temaer som mission, discipelskab og Helligåndens gerning har relativt lav prioritet i de 11 organisationer (afsnit 5.7, 5.8 og 5.11), kan være en af årsagerne til, at en del personer fra disse organisationer i disse år søger mod Dansk Oase.
- De organisationer, som varetager særlige målgrupper (fx KFS) og sager (fx O&I og DIM), ser ud til også bedst at kunne nå deres tilhørere.
- Tilhørerne giver udtryk for, at forkyndelse ved mænd og kvinder giver rum for en bredde i forkyndelsesstil, som er værdifuld. Dette bør organisationerne notere sig og finde en frugtbar anvendelse af såvel mandlige som kvindelige forkyndere.
- Der er behov for, at organisationerne tilrettelægger kurser og efteruddannelse for deres forkyndere, hvor elementære, vigtige faktorer til fremme af god forkyndelse kommer på programmet, så som:
 - Hvordan bruge sin stemme varieret og naturligt?
 - Hvordan lave en god disposition?
 - Hvordan benytte mindmaps og stikordsmanus?
 - Hvordan sætte sig maksimalt ind i tilhørernes situation?
 - Hvordan integrere levende bibelfortælling i forkyndelsen?
 - Hvordan samle sit budskab i én eller nogle få pointer?
 - Hvordan applicere og konkretisere budskabet på tilhørernes liv og hverdag?
 - Hvordan benytte rammende eksempler og bringe egne erfaringer i spil?
- Desuden bør organisationerne lægge til rette for, at forkyndere tilbydes sparringspartnere, og at der etableres og vedligeholdes god kontakt og evaluering mellem forkynderne og deres foresatte i organisationerne.
- Nogle data i undersøgelsen synes at vise, at et stort kendskab til forkynderen – fx fordi vedkommende er præst ved den kirke, hvor man kommer – forøger udbyttet af forkyndelsen. Dette forhold kunne udfordre missionsorganisationerne til at arrangere sig således, at enkelte forkyndere knyttes nærmere til enkelte missionshuse. Modsat er der også fordele ved den nuværende ordning, hvor forkynderne ”roterer”, fx i form af, at man kan optræde mere uvildigt.

14.6 GUDS STORE PROJEKT

Det er et stort og vigtigt projekt, vi får lov at være med i som forkyndere og tilhørere, som ledere og menige, som enkeltmennesker og fællesskaber. Det handler om at være borgere i Guds rige, og det

handler om at bygge Guds rige. Det har store perspektiver for både tid og evighed. For Gud har knyttet så utrolig meget godt til forkyndelsen af sit ord.

Gud er skaber og opretholder. Han har givet os krop, mund, ører, sprog, formulerings- og opfattelses-evner, og han opretholder hele skaberværket fra øjeblik til øjeblik. Han giver os et sjælsliv med tanker, vilje og følelser, og han giver os evnen til at have relation til andre mennesker. Alt sammen forudsætninger for at være forkynder, tilhører og leder.

Gud er også frelser og herre. Han blev menneske i Jesus Kristus. Han kan og vil indgå i relation til os, ja, vi bliver hans børn ved dåben og troen. Han er vores frelser for tid og evighed. Men han er også vores herre, der sender os videre ud med sine nådemidler, så flere kan lære ham at kende som frelser og herre.

Gud er også livgiver og fornyer. Han er nærværende på jorden i dag – i sin menighed og i de troendes hjerter ved Helligånden. Han er kontinuerligt på færde for at give fysisk, sjæleligt og åndeligt liv. Ånden og Ordet hører sammen. Derigennem giver Gud liv til sit store projekt. Så det er meget ærefuldt, at han vil bruge os som sine redskaber for Åndens suveræne virke.

Det er i fortrøstning til dette store guddommelige projekt, at vi har søsat vores lille *Projekt God Forkyndelse*. Det er vores ønske, at forkyndere, tilhørere, gudstjeneste- og mødeledere samt organisationsfolk ser det daglige arbejde med forkyndelsen af Guds ord i dette store perspektiv.

Det er virkelig et privilegium at få lov at være med.

Til hans ære, og til gavn og glæde for andre mennesker.

BILAG 1

Projekt God Forkyndelse SPØRGESKEMA TIL TILHØRERE

TAK, at du vil medvirke i denne undersøgelse, hvis formål er at fremme god forkyndelse.

Vi har brug for din hjælp til at blive klogere på forkyndelsens indhold og form i dag – og til at give ideer til forbedringer på begge områder.

- Det tager ca. 15 min. at udfylde spørgeskemaet.
- Du skal være 18 år eller derover for at svare på dette spørgeskema.
- Dine svar er ikke rigtige eller forkerte. Udfyld skemaet, som du mener, det bør udfyldes.
- Det er vigtigt for undersøgelsens kvalitet, at du sætter det antal krydser, som er anført ud for det enkelte spørgsmål.
- Er der spørgsmål, du ikke kan eller vil svare på, springes de over.
- Spørgeskemabevarelsen er anonym.
- Spørgeskemaet skal indsendes til KPI, Åbuen 28, 3400 Hillerød snarest og senest den 15.04.

Med venlig hilsen

Børge Haahr Andersen, Dansk Bibel-Institut

Leif Andersen, Menighedsfakultetet

Henrik Nymann Eriksen, Evangelisk Luthersk Netværk

Peder Østergaard Jensen, Evangelisk Luthersk Mission

Kurt Kristensen, Indre Mission

Lars B. Larsen, LMBU

Torben Mathiesen, Ordet og Israel

Arne Pedersen, Den danske Israelsmission

Anna-Kathrine Thunbo Pedersen, Kristeligt Forbund for Studerende

Carsten Hjorth Pedersen, Kristent Pædagogisk Institut

Reidar Puggaard Poulsen, Luthersk Mission

Forkyndelse forstås i dette spørgeskema som overvejende monologisk formidling af Guds ord til voksne (+ 18 år), som regel i form af en prædiken eller kristen tale.

AFSNIT 1: PERSONLIGE OPLYSNINGER

1. Hvad er dit køn?

kvinde

mand

2. Hvilket årstal er du født?

--	--	--	--	--

3. Hvilket postnummer bor du i?

--	--	--	--	--

4. Hvad er din højeste gennemførte uddannelse? (sæt 1 kryds)

- grundskole/folkeskole
- almen gymnasial uddannelse
- erhvervsuddannelse eller anden praktisk uddannelse
- kort videregående uddannelse (under 3 år)
- mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)
- lang videregående uddannelse (5 år eller derover)

5. Hvilken betydning havde den kristne tro i det hjem, hvor du voksede op? (sæt 1 kryds)

- Altafgørende
- Vigtig
- Nogenlunde vigtig
- Mindre vigtig
- Ikke vigtig

6. Hvilken betydning har den kristne tro for dig i dag? (sæt 1 kryds)

- Altafgørende
- Vigtig
- Nogenlunde vigtig
- Mindre vigtig
- Ikke vigtig

7. Hvor ofte møder du kristen forkyndelse for voksne (+ 18 år)? (sæt 1 kryds)

- 1 eller flere gange om ugen
- 2-4 gange om måneden
- 2-5 gange i kvartalet
- sjældnere

8. Hvor længe har du – siden du blev 18 år – lyttet til kristen forkyndelse for voksne (+18 år)? (sæt 1 kryds)

- 0-3 år
- 4-10 år
- 11-25 år
- mere end 25 år

9. Den forkyndelse, du her udtaler dig om, har du inden for de seneste 2 år primært mødt i/fra: (sæt 1 kryds)

- Folkekirken
- Valg- eller frimenighed tilknyttet Indre Mission
- Valg- eller frimenighed tilknyttet Luthersk Mission
- Valg- eller frimenighed tilknyttet Evangelisk Luthersk Mission
- Valg- eller frimenighed tilknyttet Dansk Oase
- Indre Mission (ikke valg- eller frimenighed)
- Luthersk Mission (ikke valg- eller frimenighed)
- Evangelisk Luthersk Mission (ikke valg- eller frimenighed)
- Kristeligt Forbund for Studerende
- Ordet og Israel
- Israelsmissionen
- Andet: _____

AFSNIT 2: FORKYNDELSENS INDHOLD

10. Vurdér følgende 10 udsagn:

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker ud for hvert af de 10 udsagn)

Bemærk, at der spørges til, hvordan forkyndelsen er, ikke hvordan den *bør* være!

I. Den forkyndelse, jeg lytter til, er forankret i Bibelen

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

II. Den forkyndelse, jeg lytter til, skildrer Guds kærlighed til os

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

III. Den forkyndelse, jeg lytter til, formidler, hvad Kristus har gjort for os

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

IV. Den forkyndelse, jeg lytter til, har en tydelig evighedsdimension

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

V. Den forkyndelse, jeg lytter til, udfordrer til discipelskab / efterfølgelse af Kristus

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

VI. Den forkyndelse, jeg lytter til, opmuntrer til mission

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

VII. Den forkyndelse, jeg lytter til, formidler Guds dom over synden

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

VIII. Den forkyndelse, jeg lytter til, rummer ofte et kald til omvendelse

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

IX. Den forkyndelse, jeg lytter til, appellerer ofte til, at tilhørerne åbner sig for Helligåndens kraft

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

X. Det er også muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå den forkyndelse, jeg lytter til

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

11. Hvad karakteriserer i øvrigt den forkyndelse, du lytter til?

Skriv 3 ord eller korte sætninger:

- 1.
- 2.
- 3.

12. Hvor ofte får du meget ud af forkyndelsen?

- Altid
- De fleste gange
- Cirka halvdelen af gangene
- Sjældnere
- Aldrig

13. Hvad er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse? Skriv 3 ord eller korte sætninger:

- 1.
- 2.
- 3.

AFSNIT 3: FORKYNDELSENS FORM OG VIRKNING

14. I de tilfælde, du får meget ud af forkyndelsen, skyldes det især (sæt det nødvendige antal krydser):

- at forkynderen er engageret og "levende"
- at du bliver følelsesmæssigt berørt
- at forkynderen virker troværdig
- at du afklares på det tankemæssige plan
- at prædikenen eller talen har en klar disposition
- at forkynderen er imødekommende
- at du er veloplagt
- at du er åben over for forkyndelsen
- andet: _____

15. I de tilfælde, du ikke får særlig meget ud af forkyndelsen, skyldes det især (sæt det nødvendige antal krydser):

- at du har vanskeligheder med overhovedet at lytte til længere taler
- at sproget er indforstået
- at forkyndelsen ikke handler om din hverdag
- at taleren har en monoton stemmeføring
- at taleren ikke har øjenkontakt med tilhørerne
- at forkynderen ikke virker troværdig
- at du mangler interesse for det, der tales om
- at der er støj i lokalet
- at du er uoplagt
- at du ikke er åben over for forkyndelsen
- at talen eller prædikenen varer for længe
- at forkynderen ikke virker imødekommende
- andet: _____

16. Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen bruger diasshow eller lignende?

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

☐	☐	☐	☐	☐
Meget lille betydning	Mindre betydning	Hverken/eller	Nogen betydning	Meget stor betydning

17. Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen uddeler papir med disposition, oversigt, spørgsmål eller lign.? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

☐	☐	☐	☐	☐
Meget lille betydning	Mindre betydning	Hverken/eller	Nogen betydning	Meget stor betydning

18. Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen bruger eksempler og billeder i sin forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

☐	☐	☐	☐	☐
Meget lille betydning	Mindre betydning	Hverken/eller	Nogen betydning	Meget stor betydning

19. Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen bruger egne erfaringer og oplevelser i sin forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Meget lille betydning Mindre betydning Hverken/eller Nogen betydning Meget stor betydning

20. Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen inddrager lokale, nationale eller internationale begivenheder i sin forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Meget lille betydning Mindre betydning Hverken/eller Nogen betydning Meget stor betydning

21. Hvilken betydning har det for dig, at forkynderen lægger bibelfortælling ind i sin forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Meget lille betydning Mindre betydning Hverken/eller Nogen betydning Meget stor betydning

22. Hvilken betydning har det for dig, at der undervejs eller efterfølgende er en dialog mellem forkynder og tilhørere? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Meget lille betydning Mindre betydning Hverken/eller Nogen betydning Meget stor betydning

AFSNIT 4: ANDET

23. Hvor tit hører du kristen forkyndelse på internettet, så som podcasts el. lign.? (sæt 1 kryds)

- mindst en gang om ugen
- mindst en gang om måneden
- sjældnere
- aldrig

24. Hvordan skal forkyndelsen være, for at du vil invitere din ikke-kirkevante nabo eller kollega med i kirke, menighed eller missionshus? (skriv nogle få sætninger)

25. Lytter du til både kvindelige og mandlige forkyndere? (sæt 1 kryds)

- Ja – gå til spørgsmål 26
- Nej – gå til spørgsmål 27

26. Hvis du lytter til både kvindelige og mandlige forkyndere, oplever du så, at der er forskel?

- Nej
- Ja – i så fald hvilken/hvilke? (skriv nogle få sætninger):

27. Set over de sidste to år, hvad har så betydet mest for dig? (sæt højst 3 krydser)

- forkyndelse ved præster
- forkyndelse ved lægmandsforkyndere (fritidsprædikanter, missionærer etc.)

- kristne fællesskaber generelt
- samvær i mindre grupper (fx bibelkreds, klynge, celle etc.)
- kristen undervisning, fx bibeltimer, alfakursus
- samtaler med en åndelig vejleder
- bibellæsning
- bøn
- meditation
- sange, salmer, lovsang
- andet: _____

Tak for din besvarelse!

Spørgeskemaet skal indsendes til KPI, Åbuen 28, 3400 Hillerød *snarest* og senest den 15.04.

BILAG 2

Projekt God Forkyndelse SPØRGESKEMA TIL FORKYNDERE

TAK, at du vil medvirke i denne undersøgelse, hvis formål er at fremme god forkyndelse.

Vi har brug for din hjælp til at blive klogere på forkyndelsens indhold og form i dag – og til at give ideer til forbedringer på begge områder.

- Det tager ca. 20 min. at udfylde spørgeskemaet.
- Du skal være 18 år eller derover for at svare på dette spørgeskema.
- Dine svar er ikke rigtige eller forkerte. Udfyld skemaet, som du mener, det bør udfyldes.
- Det er vigtigt, at du sætter det antal krydser, som er anført ud for det enkelte spørgsmål.
- Er der spørgsmål, du ikke kan eller vil svare på, springes de over.
- Spørgeskemabevarelsen er anonym.
- Spørgeskemaet skal indsendes til KPI, Åbuen 28, 3400 Hillerød snarest og senest den 15.04.

Med venlig hilsen

Børge Haahr Andersen, Dansk Bibel-Institut

Leif Andersen, Menighedsfakultetet

Henrik Nymann Eriksen, Evangelisk Luthersk Netværk

Peder Østergaard Jensen, Evangelisk Luthersk Mission

Kurt Kristensen, Indre Mission

Lars B. Larsen, LMBU

Torben Mathiesen, Ordet og Israel

Arne Pedersen, Den danske Israelsmission

Anna-Kathrine Thunbo Pedersen, Kristeligt Forbund for Studerende

Carsten Hjorth Pedersen, Kristent Pædagogisk Institut

Reidar Puggaard Poulsen, Luthersk Mission

Forkyndelse forstås i dette spørgeskema som overvejende monologisk formidling af Guds ord til voksne (+ 18 år), som regel i form af en prædiken eller kristen tale.

AFSNIT 1: PERSONLIGE OPLYSNINGER

1. Hvad er dit køn?

kvinde

mand

2. Hvilket årstal er du født?

--	--	--	--	--

3. Hvilket postnummer bor du i?

--	--	--	--	--

4. Hvad er din højeste gennemførte uddannelse? (sæt kun 1 kryds)

- grundskole/folkeskole
- almen gymnasial uddannelse
- erhvervsuddannelse eller anden praktisk uddannelse
- kort videregående uddannelse (under 3 år)
- mellemlang videregående uddannelse (3-4 år)
- lang videregående uddannelse (5 år eller derover)

5. Er du lønnet ansat til – bl.a. – at forkynde Guds ord?

- Nej – gå til spørgsmål 6
- Ja – i så fald primært hvor: (sæt kun 1 kryds)
- i folkekirken som sognepræst
- valg- eller frimenighed som præst
- Indre Mission
- Luthersk Mission
- Evangelisk Luthersk Mission,
- Kristeligt Forbund for Studerende
- Menighedsfakultetet
- Dansk Bibel-Institut
- Ordet og Israel
- Den Danske Israelsmission eller
- Dansk Oase
- Evangelisk Luthersk netværk
- andet: _____

6. Er du kaldet, ulønnet forkynder på fritidsbasis?

- Nej
- Ja – i så fald primært hvor: (sæt kun 1 kryds)
- valg- eller frimenighed som præst
- Indre Mission
- Luthersk Mission
- Evangelisk Luthersk Mission
- Kristeligt Forbund for Studerende
- Menighedsfakultetet
- Dansk Bibel-Institut
- Ordet og Israel
- Den Danske Israelsmission
- Dansk Oase
- Evangelisk Luthersk netværk
- andet: _____

7. Forkynder du lejlighedsvis andre end de steder, du har afkrydset i spørgsmål 5 eller 6?

- Nej
- Ja – i så fald hvor: (sæt det relevante antal krydser)
- valg- eller frimenighed
- Indre Mission
- Luthersk Mission
- Evangelisk Luthersk Mission
- Kristeligt Forbund for Studerende

- Menighedsfakultetet
- Dansk Bibel-Institut
- Ordet og Israel
- Den Danske Israelsmission
- Dansk Oase
- Evangelisk Luthersk netværk
- andet: _____

AFSNIT 2: DIN FORKYNDELSE

8. Hvor mange års erfaring har du som forkynder for voksne (+18 år)? (sæt kun 1 kryds)

- 3 år eller derunder
- 4 – 9 år
- 10 – 19 år
- 20 år eller derover

9. Hvor mange prædikener, taler eller forkyndende bibelundervisninger har du holdt inden for de sidste to år? (sæt kun 1 kryds)

- 1 eller flere gange om ugen
- 2-4 om måneden
- 2-5 i kvartalet
- sjældnere

10. Vurdér følgende 10 udsagn:

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker ud for hvert af de 10 udsagn)

Bemærk, at der spørges til, hvordan din forkyndelse er, ikke hvordan den *bør* være!

I. Min forkyndelse er forankret i Bibelen

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

II. Min forkyndelse skildrer Guds kærlighed til os

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

III. Min forkyndelse formidler, hvad Kristus har gjort for os

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

IV. Min forkyndelse har en tydelig evighedsdimension

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

V. Min forkyndelse udfordrer til discipelskab / efterfølgelse af Kristus

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

VI. Min forkyndelse opmuntrer til mission

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

VII. Min forkyndelse formidler Guds dom over synd

☐	☐	☐	☐	☐
Meget uenig	Uenig	Hverken/eller	Enig	Meget enig

VIII. Min forkyndelse rummer ofte et kald til omvendelse

Meget uenig Uenig Hverken/eller Enig Meget enig

IX. Min forkyndelse appellerer ofte til, at tilhørerne åbner sig for Helligåndens kraft

Meget uenig Uenig Hverken/eller Enig Meget enig

X. Det er også muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå min forkyndelse

Meget uenig Uenig Hverken/eller Enig Meget enig

11. Hvad karakteriserer i øvrigt din forkyndelse? Skriv 3 ord eller korte sætninger:

- 1.
- 2.
- 3.

12. Hvad er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse? Skriv 3 ord eller korte sætninger:

- 1.
- 2.
- 3.

AFSNIT 3: FORBEREDELSEN

13. Hvor lang tid bruger du typisk på at forberede en prædiken eller tale, som du skal holde første gang? (sæt kun 1 kryds)

- mindre end 2 timer
 mellem 2 og 5 timer
 mellem 5 og 8 timer
 mere end 8 timer

14. Hvor stor en del af din forberedelse går med at udlægge, forstå eller grunde over de bibelttekster, der indgår i din forkyndelse? (sæt kun 1 kryds)

- hovedparten
 halvdelen
 under halvdelen
 ved ikke

15. I hvor høj grad benytter du opslagsbøger, kommentarer og andre bøger i din forberedelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

16. I hvor høj grad benytter du internettet i din forberedelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

17. Hvis du benytter internettet i din forberedelse, så nævn de sider, du oftest benytter:

18. I hvor høj grad sætter du dig ind i netop de tilhøreres liv og situation, som du skal forkynde for ved en bestemt anledning?

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

19. I hvor høj grad bruger du eksempler og billeder i din forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

20. I hvor høj grad bygger din forkyndelse på dit eget liv med Gud og andre mennesker?

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

21. I hvor høj grad inddrager du lokale, nationale eller internationale begivenheder i din forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

22. I hvor høj grad lægger du bibelfortælling ind i din forkyndelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

23. I hvor høj grad er bøn til Gud en del af din forberedelse? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

I meget lav grad I lav grad Hverken/eller I høj grad I meget høj grad

AFSNIT 4: AFHOLDELSE OG EFTERBEHANDLING

24. Hvilken form for manuskript benytter du dig mest af? (sæt 1 kryds)

fuldt manuskript, som jeg holder mig meget nøje til

fuldt manuskript, som jeg ikke holder mig nøje til

stikordsmanuskript

mind-map

andet: _____

25. Gør du brug af powerpoint eller lign.? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Aldrig Sjældent Af og til Ofte Næsten hver gang

26. Uddeler du papir med disposition, oversigt, spørgsmål eller lign.? (sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Aldrig Sjældent Af og til Ofte Næsten hver gang

27. Hvis du gør brug af andre hjælpemidler, så anfør dem her:

28. Lægger du dialog med tilhørerne ind i din forkyndelse (undervejs eller efterfølgende)?

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Aldrig Sjældent Af og til Ofte Næsten hver gang

29. Har du sparring med andre – ven, ægtefælle, mentor eller lign. – vedr. din forkyndelse?

(sæt kryds i 1 af de 5 rubrikker)

Aldrig Sjældent Af og til Ofte Næsten hver gang

30. Hvordan vurderer du, om dit budskab når frem til tilhørerne? (sæt højst 2 krydser)

- Jeg bedømmer det ud fra tilhørernes åbenhed, mens jeg forkynder.
- Jeg lægger vægt på at tale med nogle tilhørere efter prædikenen/talen.
- Jeg er ikke særlig optaget af, om mit budskab når frem.
- Andet: _____

31. Hvad savner du i din opgave som forkynder? (sæt så mange krydser, som du finder nødvendigt)

- at få dybere indsigt i Guds ord
- at blive bedre til at disponere min prædiken/tale/undervisning
- at få en åndelig vejleder
- at få større åndelig indsigt og visdom
- at få bedre tid til forberedelsen
- at få uddannelse i formidling og retorik
- at få bedre kendskab til målgruppen
- andet: _____

32. Hvad håber du, at dine tilhørere "får ud af" din forkyndelse? (nævn maks. 3 ting)

33. Indsend manus

Det vil være en stor hjælp for projektet, hvis du sammen med din spørgsmålsbesvarelse også indsender manus på en tilfældig – så vidt mulig repræsentativ – af dine prædikener eller taler,

- som er holdt inden for det seneste år.
- som ikke er holdt ved en bestemt lejlighed eller højtidelighed (fx begravelse, jubilæum, jul eller påske).

Din prædiken vil blive behandlet fortroligt og kun anvendt i et forsøg på at skabe overblik over, hvilke tekster og temaer, der prædikes over i de kirkelige sammenhænge, som denne undersøgelse omfatter.

Tak for din besvarelse!

Spørgeskema og manus skal indsendes til KPI, Åbuen 28, 3400 Hillerød snarest og senest den 15.04.

BILAG 3

ANALYSE AF INDSENDTE MANUS

Til de 11 medlemmer af styregruppen, som får 12 manus hver!

For at kunne sammenholde med nogle af spørgsmålene i de to spørgeskemaer rejses herunder nogle tilsvarende spørgsmål i forhold til de 138 indkomne manus.

Du skal udfylde ét eksemplar af dette skema pr. tale/prædiken.

Du bedes anføre dit eget navn her: _____

Du bedes udstyre "dine" 12 taler/prædikener med hver et nummer – således: Dine initialer samt fortløbende numre 1 til 12.

Anfør denne tale/prædikens nummer her: _____

Prædikenen læses én gang grundigt igennem, hvorefter hvert af nedenstående spørgsmål besvares med et kryds i en af de fem rubrikker – som et kvalificeret skøn.

NB: I flere af talerne/prædikenerne optræder personfølsomme oplysninger, fx talerens/prædikantens navn. Alle sådanne oplysninger er – naturligvis – underlagt tavshedspligt.

Du skal indsende – som ordinær post eller i scannet udgave – dine 12 skemaer senest den 27. juni 2014 til: Kristent Pædagogisk Institut, Åbuen 28, 3400 Hillerød, chp@kpi.dk

MVH

Carsten Hjorth Pedersen

Denne tale eller prædiken ...	I meget lille grad	I lille grad	"Medium"	I høj grad	I meget høj grad
... er forankret i Bibelen					
... skildrer Guds kærlighed til os					
... formidler, hvad Kristus har gjort for os					
... har en tydelig evighedsdimension					
... udfordrer til discipelskab / efterfølgelse af Kristus					
... opmuntrer til mission					
... formidler Guds dom over synden					
... rummer et kald til omvendelse					
... er det også muligt for ikke-kirkelige tilhørere at forstå					
... har "en rød tråd"					
... rummer billeder eller eksempler					
... rummer erfaringer eller oplevelser fra taleren/prædikantens eget liv					
... er godt disponeret					
... er lovisk (der skelnes ikke mellem lov og evangelium)					
... applicerer bibelteksten på tilhørerne					
... rummer kristelige fraser og klicheer					
... vil for meget					
... vil for lidt					

Øvrige bemærkninger til denne tale/prædiken kan anføres på bagsiden af dette ark.

BILAG 4

INTERVIEWGUIDE, TILHØRERE

Max. tre i hver gruppe

Lidt om projektet og anonymitet

LIDT OM JER

Hvor gamle er I?

Hvad laver I til daglig?

Er I vokset op i en familie, hvor troen betyder meget/kirkelige baggrund?

Hvor længe har I været en del af denne menighed eller ...?

Hvorfor er I en del af menigheden?

Kender I hinanden rimeligt godt?

OM DAGENS PRÆDIKEN

Om, hvad 'de tager med sig'

Hvad kan I bedst huske fra den forkyndelse eller prædiken, I netop har hørt?

Nu skal I tænke på den forkyndelse eller prædiken, I netop har hørt.

Skriv et stikord eller sætning om det, I bedst kan huske. Hvad gjorde mest indtryk?

Et ord, form, udtryk, stemning. Fortæl, at hvis de ikke kan huske noget, er det helt i orden. Ingen rigtige eller forkerte svar.

Hvorfor var det netop det, de primært huskede?

Er der andet, I kan huske fra prædikenen? Hvad, hvorfor?

Hvad er jeres fornemmelse af, hvad der var forkynderens primære budskab(-er)?

Adskilte prædikenen sig fra, hvad I i øvrigt har hørt fra forkynderen? I kirken?

Hvordan var jeres indstilling før og under prædikenen? Veloplagt/ikke veloplagt osv.

Var der noget, I hæftede jer ved ifm. *formen* (stemmen, kropssprog, brug af virkemidler)?

Kan I sætte ord på, hvad det betød for det samlede indtryk?

Drøfter I nogle gange dagens prædiken – hvorfor/hvorfor ikke?

Generelt om forkyndelse: Hvilken forkyndelse har gjort størst indtryk på jer – hvorfor?

Hvor foretrækker I at høre forkyndelse i dag? Hvorfor?

Hvad kendetegner generelt den forkyndelse, I lytter til?

Hvad er de vigtigste kendetegn på god forkyndelse?

Får igen udleveret post-it, så de kan skrive det ned? Max. tre kendetegn – har I et eksempel på en forkyndelse, som indeholdt disse kendetegn.

Hvis du/I får noget ud af forkyndelse, skyldes det især? Hvorfor? Eksempler

Hvis du/I får mindre ud af forkyndelse, skyldes det især? Hvorfor? Eksempler

Hvordan skal forkyndelsen være, for at du vil invitere din ikke kirkevante nabo eller kollega med i kirke, menighed eller missionshus?

Feedback på spørgsmålene:

Oplevelse

Var der noget, I undrede jer over?